

Mathilda Roos

En moders dagbok och andra berättelser

Stockholm. Albert Bonniers förlag. 1908.

[– Läs mer om verket här](#)

Det avbildade exemplaret tillhör Kungl. biblioteket.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Kungl. biblioteket och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/RoosM/titlar/EnModersDagbok/faksimil?om-boken>

Permanent länk (URN):

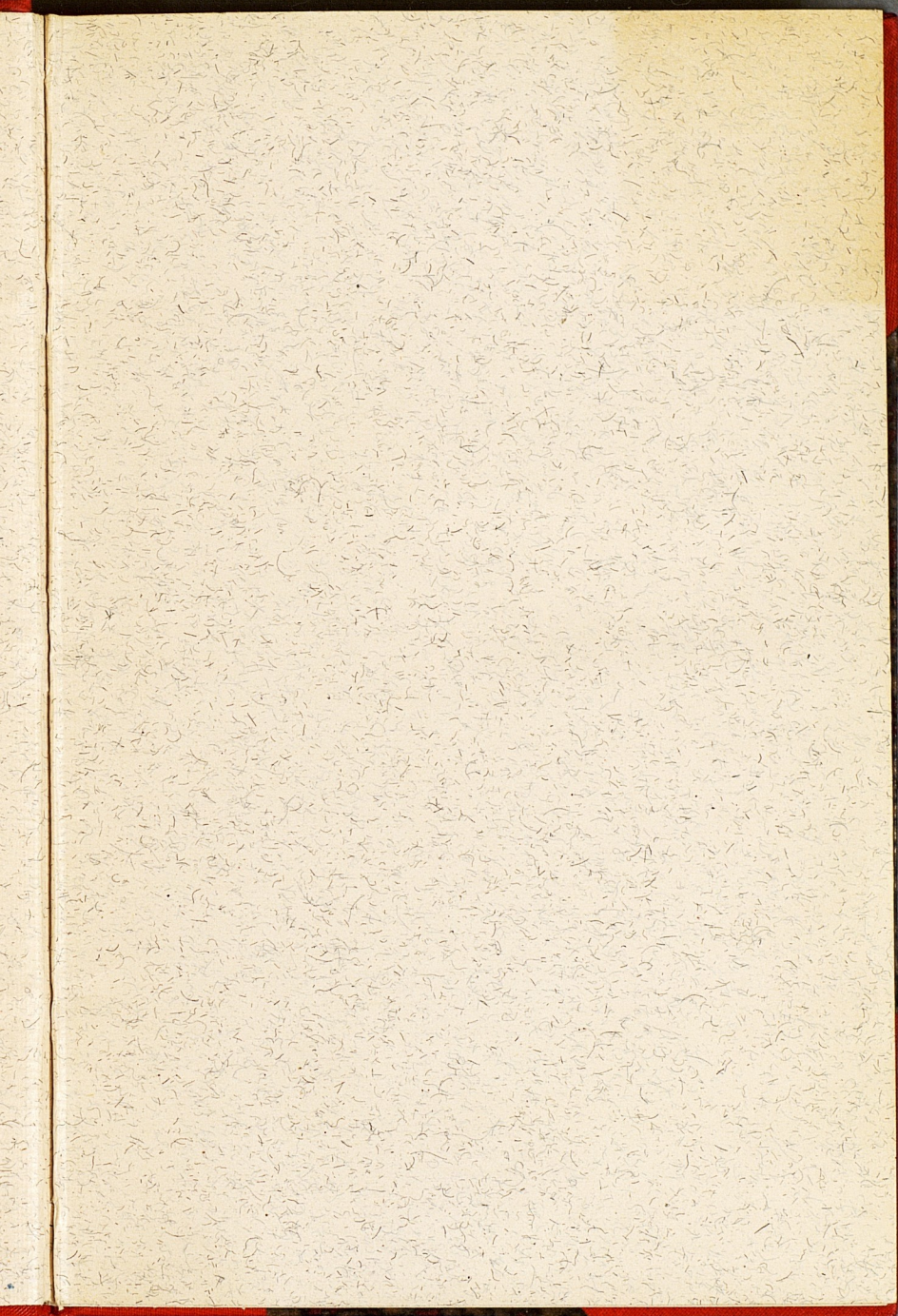
<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb8222412-faksimil>

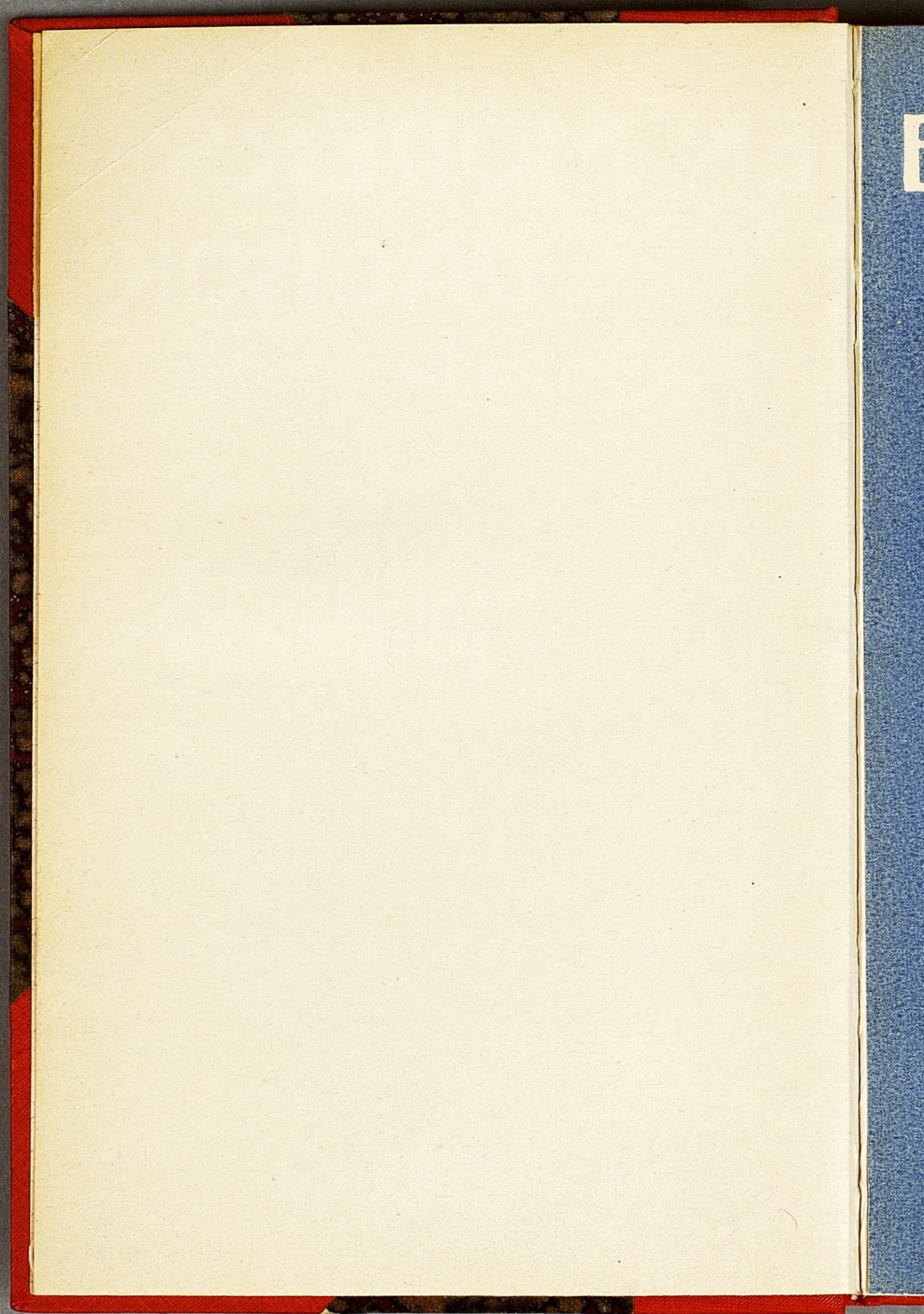

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Roman
Se

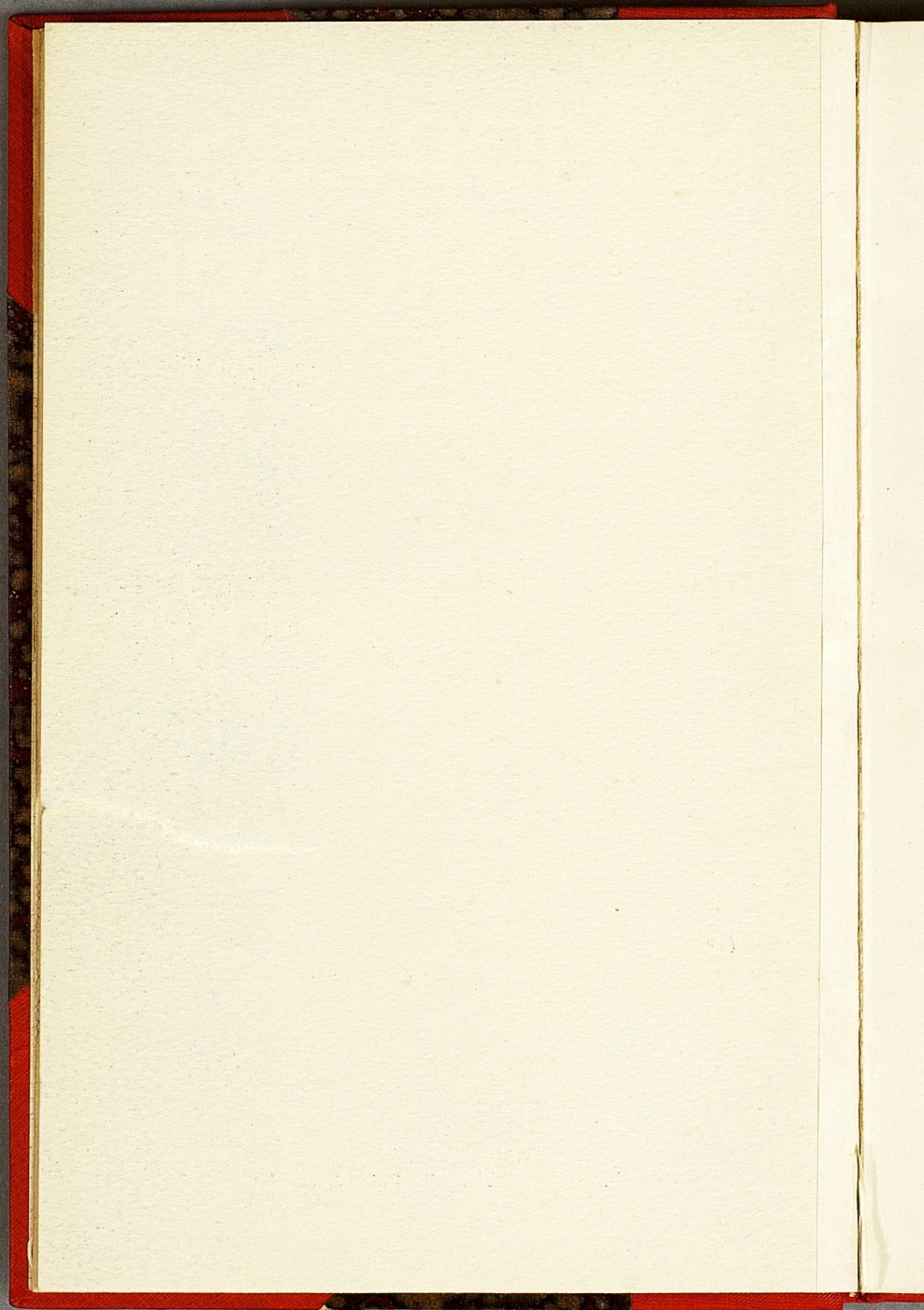
Roman
30

EN MODERS DAGBOK

och andra berättelser

af
Mathilda Roos

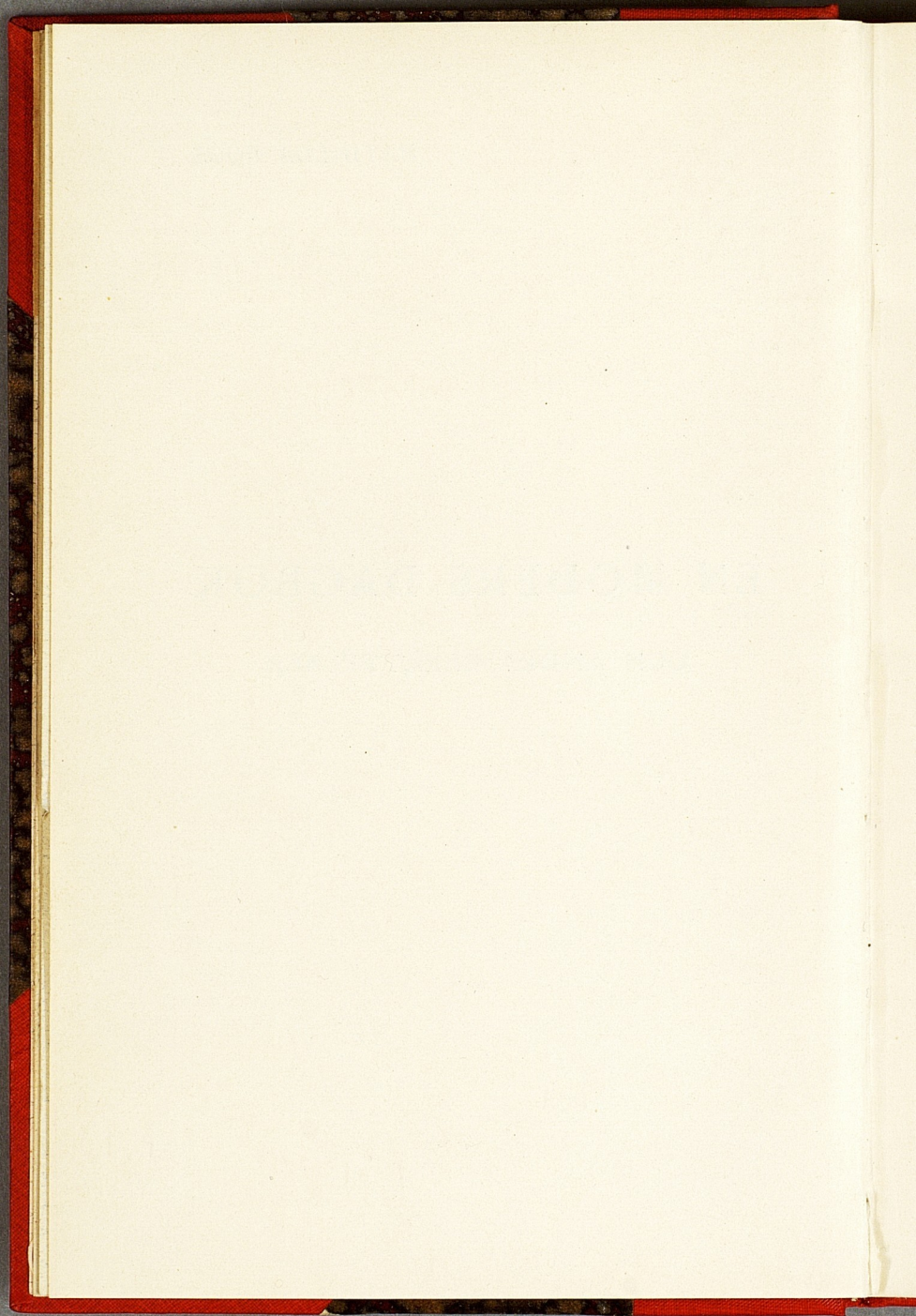
STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

MATHILDA ROOS

EN MODERS DAGBOK

OCH ANDRA BERÄTTELSE

EN MODERS DAGBOK

OCH ANDRA BERÄTTELSE

AF

MATHILDA ROOS

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

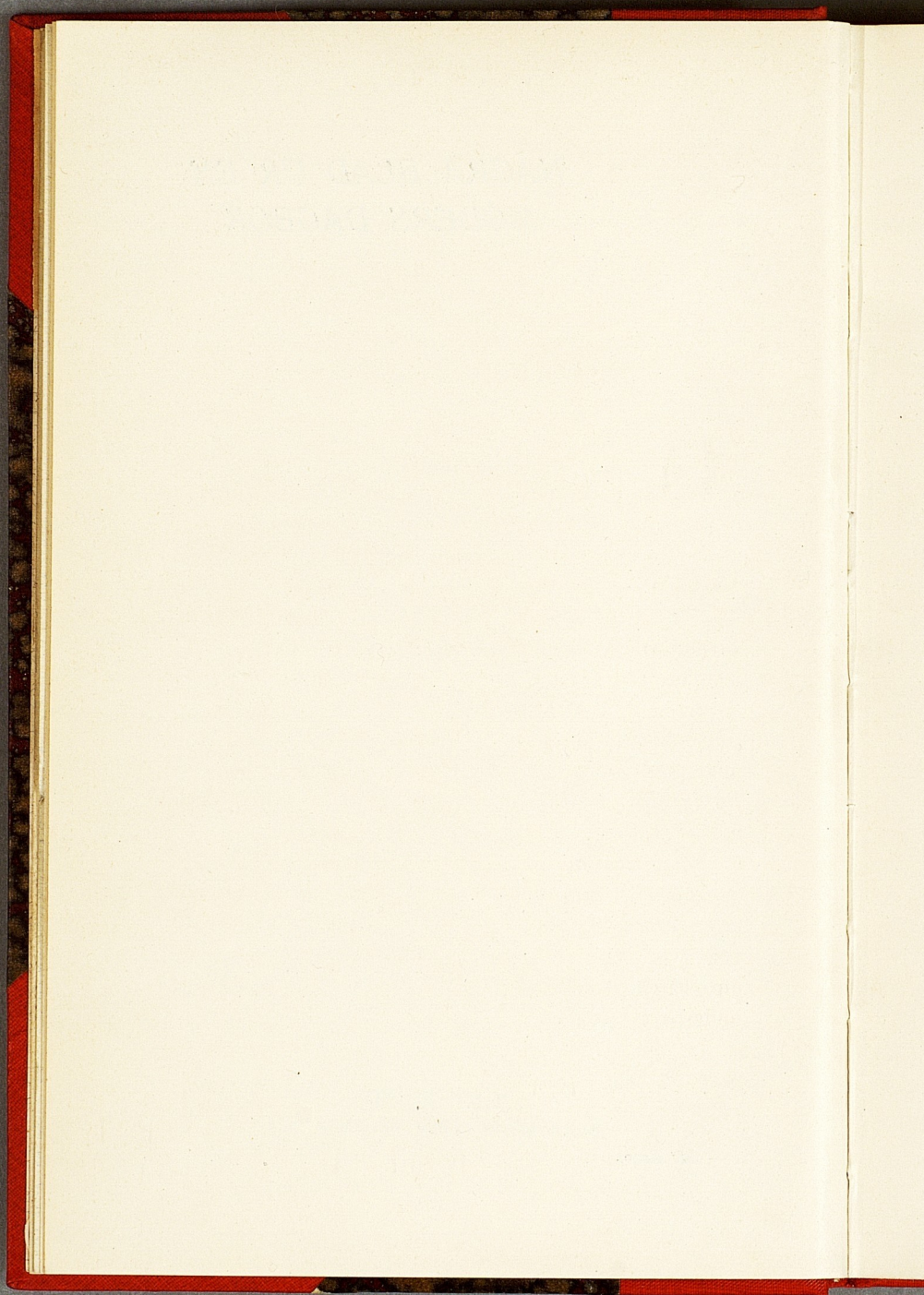
STOCKHOLM 1908

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI

STOCKHOLM 1908

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1908

NÅGRA BLAD UR EN
MODERS DAGBOK

Januari 3 188*.

» m du visste, hvad jag älskar *renhet*, hvad min själ trängtar efter den! Rena anletsdrag, en ren stämma, ett rent öga, en ren känsla, en ren tanke, en ren vilja, dessa äro för mig drag af himmeln.»

Hur ofta komma mig icke de orden, den ädle, varmhjärtade Pontus Wikners ord, i tankarna, då jag ser in i min lille gosses ögon! De äro så klara, dessa ögon, det förefaller mig, som kunde jag genom dem blicka ned ända i djupet af hans själ och läsa allt, hvad som rör sig därinne, alldeles som vissa sjöars vatten är så genomskinligt, att det för åskådarens öga avslöjar sjödjupets hemligheter...

Häromdagen hade jag efter middagen lagt mig på soffan för att hvila en stund. Jag vet ej, om jag verkligen inslumrat, eller om jag blott halvaken drömde, men det föreföll mig plötsligen, som om någonting utesägligt ljust och rent, någonting underbart, lycksaligt, åt hvilket man hvarken kan ge namn eller form, någonting som finnes endast i drömvärldens ljusa dunkel, sakta svepte sig kring hela min varelse, kring alla tankar och förmimmelser.

Jag kände mig så lycklig, att tårarna började sippra fram mellan mina ögonlock, jag visste ännu ej hvar jag var, eller hvarför jag kände det så; mina tankar voro ännu snärjda af den lätta slummern, men otydliga stämningar af vårfläktar och skogsdoft, af allt det skönaste och bästa jag visste, susade af och an öfver min panna som en dikt utan ord...

Småningom skingrades det ljufva drömdunklet... Jag kände, att en liten mjuk, fjunig kind hvilade på kudden bredvid mig, att en hand, hvars små knubbiga fingrar jag väl kände till, sakta strök öfver min, och jag hörde en späd röst med ett obeskrifligt tonfall af jollrande ömhet hviska i mitt öra: »Mamma lilla... mamma lilla»...

Jag reste mig upp och slöt häftigt min lille gosse intill mig... Jag förstod nu, att det var han, som smugit den ljufva stämningen in i mina tankar, att det var hans kind, hans röst, hans andedräkt, som väft de underbara vårdrömmarna i min slummer...

Ack, mitt barn, ack, min son, min skatt, som ingen, icke ens döden, kan frångå mig, att jag alltid kunde bevara din själ lika barnafrom som nu, att din närhet alltid kunde väcka samma drömmar om renhet och lycka!

Välsigna, o Gud, denna mitt hjärtas bön!

Mars 8.

Han har ett sådant lifligt, verksamt sinne, min lille älskling. Han är alldeles som en liten ny-

mornad fågel, som med klara, spejande ögon ser sig omkring på allt det stora och underliga i världen. Hvad han frågar mig om allt, hvilken uppfinningsrikedom han utvecklar i att hitta på olika spörs-mål! »Mamma, hvad skall det vara till? Mamma, hvarför är det så? Hvarför göra de på det där viset?» Så smattrar det oupphörligt om öronen på mig, när han är vid sitt »upptäckarelynne», som jag brukar säga. Då är det alldeles, som om hans lilla själ frustade af nyväckta krafter, af en otålig längtan att tränga in i allt det hemlighetsfulla, som omger honom.

Mycket sysselsätta sig hans tankar med himmeln och Gud, och hur det skall bli, när vi dö och komma till honom. Han undrar ofta, hvad han skall få att göra där, ty verksamhetslusten följer äfven hans små ljufva fantasier om ett annat lif.

»Får jag hjälpa Gud att måla regnbågen då?» undrar han och ser så trohjärtadt på mig med sina stora barnaögon.

»Kanske, min gosse, om Gud behöfver din hjälp.»

»Får jag tända stjärnorna, då det blir mörkt, så där som lykttändare Johansson gör utanför vårt fönster.»

»Jag vet inte, lille Nils, jag tror, att det är Gud själf, som tänder och släcker stjärnorna. Men jag är alldeles säker på, att Gud har i beredskap åt dig något arbete där liksom här — något arbete för honom.»

»Ja visst, mamma, för honom, aldrig vill jag göra någonting annat än för honom!»

Gud välsigne dig, min lille gosse, må du alltid känna och tänka så, må du, när din tid kommer, gå in i det arbete, Gud beredt åt dig, med samma glädje och ifver som den lille femåringen, då han ville tända stjärnorna och måla regnbågen åt Gud.

September 188*.

Lille Nils har varit sjuk, så sjuk, att doktorn nästan uppgifvit allt hopp, som det heter. Hvad mig beträffar, skonades jag från att »uppgifva något hopp»; jag kunde efter en mycket kort strid gifva Gud min lille älskling, jag lade utan knot min Isak på offeraltaret, och midt i min djupa smärta kände jag mig nästan lycklig, så helt hvilade min vilja i Gud, så visst kände jag, att det icke var en slump, icke den grymma döden, icke något oblidt öde, utan min himmelske fader, som höll i sin hand lifvets och dödens viktskålar åt mitt barn, och att vågskålen skulle höjas eller sänkas efter hans kärleks råd.

Nu har jag honom emellertid åter, min lille älskling. Gud handlade med mig som med Abraham, han gaf mig igen, hvad jag redan gifvit honom. Jag är lycklig, utsägligt lycklig och tacksam, jag känner liksom en dallring af ny fröjd, hvarje gång jag hör hans små steg, ser hans ljufva, oskyldiga ögon stråla mot mig.

Men *ett* vet jag, *ett* lärde jag mig i de underligt gripande ögonblick, då jag stod vid mitt barns

sjukbädd och tyckte mig se honom sakta glida ur min famn: aldrig skulle jag våga andas ens en fläkt af bön att få behålla honom, om Gud ville taga honom till sig, till sin eviga härlighet. Det skulle vara som att söka hålla kvar en flyttfågel i snö och is och storm, då han längtansfullt sträcker sina vingar mot ljusa, soliga länder...

September ett år senare.

Det har varit en högtidlig dag för min lille Nils; han har för första gången varit i skolan, han har tagit första steget på pliktens och arbetets väg. Må den vägen icke blifva honom alltför tung, men må han aldrig öfvergifva den, hur tung den än är!

Vid sådana tillfällen som detta, på bemärkelse-dagar sådana som i dag, kännes det mer än vanligt tomt att vara ensam; om *han* hade lefvat, skulle lille Nils haft både en faders och en moders välsignelse med sig på sin första utflykt från hemmet.

Men jag är icke ensam, jag har ju Gud, han är bådas vår fader, min och min lille faderlöse gosses.

Nyårsafton.

Ja, nog äro vi ännu de bästa vänner i världen, lille »Nissebiten» och jag, nog är jag ännu så länge hans första förtrogna i allt, både fröjder och sorger. Jag är så glad åt, att han icke tyckes känna den minsta skygghet för att berätta mig till och med sina små dumheter. Och när han varit obeskedlig,

så får han ingen ro, förrän han bekämt allt för mig och vi tillsammans bedt Gud om förlåtelse. »Gode Gud, tag *riktigt* bort det onda ur mitt hjärta och gör mig till en snäll gosse!» brukar han bedja, och då rynkar han pannan och trycker sina små händer så hårdt mot bröstet, som om han ville hjälpa Gud att rycka bort allt det där onda, som han vill bli kvitt.

O, hur skall jag kunna behålla detta hela, fulla förtroende, som nu finnes emellan oss, detta förtroende, som gör, att han i sitt förhållande till mig icke ens vet, hvad skygghet eller rädsla eller tvekan vill säga, som gör, att han litar på mig, så att han förr skulle tro, att jorden kunde sammanstörta och bergen kasta sig i hafvet, än *hans mamma* svika honom med ett enda ord. Hans kärlek, hans tro på mig är en bild af huru vi böra älska vår himmelske fader, utan några inskränkningar, utan några tvifvel, vissa om, att hvad han gör *alltid* är rätt och *alltid* till det bästa . . .

Jag vet, att ett dylikt förtroende barn och föräldrar emellan är den *enda* grunden, hvarpå all uppfostran bör hvila, om den skall blifva fruktbringande; jag vill också af hela min själ sträfvat att kunna bibehålla det. Men härtill fordras icke endast kärlek (därpå lider jag ingen brist) utan äfven vishet, och härutinnan känner jag mig så svag, så svag. Men har icke Gud sagt i sitt ord: »Om någon har brist på vishet, han bedje af Gud.» Ja, Herre, gif mig du, hvad som fattas mig för att

rätt kunna leda det barn, du skänkt mig! Se till min goda vilja, ej till mina brister, annat än för att afhjälpa dem!

November 189*.

Nils har nu börjat läsa latin, och jag kan ej säga, hur stolt och lycklig jag känner mig öfver att, liksom jag hittills hjälpt honom med hans läxor, jag äfven kan göra det med de latinska. Hvad jag är tacksam mot min käre, älskade far, därför att han gifvit mig en så god uppfostran! Jag kommer ihåg, hur hela min konservativa, högmodiga släkt ryckte på axlarna, när jag och min syster skulle taga studentexamen, och jag minns äfven, att jag själf hade en liten attack af harm öfver att jag, som var dotter till förmögna föräldrar, skulle behöfva läsa och arbeta som en fattig flicka för sin utkomst. Hvarför fick jag icke roa mig som mina jämnåriga utan måste sitta bunden vid böckerna, ända tills jag var tjugu år? Pappa var obeveklig. »Om min dotter gifter sig,» — brukade han säga, »så behöfver hon kunskaper för att leda och uppfostra sina barn. Blir hon ogift, så föreställer jag mig — om hon annars är sin fars dotter — att hon skaffar sig någon bestämd verksamhet, och då äro kunskaper lika väl af nöden.» Hur tacksam känner jag mig icke nu härför mot min kloke, förutseende fader! Att Nils och jag äro så »goda vänner» — ty vi äro icke blott mor och son utan äfven goda, förtrogna vänner — beror nog mycket

på våra dagliga, gemensamma studier, och för visso utgör det ett plus i hans sonliga aktning, att han har en mamma, som han ej behöfver frukta skall säga sådana dumheter, som stackars moster Mimmi gjorde häromdagen, då hon tyckte, det var »rysligt, hvad fransmännen gräladé i underhuset».

Jag afskyr att höra dylika okunnighetsgrodor hoppa från kvinnliga läppar. Det finnes ingen ung man — så vida han ej är mindre vetande — som ej före sitt tjugonde år har reda på statsskicket inom de europeiska länderna, på Sveriges olika ämbetsverk o. s. v., men af en kvinna anses det nästan älskligt och behagligt att tala om »volontär i generalstaben», »justitiestatsråd» etc. För min del finner jag sådana uttryck okvinnliga och obehagliga, emedan de vittna om den obildades odrägliga själf tillräcklighet.

Här om dagen debatterade vi denna fråga hos farbror Hans. Gamle brukspatron från Väsby utbreddes sig med stor vältalighet öfver det gammaldags kvinnoidealet, det vill säga kvinnan, som icke sysslade med några yttre förhållanden, med lärdom och filantropi, utan nöjde sig med att vara rätt och slätt en god husmoder, och jag motsade honom och försvarade lika vältaligt mina satser.

»Men, min allra nådigaste fru,» utbrast han slutligen, »hur skall detta tillgå? Hur kan ni begära, att kvinnorna skola vara sådana universalgenier? Hur skola de på en gång kunna studera latin och grekiska och ändå ha reda på, hur man lagar t. ex. en god sauce hollandaise?»

»Det behöfves ej; det har kokerskan reda på i ett väl ordnad och administrerad hushåll.»

»Men det är icke alla äkta män, som ha råd att hålla sin fru med så där förnäma kokerskor. Det händer, att fruar af ekonomiska skäl måste veta, hur man steker en stek o. s. v. Hur bär sig den lärda damen då åt?»

»Då lägger hon till sina öfriga kunskaper äfven den att laga god mat.»

»Misstag, min nådiga. Kvinnan kan lika litet som mannen trotsa den enkla naturlagen, att en skarp utveckling af *en* sida hos personligheten måste ske på bekostnad af någon annan. Den där förträffliga damen, som både lagar god mat och skrifver latinska pensa, finnes nog bara i lilla fruns fantasi. Har kvinnan fått smak för böcker och lärdom, så faller henne nog inte hushållsgöromålen på läppen.»

»Ja, se brukspatron gör härvidlag ett ödesdigert misstag: Ni sammanblandar *lärdom* och *bildning*. Lärda kvinnor blifva nog i allmänhet icke så bra husmödrar, liksom lärda karlar just icke skurit några lagrar som husfäder. Men jag talar om bildning, om de kunskaper, jag behöfver i det allmänna lifvet. Och jag skall säga brukspatron, att jag gjort den iakttagelsen, att de bästa, klokaste husmödrar jag sett äfven varit bildade och intelligenta kvinnor, och så tvärtom ha de sämsta varit okunniga och enfaldiga.»

»Men hvad menar lilla frun egentligen med 'bildad'?»

»Ja, hvad menar du därmed?» ljöd det i korus omkring mig.

»Jo, det skall jag säga,» inföll kusin Gösta med en försmädlig blick på mig, »med en bildad kvinna menar Elise just en sådan som hon själf.»

»Ja, så ungefär,» svarade jag småleende.

Brukspatronen gjorde en liten bugning för mig, sade något om att han i sin ungdom läst en bok, som hette »Elise eller kvinnan i sin fullkomlighet», och att det fagnade honom att nu se en illustration därtill, samt började så på nytt: »Men betänk, min nådiga,» etc. etc.

Ingen af kusinerna sade något; vi ha för länge sedan slutat att disputeras i detta ämne, då och då får jag en liten pik för mina exalterade, öfverdrifna idéer, men som jag mycket sällan försvarar mig, blir det vanligen ingen tvist af.

Min åsikt är emellertid den, att hvarje kvinna — för så vidt ej brist på intelligens eller medel lägger hinder i vägen — borde förvärfva sig så mycket kunskaper, att hon, om hon blir mor, kan förstå och vägleda sina barns studier, ty man kan ej begära, att fadern, hvilkens tid är så mycket upptagen utomhus, skall ha tid därtill.

Och i våra dagar, då industrien och arbetsfördelningen onödiggöra en mängd materiellt hemarbete, kan det ju icke för en kvinna finnas en skönare »hemsyssla» än att vägleda sina barn på det andliga och intellektuella området, följa dem från den ena kunskapskällan till den andra och se till, att den

unga själen dricker därur på ett sätt, som blir till välsignelse både för tid och evighet.

Jag hör ofta lärare och lärarinnor klaga öfver brist på samarbete mellan hemmet och skolan och brist på förstående hos mödrarna. Men hur skulle något annat vara möjligt, så okunniga och bortkomna som kvinnorna vanligen äro? Redan i tredje, fjärde klassen äro gossens kunskaper sådana, att modern, med den uppfostran kvinnor vanligen fått, har svårt att följa honom, och det dröjer ej länge, förrän man hos den uppväxande pojken får se framskymta ett litet spår af öfversitteri gent emot modern, en liten skymt af öfverlägset medvetande om, att det finnes en hel del saker och förhållanden, som »mamma och andra fruntimmer icke begripa».

Men det skall en gång bli annorlunda!...

Januari 189*.

Nog får han många frestelser i lifvet, min lille Nils, ty han har en varm, lidelsefull natur, en lifsglädtighet, som icke är utan en ganska stor portion njutningslystnad, och ett ovanligt starkt framspringande skönhetssinne. Jag kommer ihåg en gång, då han var liten och jag hade tagit en ny barnsköterska, att han på inga villkor ville gå till henne, utan, så snart hon försökte taga honom, gömde han sitt ansikte vid mitt bröst och började snyfta. Jag frågade honom då, hvarför han grät så där och inte ville gå till den snälla Lina, och då svarade han, alltjämt bittert snyftande: »Så 'pul'!» Sedan blefvo

dock han och Lina de bästa vänner. Han glömde alldeles den fräkniga hyn och den stora munnen för hennes goda hjärta och glada lynne, och när hon så ett par år därefter måste lämna oss, grät han lika bittra tårar, som han gjorde den dagen hon kom.

Många vackra och lofvande karaktärsdrag har jag emellertid också sett hos min lille »Nissebit». Ett, för hvilket mitt modershjärta innerligt tackar Gud, är, att han alltid är så påfallande snäll och vänlig mot de svagaste, de mest förbisedda bland kamraterna i skolan. Han har en liten vän, en fattig, illa klädd gosse, som han jämt har hem med sig, och som han vid alla tillfällen beskyddar. Den lille klene gossen ser också upp till min vackre, ståtliga Nils, som är väl ett hufvud högre än han, med odelad beundran och tillit: han vet, att om de andra gossarna retas för mycket med honom, så få de med Nils' väldiga knytnäfvar att skaffa.

Det förefaller mig, som om detta enda lilla drag i Nils' karaktär vore nyckeln till någonting, som en gång skall växa ut till en stor och ädel personlighet.

Små flickor bruka också alltid vara föremål för Nils' beskydd. Jag uppmuntrar honom däri, ty jag vet ingenting mindre tilltalande än denna ton af gnabb och gnat och retsamhet, som är så vanlig mellan gossar och flickor, och som, så snart driften börjar vakna, slutligen slår öfver i kurtis. Alltsedan han var liten, har jag alltid framhållit för honom, att hans egen mor en gång var en liten flicka; jag

har berättat honom små drag ur min barndom, hur pojkarna förtryckte och plågade oss flickor, och han har blifvit så djupt gripen däraf, att det för honom är någonting naturligt, någonting som faller af sig själf, att vara vänlig mot sina små kvinnliga lek-kamrater.

Lilly sade i går, att hon blifvit riktigt rörd öfver honom på en barnbjudning här om dagen. Hon hade särskildt lagt märke till, att Nils' sätt mot flickorna var annorlunda än de andra gossarnas: vänligare, glädtigare och på samma gång naturligare och friare. Hon frågade honom småleende, hur det kom sig, att han var så snäll mot små flickor, och då svarade han efter ett ögonblicks betänkande med en liten knyck på nacken, som han brukar använda, då han vill dölja sin blyghet: »För min mamma har en gång varit en liten flicka.»

Min lille älskade gosse. Sådana ord äro sötare än honung, lenare än sommarvinden, ljufvare än den ljufvaste blomsterdoft för din moders hjärta...

Mars 3 189*.

Om det finnes någonting, som jag hatar ur djupet af min själ, så är det uttrycket »rasa ut», som en del människor bruka använda, då de tala om unga herrar och deras lefnadssätt.

Häromdagen var jag på bjudning hos mina vänner och släktingar, familjen L—m. De äro snälla och hyggliga människor, åtnjuta allmän aktning, vilja alla väl och äro mycket hjälpsamma mot

de fattiga. Egentligen har jag aldrig hört eller sett annat än godt af dem. Och ändå, till hvilken afgrund af begreppsförvirring i etiskt afseende kunna människor icke komma, när de ej låta leda sig af den enda säkra slagrutan: Guds Helige Ande.

Då vi efter supén gått tillbaka till salongen, kom sonen i huset, löjtnant Emil, hem, och då började genast alla, både unga och gamla, att på ett i hög grad obehagligt sätt skämta med honom öfver hans sena hemkomst, spörjande hvar han höll hus så här tids på dagen o. s. v. Småningom utspann sig detta skämt till pikar öfver hans lefnads-sätt i allmänhet, häntydingar på att det väl icke var så ofta, han kom hem före midnatt, ja, en af våra gamla tanter, som själf fört det hederligaste lif, och som brukar rynka på näsan och säga: »Fy, så obehagligt!» om man i hennes närvaro talar om fallna kvinnor, började till och med att i för-täckta ordalag bry Emil för någon hemlig kärleks-förbindelse. Icke ens hans mor och hans gamla mormor skydde att delta i detta lumpna skämt. Emil själf svarade ingenting; han tuggade på sina mustascher och mottog alla de projektiler, som slungades emot honom, med ett obeskrifligt blygsamt och belåtet småleende, alldeles som om man berömt honom för några ridderliga bedrifter. Emil är en god och snäll gosse, och uttrycket i hans ögon tyder snarare på att han är renhjärtad än tvärtom, men han kan ju icke få annat än en för-vänd moral med en sådan uppfostran.

Jag kände, hur blodet steg mig åt hufvudet och hur vredens och harmens vågor började slå kring mitt hjärta. Förstå de då ingenting af lifvet, dessa hederliga människor, som fariseiskt ogillande vända sig bort, om man oförblommeradt nämner lasten vid dess rätta namn inför dem, som anse det okvinnligt och oblygt att ha något att göra med dessa våra olyckliga medsystrar, som samhället förkastat? Förstå de då ej, att bakom deras lättsinniga skämt gapar tillvarons svartaste gåta — att under de pikar, de så tanklöst kasta omkring sig, skälfter prostitutionens och sedeslöshetens giftiga gungfly, i hvilket tusen och tusen af våra bröder och systrar vrida sig i namnlösa kval?

Slutligen kunde jag ej längre behärska mig; jag talade ut alla de tankar, som jäste inom mig, och jag gjorde, som jag alltid gör vid dylika tillfällen: jag förifrade mig.

Jag ångrar mig dock ej; jag tänker med glädje på, att Jesus icke var så mild, då han ropade ve öfver fariséerna, eller då han med gisslet dref ut månglarna ur Herrens hus. Vi få hata synden, vi få vredgas öfver det onda — i all synnerhet då det fariseiskt döljer sig i rättrådighetens mantel — och om det än blir litet för mycket sälta i vårt tal, är det bättre, än att det icke alls är något salt däri.

November 189*

Nils är sig olik sedan någon tid. Det är, som om en falsk ton oförmärkt smugit sig in i vårt

förhållande, som om en sträng brustit i det hela, fulla, harmoniska förtroende, som alltid brukat härska emellan mig och min lille gosse. Kanske är det inbillning, men jag tycker till och med ibland, att det är, som om han skyggade för min blick, som om hans öga icke hade samma klara djup som förr, som om någonting skymde bort hans själs innersta för mig.

November 8.

Jag känner en så förunderlig, pinande oro, det är ej längre värdt att försöka undkomma sanningen, att försöka bortresonera, hvad jag egentligen vetat alltifrån första ögonblicket, då misstanken om en förändring sköt igenom min själ: Nils är ej mera den samme; någonting har kommit emellan honom och mig.

Men hvad?

Ja, det betyder egentligen ej så mycket, hvad som är orsaken därtill — naturligtvis är det något felsteg, något orätt — men det som kommit emellan oss är brist på förtroende. Nils döljer för första gången i sitt lif någonting för sin mor, för sin bästa vän, åt hvilken han hittills anförtrott alla sina små sorger och fröjder och felsteg.

Jag känner, att detta är ett fruktansvärdt allvarligt skede i ett barns lif, att på en klok och kärleksfull afveckling af det missförhållande, som uppstått emellan oss, beror mycket af min och min gosses framtid.

Herre, gif mig visdom — ja, gif mig äfven mera kärlek, det förefaller mig i detta ögonblick, som vore jag blottad på *allt*, utom på ångest och oro!

November 9.

Jag kan ej vara så stilla, så bedjande inför min Gud, som jag ville vara, mitt sinne är alldeles bragt ur jämvikt, jag kan ej arbeta om dagarna, och om nätterna flyr mig sömnen timme efter timme. Och då den slutligen kommer, drömmer jag så rysligt om Nils. Min uppjagade fantasi skapar under sömnen de ohyggligaste bilder af min lille gosse. Han ser ond och elak ut, hans blå, milda ögon äro skarpa som stål, hans blickar skära mig som knifvar... I natt drömde jag, att han slog mig... »Nils, Nils,» ropade jag utom mig, »slå mig ej, jag är din mor, jag har födt dig och fostrat dig och älskat dig!» Men hans ansikte förändrades ej, det hade alltjämt kvar samma mörka, fientliga uttryck. Och då jag vaknade, var mitt hår alldeles fuktigt af ångestsvett, och jag grät, som om mitt hjärta velat brista.

November 9.

I går eftermiddag, då han läste sina läxor i rummet bredvid mig, fick jag plötsligen höra honom draga en djup, tung suck, sådan jag aldrig förr hört från hans läppar.

Jag steg upp och gick in till honom.

»Hur är det, 'Nissebiten', äro läxorna svåra?» sade jag och lade min arm kring hans hals. »Skall jag hjälpa dig med något?»

»Nej, tack,» svarade han kort och gjorde lös min arm, »de äro ovanligt lätta.»

»Hvarför suckar du då?» fortfor jag småleende.

»För ingenting,» svarade han lika kort som nyss.

»Då människor så där säga 'ingenting',» menade vanligtvis i stället 'någonting',» sade jag skämtande. »Säg mig, lille Nils, säg mamma, om det är någonting i skolan, som gjort dig ledsen!»

»Nej, mamma,» svarade han alltjämt på samma korta, honom så olika sätt. Strax därefter steg han upp och lämnade rummet.

Så har Nils aldrig någonsin varit mot mig. Mitt hjärta sammanpressades af sorg, och jag tyckte mig nästan kvävas af frambrytande tårar.

Min älskling, min rare, snälle, präktige gosse — skall det till sist gå med oss som med alla andra... skall kärleken emellan oss rubbas... skall det ljufva förtroende, som kom din barnasjäl att liksom smälta samman med min, skall det dunsta bort, liksom morgondaggen försvinner vid den första dagshettan?

Barnaleendet på hans läppar, den rena, oskyldiga blicken i hans öga, dessa skatter, som jag värderat och älskat så högt, skola de nu glida undan min famlande, längtande kärlek?... Och det

förskräckliga är, att jag ingenting kan göra för att fasthålla det som jag bäfvar för att förlora. Jag känner alldeles som i drömmen, då man letar och skyndar, och tid och saker obarmhärtigt försvinna.

Nej, jag kan icke *nu* göra någonting för att vinna hans förtroende. Att tränga mig på honom, att öfvertala, vore detsamma som att stöta honom tillbaka. Jag har nu endast ett verksamt medel: att bedja, bedja, bedja.

För öfrigt beror allt på den grund, jag redan lagt. Skall den vara stark nog att hålla, då det första vågsvallet af lifvets stormar slår däröfver — har jag tillvunnit mig ett så helt och fullt förtroende, att kraften däri till sist skall nedbryta den fientliga mur af skygghet, som uppstigit emellan oss? ...

Ve mig, ve oss bägge, om så ej är! ...

November 14.

Nils har återkommit!... Jag har fått igen min gosse. — O, hur mitt hjärta jublar af glädje och tacksamhet mot Gud!

I går eftermiddag, då jag satt vid fönstret och sydde, kom Nils helt oförmodadt in i rummet och satte sig midt emot mig, dock utan att säga något. Jag sade ingenting jag heller, jag såg blott upp och nickade åt honom, men jag märkte ögonblickligen, att isen hade smält, att tvånget var borta, att jag hade min lille »Nissebit» igen.

Slutligen steg han upp, slog sina armar kring

min hals och gömde hufvudet vid mitt bröst, som han brukade göra, då han var mycket liten.

»Nå, lille Nils,» sade jag mycket lugnt, fastän mitt hjärta slog ända upp i halsgropen, »hvad är det nu du har att säga mamma?»

Nils' kropp skakades ett tag liksom af en kväfd snyftning, och han gömde ändå djupare sitt hufvud vid mitt bröst. Men så kom bekännelsen, och fastän den afgafs med stapplande röst och utan att Nils vågade se på mig, kände jag, att den var så sann och fullständig, att det som stått emellan oss genast ramlade.

Hur mycket har han ej lidit, min stackars lille Nils, under dessa dagar! Dock, jag tror ej, att han känt så mycket samvetsoro öfver den odygd han begått, utan snarare däröfver, att en oförklarlig, honom så olik skygghet gjort, att han ej som vanligt kunde gifva mig sitt förtroende, och att han därför ej, som annars alltid, fått afbedja sitt felsteg tillsammans med mig. Nu fingo vi emellertid göra det med hvarandra, och då vi stego upp från bönen och sedan han kysst mig på sitt vanliga innerliga sätt, såg jag, att hans ögon hade återfått denna klarhet, denna öppna blick, genom hvilken jag tycker mig kunna läsa ända ned i de djupaste skrymslena af hans själ...

Denna stund, i hvilken jag kände, hur jag återfick det grepp i min sons själslif, som jag fruktade att ha förlorat, är den lyckligaste i mitt lif. Icke då min älskade döde vän för första gången

bekände sin kärlek för mig, icke då jag som brud fördes till det ljufva hem, som väntade mig, icke i det ögonblick, då man lade min lille nyfödde till mitt bröst, har jag känt mig så fylld af jubel och tacksamhet som nu. Jag vet nu, att jag har min sons förtroende, ty det är pröfvadt af frestelsens första, skarpa angrepp. Jag vet, att grunden, på hvilken jag byggde, var rätt lagd, att den skall hålla, att jag ej bedt och arbetat i fåvitsko. Måhända skall det komma en stund — Gud bevara mig dock om möjligt från många sådana! — då min son begråter ett svårare felsteg, än det han nu begått. Då skall han ej fegt och misstänksamt sky sin moder, han skall komma till henne som till sin bästa hjärtevän, hos hvilken han skall finna tröst och förlåtelse...

Det ligger något af *evighetsglädje* i denna tanke...

I april två år senare.

I dag är det Nils' födelsedag; han fyller då 14 år, men han är stor och utvecklad, som om han vore minst 16. Medan vi åto frukost, satt jag och betraktade och beundrade honom förstulet. Jag skulle blygas att säga åt någon, hur vacker och intagande jag finner honom — jag behöfver för öfrigt ej säga det, ty alla andra säga det åt mig. Men jag kan åtminstone så här för mig själf få vara barnslig och fröjda mig däråt. Hans gestalt är så kraftig och spänstig, hans drag så ädla —

och ett sådant strålande leende han har i sina blå, oskyldiga ögon!

Gud har tagit mycket ifrån mig, han har pröfvat mig med många tunga slag, men, o, hvilken rikedom har han ej gifvit mig i min lille gosse! Gud välsigne dig, lille Nils, Gud välsigne dig på din födelsedag, må han låta dig lefva för att en gång blifva allt det, hvarom din moder beder för dig, först och sist en Jesu Kristi stridsman!...

Maj 20 189*.

Jag är mycket upprörd öfver någonting, som inträffat.

I går afton, tämligen sent, kom Nils in i sängkammaren och satte helt oförmodadt på mig en af de mest ömtåliga och grannlaga frågor, en son kan göra sin mor. Jag blef så häpen, det kom så plötsligt öfver mig, att jag både rodnade och bleknade och först ej kunde svara något. Men Nils satt alltjämt kvar, såg på mig med sina kloka barnaögon och väntade lika trohjärtadt på svar, som om han frågat mig, när Gustaf II Adolf dog, eller hvem som upptäckt Amerika.

»Jag kan ej nu gå in på detta ämne,» sade jag slutligen och strök Nils öfver kinden, »dels är det så viktigt och stort, att jag vill tänka öfver, hvad jag skall svara dig, dels är det alldeles för sent på kvällen, klockan är ju nära tio. Men i morgon, då vi promenera tillsammans, skall du få höra allt hvad du vill veta.» — — —

Hur innerligt ropade jag icke den kvällen till Herren, att han måtte styra mina ord, att han måtte gifva visdom åt mitt förstånd och finkänslighet åt mitt hjärta! Det föreföll mig, som om jag i morgon skulle föra min son in i en helgedom, där allt ännu för honom är kyskhets och tystnad och renhet, men där det minsta oskära ord från mina läppar skulle gifva ett skorrande eko, som han sedan måhända finge höra hela lifvet igenom.

Jag kände återigen, att jag stod framför ett af dessa viktiga, hemlighetsfulla skeden, då ett tyst afgörande äger rum mellan mor och son...

Maj 23.

Hvilken härlig vårdag var det ej i söndags, då Nils och jag gjorde vår vanliga promenad kring Djurgården! Hur genomskinligt blå hvälfde sig ej himmeln öfver oss, hur ifrigt jublande sjöngo ej de små fåglarna från träd till träd, från gren till gren, så ifrigt som om hela deras lilla varelse velat brista af lifsglädje och tacksamhet — hur fin var ej vårgrönskan, fin och mjuk som fjunet i en barnnacke, hur glittrande, glänsande skälfde ej vågorna i det klara solskenet!...

Nils har ärft min hänförelse för naturen. Då vi promenera tillsammans, äro vi som tvenne barn — jag vet egentligen ej, hvem som är barnsligast — vi njuta af fåglarna, af blommorna, af grässtråna, af allt som möter oss på vår väg...

Därför hände det, att en lång stund förgick,

utan att vi kommo in på det ämne, Nils kvällen förut berört. Mina tankar hade likväl icke släppt det; jag kände så visst och fast, att jag ej borde låta mig gå ur händerna det tillfälle, min son själf öppnat åt mig, att inviga honom i de viktiga lifsförhållanden, om hvilka blott fadern eller modern bör gifva sina barn upplysning, och flera gånger midt under vårt glada prat uppsteg från mitt hjärta en bönesuck, att Gud måtte lägga de rätta orden på min tunga.

Slutligen fick jag utan någon ansträngning tillfälle att säga, hvad jag ville; naturen och våra gemensamma betraktelser gäfvö mig en osökt anledning därtill. Jag började så finkänsligt, så lätt jag kunde, men på samma gång ohöljdt och oförblommeradt, att för Nils beskrifva lifvet i naturen, hur det hvarje år förnyar sig, hur djuren, manade af den hemlighetsfulla driften att fortplanta sig, att underhålla tillvaron, para sig med hvarandra, under det att träd och örter befruktas för att på sitt område lyda samma lag, och hur sålunda det ena släktet följer på det andra likt länk i länk af tillvarons oändliga, i dunkla forntids- och framtidsperspektiv försvinnande kedja.

Så gick jag öfver till människan, visade honom, att hon icke står utom den öfriga naturens lagar utan tvärtom på det innerligaste är förenad därmed och därför måste fortplantas alldeles på samma sätt som öfriga jordiska varelser, så att, när en generation aftynar och försvinner, den andra står färdig

att uppblomstra, liksom höstens vissna löf falla af för att ge rum åt vårens friskhet. Men, emedan människan är ett Guds beläte, en lefvande andefläkt af den eviges Ande, måste det på detta liksom på alla andra områden bli en väsentlig skillnad mellan henne och djuren. Det är *driften*, som styr djuret och manar det att para sig utan hänsyn till kraf på kärlek och sympati för en viss individ af sitt släkte, det är *den lefvande anden*, gnistan, som Gud tändt i människans bröst, som för henne styr driften och adlar den till ett uttryck af den djupaste kärlek och sympati. Kärleken är det bestämmande i förhållandet man och kvinna emellan, kärleken är det, som helt och hållet skiljer oss ifrån djuren. Och när därför människan *utan kärlek* öfverlämnar sig åt driften, sjunker hon ned till djurets ståndpunkt och fläckar eller helt och hållet förstör det Gudsbeläte, hvartill Herren skapat henne...

Så sökte jag att för min son tolka lifvets hemligheter, att föra honom in i kärlekens mysterier, och att därunder hålla idealet så högt, att hans blick aldrig skulle störas af några låga eller orena syner...

»Ser du, lille Nils,» sade jag slutligen, »du skall också en gång intaga din plats i skapelsens stora kedja. Du skall lämna *ditt* lilla bidrag vid generationernas utbyte af lif och krafter — du skall en gång själf blifva *far*.»

»Skall jag?» upprepade Nils skrattande. Denna föreställning tycktes honom så lustig, att allvaret

plötsligen vek bort från hans drag, och skälmen tittade fram med sitt skalkaktiga leende.

»Ja, om Gud icke bestämt dig till något undantagsfall. Mitt främsta mål, då jag uppfostrar dig, är också — med hänsyn till *detta* lifvet naturligtvis — ej, att du skall bli en stor man i staten eller en framstående konstnär eller något dylikt, utan att du till kropp och själ skall kunna bli en god make åt din hustru och en god far åt dina barn. Min mor fostrade mig till mor åt dig, jag fostrar dig till far åt dina barn, du skall en gång fostra dina barn för kommande släkten. Så går det i oändlighet — så äro Guds sköna, orubbliga lagar. Men till detta dyrbara, heliga kall måste vi alla, man som kvinna, bevara oss rena och kyska.»

Jag tystnade ett ögonblick. Det skälmaktiga leendet hade försvunnit från Nils' ansikte, som småningom återfick sitt allvarliga, tänkande uttryck.

»Ty, ser du, min gosse,» fortfor jag, »endast den som är ren, som är obesmittad af otuktens förfärliga synd, är värdig att gifva lif åt nya människovarelser. Det är någonting så stort, så allvarligt, så härligt att få framkalla varelser, som skola ärfva evigt lif, att man i sanning kan rysa vid tanken på hur lättsinnigt människor taga denna sak. Men sanningen är, att den man, som besudlad och fläckad tar emot sin brud, den man, som låtit driften, icke kärleken, vara det bestämmande i sitt förhållande till kvinnan, han skändar icke blott sig

själf och sin maka och sina barn utan i dem hela mänskligheten. Har du förstått mig?»

»Ja, mamma,» svarade han med låg röst och en lätt rodnad, »aldrig, aldrig vill jag göra något så orätt...»

»Ser du, min älskade gosse,» fortfor jag, »du skall ej kunna undkomma frestande röster, som skola säga dig, att det för mannen ej är så noga med renheten, att driften är någonting naturligt, som man har rätt att tillfredsställa, ja, att man till och med kan taga skada till sin kropp genom alltför stor kyskhet. Men så säger ej Gud. Det är lögnaren från begynnelsen, som funnit på detta tal, genom hvilket han, som du nog af historien vet, bragt hela folk i det djupaste fördärf. Gud har inte skrivit sitt sjätte bud bara för kvinnan utan för människan, det vill säga för kvinnan och för mannen. Gud fordrar renhet och kyskhet af mannen liksom af kvinnan. Fadern måste vara ren lika väl som modern, om deras barn skola få välsignelse i arf af sina föräldrar. Allt annat, som säges i denna sak, är lögn. Och bry dig icke om, min käre gosse, att mängden af människor hyser andra åsikter. Kom ihåg, att lögner och villfarelser alltid uttalas af stora människohopar. Den största lögn, som någonsin uttalats, den, att Jesus var en hädare, uttalades af stora människomassor; det var bara en liten, liten hop, som förstod sanningen. Det är alltid så, sanningen är alltid på de fås sida, deras, som i ljustet af Guds ord kunna taga i förväg de

stora etiska sanningar, som en gång helt skola genomtränga mänskligheten. Så är det äfven med denna sak. Det skall komma en tid, då alla skola rysa vid föreställningen om att en oren, fläckad man kunde utan blygsels rodnad, utan att stenkastas af det allmänna omdömet, taga till sin brud en ren, oskyldig flicka...

»Kommer du ihåg, Nils,» fortfor jag, sedan vi ett ögonblick gått tysta vid hvarandras sida, »kommer du ihåg, när du var liten, att du alltid var så snäll mot små flickor, därför att din mamma en gång varit en liten flicka...»

»Ja då,» svarade Nils och såg på mig med sitt ljusa, skälmaktiga småleende.

»Så, min gosse, skall du alltid tänka och känna. Om det någon gång skulle komma öfver dig en frestelse att på ett eller annat sätt kränka en ung kvinna, så skall du komma ihåg, att din mor en gång var en ung flicka, och att du sårar och kränker henne, ifall du gör det med någon af hennes kön. Kom ihåg det, lille Nils!»

»Ja, mamma.»

»Och så, min gosse, skall du bevara dig ren åt den brud, Gud en gång skall gifva dig, liksom hon bevarat sig ren åt dig. Ser du, ett fall, en synd kan för såväl man som kvinna förlätas och utplånas af både Gud och människor, men — det skall ändå alltid falla en skugga öfver den mans lycka, som ej med ren panna, med skuldlöshet gent emot det förflutna, kan komma sin brud till mötes.

En *fallen* man, liksom en fallen kvinna, har, världen må för öfrigt döma hur den vill, en oersättlig förlust att anteckna på sitt lufs konto. Har du förstått mig, min gosse?»

»O ja, mamma, aldrig, aldrig ville jag synda så mot Guds bud. När det någon gång har varit gossar, som . . .»

»Som?»

»Ja, jag har inte brytt mig om att höra på dem en gång. Och så har jag tänkt, att jag i stället skulle gå till mamma och fråga om alltsammans.»

»Min käre, älskade gosse, Gud välsigne dig för den tanken! Och du vet ju, Nils, hvart du sedan skall gå, om frestelser påkomma, hvem det är, som skall gifva dig hjälp däremot?»

»Ja,» svarade Nils med ett allvar, som föreföll mig nästan gripande mot hans ungdomliga drag och sorglösa, barnsliga blick — jag skall gå till Jesus Kristus, för han har varit frestad i allt, och därför kan han hjälpa dem som frestas.

»Ja, lille Nils, *han* är din bästa vän. Du vet, hur jag vill dig väl, hur jag älskar dig och tänker på dig, men o, hur mycket större är icke hans kärlek och omtanke än min!»

Vi gingo åter några ögonblick tysta. Så stannade Nils helt plötsligt, vände sig emot mig och sade litet tvunget:

»Mamma, det är någonting, jag så gärna skulle vilja veta?»

»Nå, hvad då min gosse?»

»Jo... nej, jag kan inte... det är inte värdt...»

»Åjo, Nils, mig kan du fråga om allt...»

»Nej, jag kan inte, det är inte värdt,» upprepade han, i det han såg ned med rynkade ögonbryn.

En intuition så bestämd, att jag icke ens brydde mig om att fråga, om jag gissat rätt, kom mig att svara:

»Ja, Nils, pappa hade samma åsikter som jag, han hade samma oafvisliga fordran på renhet äfven för mannen.»

»Det är jag glad åt, mamma,» sade Nils hastigt, »jag skulle tyckt, att det hade varit så svårt att tänka på pappa annars.»

»Och,» fortfor jag, »om han hade lefvat, skulle det varit han och icke jag, som talat med dig, som jag nu gjort.»

»Hvarför det, mamma?»

»För det är fadern, som skall inviga sin son i de förhållanden, som han känner mera till än modern. En man måste ju alltid veta mera om lifvets frestelser än en kvinna. Men jag, lille Nils, jag måste ju vara både far och mor för dig.»

»Ja, det är mycket bra det, för ingen kan ändå tala som mamma. Herrar kunna aldrig tala som fruntimmer, det är en sådan skillnad...»

»Hvad då för skillnad?»

»Ja, det kan jag inte säga, men det är en skillnad. En gång talade rektorn just någonting

om sjätte budet, så där som mamma gjort. Men det var så olika så. Mamma talar så det *känns*,» tillade han och gjorde sin lilla grimas och sin kastning på hufvudet, som han brukar göra, då han med en antagen morskhets vill dölja någon rörelse. —

Plötsligen fick jag se, hur hans ansikte helt och hållet ändrade uttryck. Det allvarliga draget däri var i ett ögonblick bortstruket, alldeles som en skugga utplånas af ett frambrytande solsken. Det brådmogna hos honom, som för några ögonblick trängt undan barnet och liksom tagit en del af lifvets allvar i förväg, försvann, och pojken, den njutningslystne, lefnadsfriske, sorglöse pojken stod där ånyo framför mig.

»Nej, se, titta! Goddag!» utropade han, i det han stannade och nickade uppåt berget. »Hallå, gossar, hvart ska' ni ta' vägen?»

Jag följde riktningen af hans blick, men afståndet hindrade mig att se annat än två figurer på berget öfver oss.

»Hvem är det, 'Nisse'?»

»Ser mamma inte det?» utropade han nästan förebrående öfver att jag icke hade så fjärrskådande ögon som han. »Det är ju 'Tuppen' och 'Vinkelhaken' (skämtnamn på ett par af hans skolkamrater). »Hallå, gossar!» skrek han ännu högre. »Hvart bär det af?»

»Goddag på dig, 'Nisse'!» skreko gossarna däruppe på berget. Vi ska gå till 'Spiken' och spela boll; han har en så'n bussig gård. Kommer du med?»

Nils ref sig bekymrad i hufvudet.

»Jag vet inte,» sade han och såg tvekande på mig, »kanske mamma vill, att jag ska gå hem?»

»Nej, visst inte, min gosse lille! Gå du med dina kamrater. Kom bara ihåg, att du är hemma till klockan fyra — inte en minut senare, hör du det. Adjö med dig 'Nissebiten', roa dig nu bra och hälsa 'Spikens' mamma från mig!»

Vi nickade åt hvarandra, och Nils sprang med långa steg uppför bergsluttningen, från hvilken jag under en god stund hörde de tre pojknas prat och skratt.

Långsamt vandrade jag hemåt, och under tiden öfvertänkte jag noga allt hvad vi talat om under vägen. Måhända skulle det ha funnits de som tyckt, att jag gått för djupt i ämnet, som hållit före, att den yre, tanklöse pojken, hvilken genast stod färdig att för lekens nöje kasta undan de djupaste känslor och tankar, icke var mogen att taga emot de sanningar jag uttalat. Men jag tror icke det; just därför, att lifsglädjen är så stor hos Nils — och jag tackar Gud att så är! — har han kraft att tidigt komma in i livets allvar; han har i sitt glädtiga lynne så mycket att sätta emot, hvad som måhända skulle nedtynga ett mindre gladt sinne.

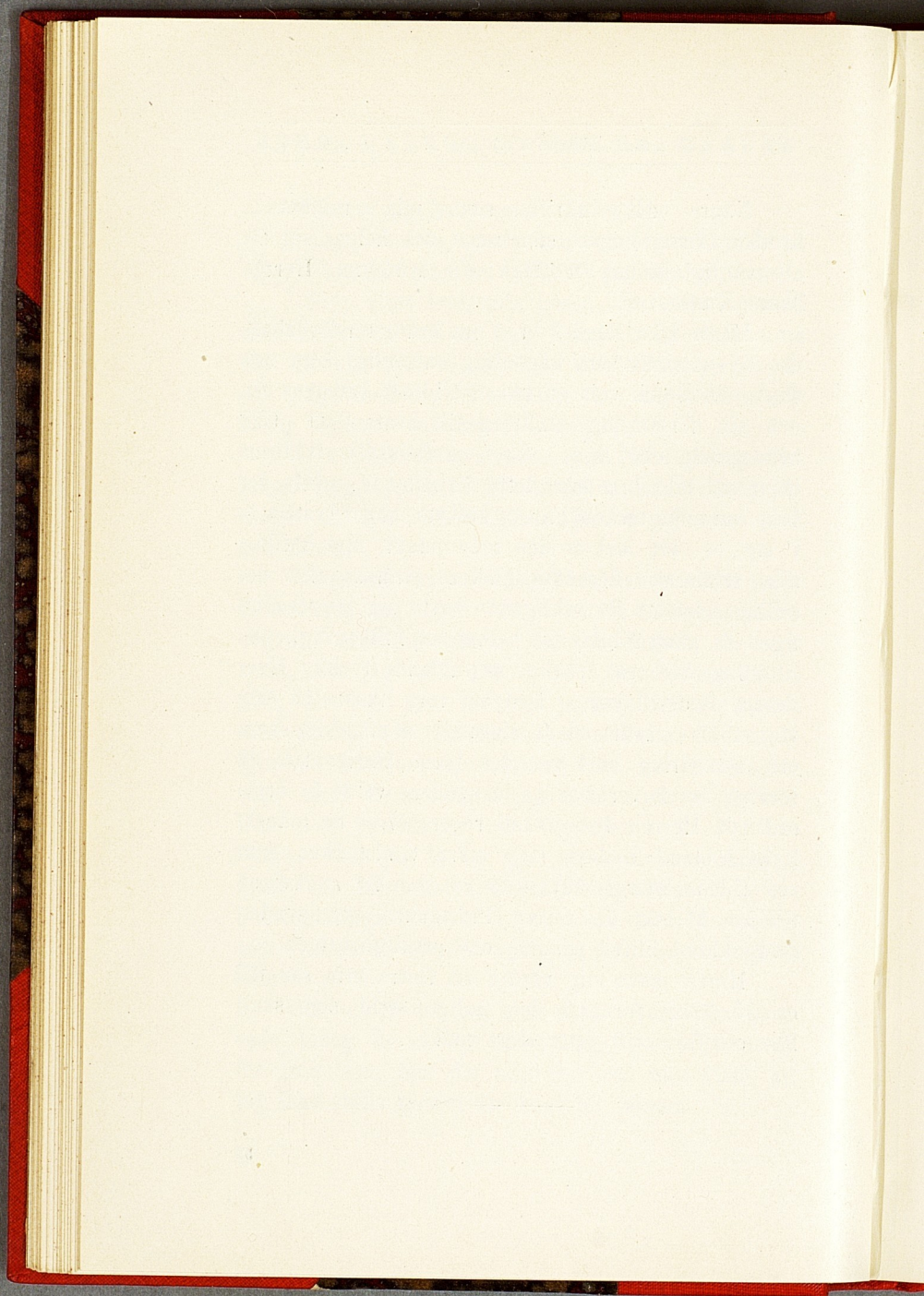
Och under det jag gick där, och tankarna kretsade kring de viktiga frågor jag nyss sökt utreda för min son, blef det mig mer och mer klart, att jag icke ställt idealet för högt för honom . . .

Några ord ur skriften runno mig i minnet... bruden, församlingen, som renar och helgar sig för att värdigt kunna mottaga sin brudgum, Herren Jesus Kristus...

Måste icke således brud och brudgumsförhållandet i sig själf vara någonting utsägligt högt och stort, då Jesus valt en sådan bild att beteckna sin och sin församlings ställning till hvarandra? Och måste det icke ligga något profetiskt i att Jesus lånar sin bild just från detta förhållande, måste det icke vara ett tecken på att det har något bestående i sig — att det är den brännpunkt, mot hvilken alla strålarna af mänsklighetens sträfvan efter det sedliga idealets förverkligande bryta sig för att slutligen en gång samlas till helhet och fullkomlighet...

Jag blef så lycklig, så jublande lycklig öfver denna föreställning. Den bar mig liksom på örnvingar öfver årtusendens afgrunder af mänsklig skam och förnedring bort mot den ljusa, härliga tid, då idealet är förverkligadt, då syndens värde är krossadt, då Herren Jesus skall regera öfver en mänsklighet, bland hvilken den stora Gudstanken, som vid tidens morgon skapade *en* man för *en* kvinna till *en* kärlek, den stora Gudstanken, som synden fördunklade, blifvit sanning och verklighet igen.

Herre, akta mig värdig att fostra min son till en af förkämparna i den heliga strid, som skall föra oss fram till detta stora mål!...

EN UNDERLIG HISTORIA

IN UNDERLIE HISTORIA

En gammal man gick med långsamma steg vägen fram längs dikeskanten. Hans rygg var böjd, det hvita håret hängde ovårdadt på ömse sidor om ansiktet, och långrocken, som tydde på det prästerliga kallet, var nedfläckad och luggsliten. Endast i de milda, ljusbruna ögonen kvardröjde ännu ungdomen; de hade ett så strålande uttryck af godhet, att det nästan verkade smärtsamt på den som mötte deras blick. Utan att vara fysionomist anade man, att här var en man, som ej kunnat reda sig i tillvarons strider, en för hvilken hjärtegodheten blifvit till tragik i hans lif.

Han gick med trötta steg och slog käppen hårdt i marken till stöd. De fina, insjunkna läpparna rörde sig oafbrutet; han tycktes tala för sig själf, men så lågt, att ingen som ginge bredvid honom skulle kunna höra hans ord. Men den som såg honom skulle ha tänkt, att det ej funnes några ord, som bättre passade till detta barnsliga, kärleksfulla gamla ansikte, än dem aposteln Johannes ständigt upprepade i sin ålders dagar: »små barn, älsken hvarandra!»

Plötsligen stannade han och böjde sig ned. En mask kom krälände framför honom utåt vägen.

»Stackars mask,» mumlade han, i det han försiktigt tog det lilla slingrande kräket upp på sin käpp. »Om du nu går ut på vägen, ska menniskorna snart trampa ihjäl dig. Du måste ned på ängen, där du får lefva ditt korta lif i frid.»

På samma försiktiga, nästan ömma sätt som han nyss tagit upp masken, lade han nu ned honom vid dikeskanten. Men så kom han att tänka på, att masken snart skulle kräla upp på vägen igen och råka ut för samma lifsfara som nyss; han måste således bringa honom i säkerhet längre ned på ängen. Men diket mellan ängen och vägen var djupt, och det var svårt för den gamle stelbente mannen att komma öfver. Han gaf sig dock ej; han lade masken på ett blad, höll det varsamt med vänstra handen, stödde sig med den högra mot käppen och kraf-lade sig långsamt och darrande öfver diket. Så gick han en bit fram på ängen, lade ned masken och hviskade med rörande mild stämma: »så lilla mask, du stackars varelse, som Gud har skapat likaväl som mig, nu har du det bra — nu kan du lefva ditt oskyldiga lif i frid.»

Och han stod en stund och såg på hur masken ringlade bort och försvann i gräset. Under tiden tänkte han: »I ditt rike, Herre Jesus, skall ej finnas stort eller smått, upphöjdt eller föraktadt. I en oändlig harmoni — skapelsemorgonens harmoni — skall länk knytas vid länk i lifvets kedja. Intet

skall krossas eller undanträngas, den stora kärlekslagen skall bereda rum åt alla, den minsta, den osynligaste — och just det rum, som motsvarar hans väsendes behof...»

Så vände han sig om, kraflade sig på samma mödosamma sätt öfver diket och fortsatte vägen fram.

Det var många år sedan han kunnat sköta sitt prästerliga åliggande; ögon, tunga och hjärna hade för längesedan nekat att göra sin tjänst, hvarför han hade en vikarie, som skötte ämbetet och som bodde på en liten gård i närheten. Själf bodde han alltjämt i den lilla rödmålade prästgården med sin gamla hushållerska Karin. Sedan flera år tillbaka var han änkring, och af hans tre barn slumrade två på kyrkogården, det tredje, en dotter, var gift i hufvudstaden.

Af jordisk framgång hade han haft den minsta möjliga bråkdelen. Och dock, den som hade sett honom för en trettio, fyratio år tillbaka i tiden, skulle nog ha tänkt att en så vacker, intagande ung prästman med musikalisk begåfning och för öfrigt goda »utförselgåfvor» nog skulle göra lycka i världen. Men det fanns ett hinder, som ingen, allra minst han själf, då förstod, som blott efter hand blef skönjbart för hans omgifning och småningom fick uttryck i det halft allvarliga, halft skämtsamma talet om honom, att hans hjärtegodhet gjorde honom omöjlig för lifvet.

Han hade jämförelsevis tidigt fått det lilla

pastorat han ännu innehade, men som han gift sig vid unga år, drogs han ständigt med skulder och hade svårt att få ekonomien ordnad. Hans vänner voro emellertid ifriga att hjälpa honom fram i världen, ty dels kände de instinktligt hur oduglig han i det afseendet var, dels var han omtyckt af alla. Men på ett sällsamt, följdriktigt sätt gled han undan alla dessa välmående försök.

Så kom en dag en af hans vänner hem till honom och utbrast glad och belåten:

»Vet du att gamle Fredlin är död. Nu ska du söka pastoratet efter honom!»

»Jag!» utbrast den unge kyrkoherden och spårade upp sina klara barnaögon, hvad tänker du på? Det är ju ett af de bästa i länet...

»Just därför, och jag går i god för att du ska få det!»

»Kära vän — säg inga öfverord!»

»Jag står för hvad jag sagt. Du hör till de sällsynta människoexemplar, som ej begripa hur omtyckta de äro. Du har flere höga gynnare, jag skall skaffa dig flere — kom och predika och mäsas, och jag svarar dig för att det skall bli ett: veni, vidi, vici!»

Kyrkoherden prutade emot, men hur det var kände han sig lycklig öfver vännens ord; tanken på att bli kvitt ekonomiska bekymmer och att få ett större och rikare arbetsfält var mycket tilltalande.

Han beslöt att söka pastoratet.

Efter någon tid uppsökte honom vännen ånyo.

»Kan du tänka dig hvem som också ämnar söka,» sade han skrattande.

»Nej.»

»Jo, den stackars kyrkoherde Arbrin, som har tolf barn och en sprucken sångröst. Han predikar inte illa, det är sant, han är en god och from man, men i alla fall . . . Det gör mig ondt om karlen, han är inte omtyckt, har inga beskyddare, han borde ej täfla med en sådan som du.»

Kyrkoherden blef tyst och drömmande, och de milda, fuktiga ögonen fingo ett mera än vanligt inåtvänt uttryck. Efter några dagar fick vännen ett bref af följande lydelse:

»Jag har beslutat att ej söka pastoratet. Finge jag det, skulle det ej skänka mig ett ögonblicks lycka. Tanken på Arbrins tolf oförsörjda barn och på att han i själfva verket är mera meriterad än jag, om jag än har några yttre förmåner, skulle ständigt förfölja och plåga mig. Jag är ung och stark och kan med Guds hjälp få något annat, Arbrin är redan gammal och dessutom sjuklig, det är på tid att han avancerar. Tack för din hjälp och ditt intresse, men jag kan inte begagna mig däraf.»

Och härvid blef det. Inga föreställningar hjälpte; kyrkoherden drog sig tillbaka, och hans fattiga kollega fick det feta pastoratet.

Och så var det alltid — alltid fanns det någon, som han tyckte mera än han förtjänade eller behöfde få sin ställning förbättrad. Opraktisk och dröm-

mande som han var hade han också svårt att sköta prästgårdsjorden, han utarrenderade den därför, icke till någon som kunde betala bra, utan till en fattig vän, som han lämnade arrendet för en mycket låg summa.

Nu hade han emellertid kommit långt bortom dessa lifskampens stormar; hans ålderdom liknade en stilla aftonstund, som i drömmande längtan sträcker sig mot nattens stora, högtidliga frid...

Då han kom hem till prästgården, satte han sig en stund att hvila på det runda bräde, som omgaf stammen af en jättelik lönn midt på gården. Han pustade och torkade svetten ur pannan; dagen var het, och han kände sig trött och törstig. Bakom gardinen, som fladdrade i det öppna köksfönstret, såg han en kvinnlig gestalt, som rörde sig af och an. »Hvad ett glas friskt vatten skulle smaka mig godt, kära Karin!» ropade han inåt köket, och hans milda bruna ögon tindrade af barnslig längtan efter den uppfriskande drycken. Men ingen Karin kom — antingen hade hon ej hört hans fråga, eller också tyckte hon att han kunde dricka, när han kom in i huset — och han upprepade ej sin begäran. I stället försjönk han i betraktande af bien, som flögo af och an och trängdes i ingången till kupan, ifriga som de voro att få kasta af sig sin börda och flyga ut igen för att suga de svällande blommorna i trädgården.

Slutligen reste han sig upp och gick krok-

ryggig och stapplande bort till förstugubron och in i köket för att få sig en dryck vatten.

Men då han steg öfver kökströskeln, möttes han af en syn, som kom honom att fara baklänges och med förfärad uppsyn sträcka ut bägge händerna mot Karin.

»Nej, Karin, Karin, hvad har hon gjort... hur kan hon nännas?...»

Framför honom stod på golfvet en rättfälla, hvari Karin fångat tre råttor, som ängsligt pipande sprungo af och an i den gammaldags konstruerade fällan.

Kyrkoherden blef alldeles likblek, och stora tårar uppstego i hans ögon.

»För Guds barmhärtighets skull befria de arma djuren!»

Och innan Karin hunnit göra en invändning, hade den gamle mannen öppnat locket till fällan och släppt ut råttorna, som pilsnabbt kilade längs väggen in i skafferiet.

Men det som kyrkoherden också lössläppt, det som han gärna hade velat ha instängt i den säkraste fälla som fanns, det var Karins vrede.

»Hur kan körkherrn understå sig!» utbrast hon med gnistrande ögon. »Vi rakt öfversvämmas af råttor i det här eländiga huset, nu hade jag lyckats knipa tre illmaringar, och så släpper han sonika ut dem...»

»Kära Karin, förlåt mig,» bad kyrkoherden ödmjukt, »men jag skall göra detsamma om och om

igen, därest jag en gång till får se en sådan syn. Må Gud bevara mig därifrån!»

»Men begriper då inte körkherrn, att om vi inte dödar rättorna, blir vi uppätta af dem.»

»Vi kan ju jaga de stackars djuren ut på gården, ned i jorden,» invände kyrkoherden mildt, »men för vår Herres kärleks skull ingen grymhet, ingen grymhet mot de värnlösaste af hans skapade varelser!»

Karin svarade ej, men hon tänkte, att det kunde komma en tid, då »körkherrn» finge lära sig, att rättorna inte voro så »värnlösa» som han trodde.

Kyrkoherdens ögon fingo ett sorgset, lidande uttryck, men han sade ingenting mera utan gick in till sig.

Senare på dagen öfverraskades han af att Karin klef in i hans rum och tvärt sade:

»Det vill jag upplysa körkherrn om, att får jag inte döda rättorna här, så går jag genast. Ingen människa, som inte ä' djurgalen, kan uthärda att bo i ett hus, som snart blir öfversvämmadt af rättor!»

Kyrkoherden blef mycket häpen vid detta meddelande. Han svarade dock ingenting därpå, utan böjde blott hufvudet med en rörelse, som Karin fick tolka hur hon ville.

Nästan hela natten låg han vaken och grubblade och bad. Och när morgonsolen föll in i rummet, lyste den öfver ett gammalt ansikte, som riktigt strålade af lycka och belåtenhet.

»Karin du!» ropade han, i det han steg upp och öppnade dörren till förstugan, ty någon ringklocka fanns ej i prästgården, »Karin du, kom in så får jag säga ett ord!»

Karin kom instultande i träskor, högt uppsatt klänning och uppvikta ärmor, som visade hennes skrumpna, af arbete seniga handleder.

»Nu vet jag hur vi ska ställa det,» sade han och nickade förnöjd åt Karin. »Karin ska flytta hem till sin son i torpet och ha sitt undantag på gamla dagar. Och så ska Karin hvar morgon komma hit och städa och laga maten åt mig, och för det får Karin behålla sin lön. Männe vi icke därigenom bli tillfreds bägge två?»

»Jo vars,» svarade Karin, som tyckte bra om förslaget. »Då får då körkherrn och rättorna trifvas bäst di kan med hvarandra.»

Och därvid blef det. Karin tog sitt pick och pack, flyttade till sin son och kom plikttroget hvarje morgon för att hjälpa »körkherrn». Rättorna sprungo ostörda i skafferi och källare, men så länge Karin var där, och kyrkoherden ej märkte det, schasade hon undan dem ut på gården eller in i salen.

Han trifdes emellertid bra i den ödsliga prästgården, han hade sin bibel, sina minnen och sitt evighetshopp, som väfde så ljusa skimrande drömmar öfver de ensamma stunderna, alldeles som solstrålarna skimrade på hans luggslitna rock och hans nötta blanka sofföfverdrag. Ibland om förmiddagarna, då vädret var vackert, fick han emottaga ett

och annat besök af grannarna, och under högsommaren kommo socknens barn till hans trädgård, där ogräs och bärbuskar trufdes lika bra, och befriade samvetsgrant de sistnämnda från allt utom löfven. Detta var för honom högtidsstunder, hans ansikte lyste af glädje, då han såg de små glupska bärätarna, som döko ned i hans buskar och sletto körsbären från hans träd.

Af sina inkomster gaf han bort största delen; han hade flere gubbar och gummor, som lefde af hans hjälp, och hvad de ej behöfde gick till fattighuset. Själf tog han den minsta delen; han svält många gånger, för att få något öfver åt sina skyddslingar.

Då hösten kom och kvällarna blefvo mörka, kröp han in i sitt lilla rum och satt där och läste vid skenet af en sömnig lampa. Ibland slumrade han till, boken föll ned och hufvudet sjönk mot bröstet; ett leende drog öfver hans ansikte, med sömnen kommo alltid så vackra drömmar om vår och stjärnljus och änglasång, drömmar födda af hans stora himmelslängtan och hans rika barnafantasi. Så spratt han upp ur sömnen vid ett sakta knastrande ljud; det var ett par råttor, som kommit in i rummet och djärft kilade omkring och snokade i vråna. Och för hvarje kväll kommo flere och flere sådana gäster. Ibland pepo de ynkligt och klagande; då förstod kyrkoherden hvad det var, de voro hungriga, och det fanns ingenting att ta i huset, ingenting att gnaga på i skafferi och källare. Han steg upp, gick ut

i salen och letade i den gamla skänken, där han hittade litet mat, som Karin satt undan, och som han gaf sina rättor. Så blef det honom en vana att under de mörka höst- och vinterkvällarna mata de rättor, som hälsade på i hans rum.

Och de blefvo allt efterhängsnare med sina besök, allt talrikare till antalet. De voro hans rums-kamrater, som växte och frodades och ställde allt glupskare anspråk på hans gästfrihet. Snart nändes han själf knappast äta; af den knappa middagsmaten smusslade han alltid en del ned i fickorna för att sedan ge åt sina aftongäster.

Ute i bygden pratades det mycket om kyrkoherden och hans egenheter, och han och hans rättor blefvo slutligen till en underlig, hemsk saga. Det berättades, att rättorna voro stora och gödda som kattor, att de sprungo omkring i rummen, huserade i kyrkoherdens säng, gnagde sönder hans kläder, och att de till sist skulle äta honom ut ur huset. Människorna ryste och skakade på hufvudet och betraktade med skygg undran den gamle mannen, då de ibland, när solen sken, mötte honom, där han stödd på sin käpp stapplade fram längs dikeskanten. Men han hälsade med en vänlig nick och med samma ljusa leende som alltid på läpparna.

En vinter föll det strax efter jul väldiga snömassor. Hela nejden låg begravnen i hvita drifvor, och fastän plogen ständigt var i gång, kunde man ej hålla vägarna farbara. Då Karin på morgonen skulle gå till kyrkoherden, kom hon ej fram för

den myckna snöns skull, på middagen spejade hon åter efter väg, men fann ingen, och så föllo mörker och nya snömassor och stängde in henne i stugan. »Han får väl reda sig i dag,» tänkte hon — »i morgon tänker jag de har plogat vägen.»

Men i prästgården såg det den aftonen underligt ut. Där fanns icke mera någon mat; allt som var kvar från sista middagen hade gubben föregående kväll gifvit sina råttor, och nu stod han alldeles utan. Då inträffade något hemskt: hos de stora, hungriga råttorna vaknade en rofdjursdrift, de blefvo som vilda katter, de pepo och gnällde, de flögo omkring i vråarna, uppför bord och stolar. »Sakta, sakta, mina stackars kräk!» — uppmanade gubben och höjde förmanande handen mot de kringfarande djuren, »sakta, sakta, ni ska inte behöfva hungra längre, mat skall snart komma . . . så . . . så.»

Men råttorna brydde sig ej om hans förmaningar, de blefvo djärfvare och ondsintare, de krasade på golvet, de gnagde och beto i möbler och kläder. Plötsligen kände kyrkoherden en skarp smärta i sitt ena ben; då han såg sig om, hade en stor råtta hängt sig fast vid hans byxa, en annan kom smidigt glidande uppför ryggen och högg honom i örat . . .

För första gången i sitt lif greps han då af ångest och fasa . . . Denna Guds skapade natur, som han älskat i alla dess former, som hitintills för honom uppenbarat sig likt en vacker dikt, ett uttryck af profetens ord: »lamm skall leka med varg,

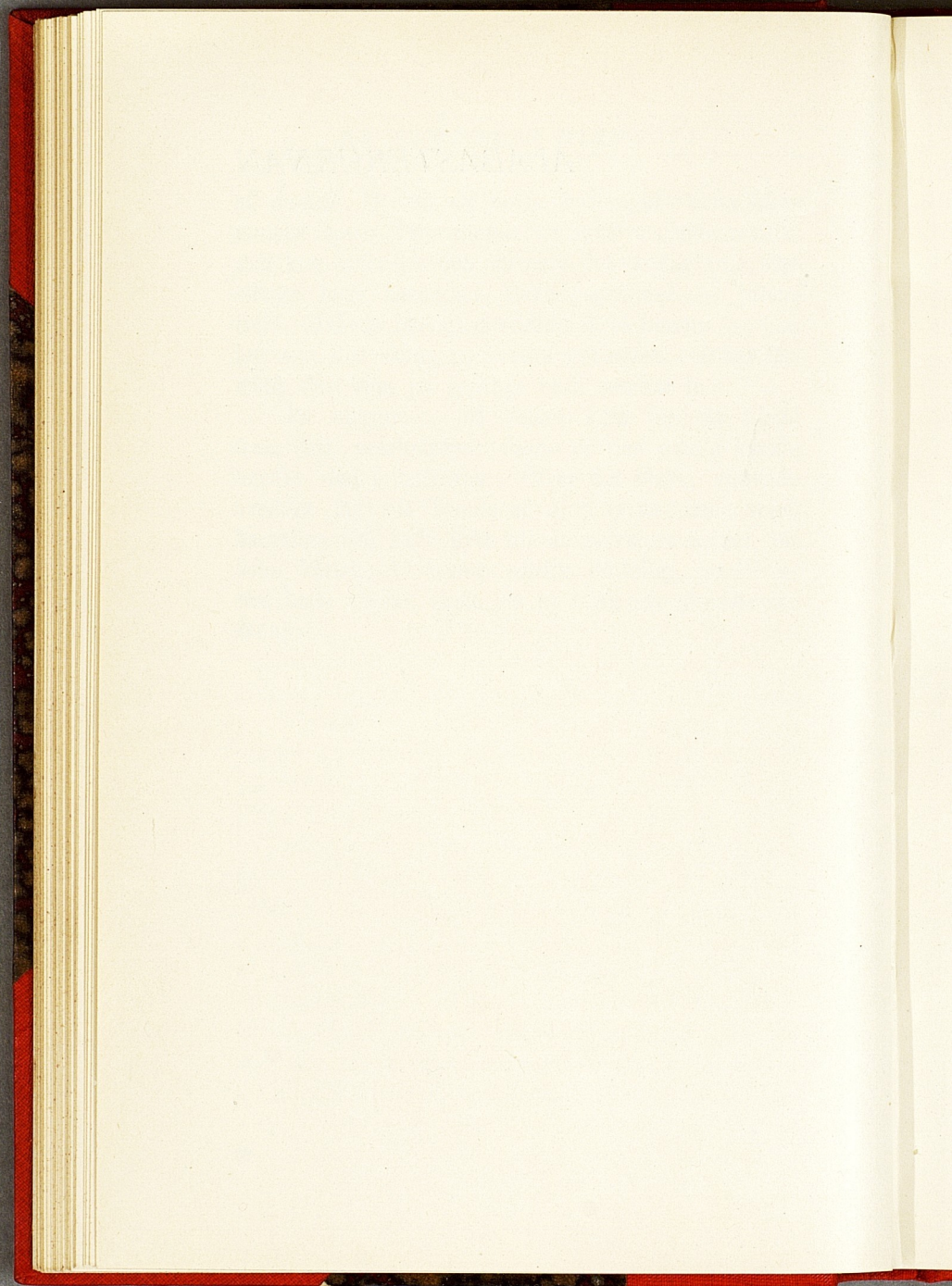
och en liten pilt leda dem,» den visade sig nu i lifskampens vidrighet, och den gamle mannens barnahjärta krympte ihop af förskräckelse. Med skälfvande händer sökte han göra sig lös från rättorna, gråtande ropade han: »släpp mig, släpp mig, kära barn,» under det han med stapplande steg skyndade ut ur rummet, förföljd af de skrikande, pipande rättorna. Men ut på förstugubron, ut i snön följde de honom icke, de återvände till rummen, kilade, alltjämt ynkligt och ilsket pipande, in i köket och skafferiet och läto den gamle mannen stå där ensam i den kalla vinterkvällen, med den stängda dörren bakom sig och rundt omkring snö och is.

På förstugubron låg en spade, han grep den och började skotta undan snön. Tum för tum trängde han igenom de tjocka snömassor som betäckte gården; hans darrande händer förde spaden med en underligt stegrad kraft.

Så höll han på, ända tills han hunnit fram till grinden; då sjönk han maktlös ned i en drifva. Ensam satt han här i mörkret med en tung, stjärnlös himmel öfver sitt hufvud och det stora vida snöfältet rundt omkring. Svagt glimmade det lilla skenet från prästgårdsfönstret och från stugorna rundt omkring.

Men plötsligen började den ena stjärnan efter den andra att tända sin glans för hans ögon. De lyste med en flammande styrka, deras strålar bredde ut sig, snart omgaf honom hela rymden, hela jorden, allt, allt som ett stort haf af ljus. Och hvarje känsla

ALABASTERURNAN

Bägge två tillhörde de framstående och för-
mögna släkter, men de hade gift sig som
mycket unga, hans inkomster voro ej stora, och
som familjen under de första åren af deras äkten-
skap ökades med flera små medlemmar, måste eko-
nomien skötas klokt och omsorgsfullt, för att debet
och kredit skulle gå ihop.

För henne föll det sig på det hela taget lättare
att spara än för honom — och det fastän hon var en
mindre praktiskt anlagd natur än han. Visserligen hade
hon som flicka varit van vid öfverflöd, men då hon
gifte sig, var hennes själ så fylld af önskan att
göra sin make lycklig, att allt som kunde kännas
mödosamt blef henne lätt och kärt att utöfva för
hans skull. Det var nämligen så, att hennes man
i sitt förflutna lif gömde en vemodig ungdomssaga.
Omständigheter i hans familj, dem han aldrig kunde
tala om, endast en gång med sin hustru berört så
flyktigt, att hon blott aningsvis kände dem i hela
deras vidd, hade förmörkat hans lifs vårdagar; det
blef därför hans hustrus hjärteönskan att gifva honom
en sådan rikedom af kärlek och lycka, att den

skulle räcka till icke blott för stunden utan äfven att utplåna, hvad han ännu hade kvar af bittra minnen.

För honom blef det svårare att röra sig med små tillgångar. Det låg icke i hans lynne att spara: han var en skönhetsälskande och frikostigt anlagd natur, han njöt af att se sig omgifven af vackra föremål, blommor, konst saker, stilfulla möbler, och det var hans största nöje att se sina vänner i hemmet och att öfverraska sin hustru med små presenter på födelse- och namnsdagar, ja, för öfrigt äfven på blanka hvardagar. Han älskade sin hustru lika varmt som hon honom — men på annat sätt. I hans önskan att lyckliggöra henne, att se henne glad och belåten, ingick så mycket behovet att själf få njuta den glädje detta förorsakade honom. Hon skulle ha kunnat offra sig för hans lycka och sedan dragit sig tillbaka i mörk ensamhet och aldrig omtalat sitt offer; för honom däremot var kärleken en feststämning, en helg, som han icke kunde tänka sig annat än i ljus och glädje.

En dag — de hade varit gifta omkring fem år, och tre små matfriska, duktiga barn ökade utgifterna på ett oroande sätt — en dag då han kom hem till middagen, höll han i handen ett litet paket, som han bar på ett i ögonen fallande omsorgsfullt sätt. Under mustascherna och i ögonen spelade det barnsligt belåtna leende, som alltid tändes i hans ansikte, då han förde med sig en öfverraskning till hustrun eller någon prydnad till hemmet. Sedan han

tagit af sig öfverrocken, efter att först med en försiktig, nästan smeksam rörelse ha nedlagt paketet på vedlären, gick han in i matsalen, där bordet stod dukadt, och spejade med den vanliga längtansfulla blicken efter sin hustru. Då han ej upptäckte henne, spred sig ett drag af otålighet öfver hans ansikte; han ville genast se henne, då han kom hem, genast möta denna blick, hvars halft småleende, halft tankfullt djupa uttryck hela dagen omsväfvade honom som en ljuf sång om kärlek och lycka. Med snabba steg gick han mot köksdörren för att ropa hennes namn. Men då ändrade han plötsligt taktik; leendet under mustascherna kom igen, ännu mera glittrande och belåtet, han svängde sig om på klacken och gick med snabba steg in i förmaket. Här öppnade han paketet, uppvecklade långsamt silkespapperet och nedställde därefter försiktigt en fin, vacker urna af alabaster på divansbordet. Så gick han baklänges och fixerade med halfslutna ögon sin skatt. Den »gjorde sig» alldeles förträffligt mot de djupröda väggarna, den var vit och luftig, med smärta, eleganta former; sannerligen lyste den ej upp hela rummet. Han satte den på ett annat bord, gick så åt sidan och blickade sig omkring. Jo, den gaf verkligen glädje åt det hela, den förunderliga glädje, som hvarje äkta konstverk skänker, det må vara aldrig så obetydligt.

Nu var stunden inne att låta hustrun dela denna glädje.

»Sonja!» ropade han, i det han med långa steg gick genom salen och gläntade på dörren till serveringsrummet, »är du där? Jaså... kom. Jag vill visa dig någonting...»

Den lilla frun uppenbarade sig genast, varm och rödkindad af värmen framför spisen, där hon stått och invigt kokerskan i en ny maträtts hemlighet. Leende följde hon mannen, som skyndade förut in i förmaket.

»Ser du, hvilken liten vacker tingest!» utbrast han och visade triumferande på alabasterurnan, »hvad säger du om den? Jag fick se den hos Mattson, konsthandlaren, du vet, och jag kunde ej motstå begäret att gå in och köpa den... vi behöfde någonting, som lyste upp förmaket... en ljus punkt att hvila ögat på... nå, hvad säger du? är den ej vacker — se hvilka fina linjer...»

Då hustrun kom in i rummet och fick se den lilla prydnaden, blixtrade det till i hennes ögon, och en mörk rodnad flög uppåt pannan. Hon tvang sig emellertid till att småleende betrakta urnan, som dock i den stämning af missnöje, som jäste upp i hennes inre, tycktes henne vara en fullkomlig öfverflödsvara, en bräcklig leksak, som inte en gång var vacker. Ett häftigt svar dallrade på hennes läppar... Maja därute i köket hade nu ett par månader käxat på att få en ny syltgryta, linneskåpet behöfde kompletteras, likaså hennes och barnens vintertoaletter, men hon hade ej nänts bedja mannen därom, ty hon visste, att han just nu hade

stora utgifter. Och då kunde han gå och köpa något så onödigt som den där lilla vasen!

Men när hon mötte hans strålande blick, som smekande öfverfor urnans fina former, när hon hörde hans förtjusta utgjutelser, hvilka begärde förstående och sympati lika barnsligt, som hennes lilla fyra-årige gosse skulle ha gjort, om han köpt en lergök på marknaden, då kommo andra tankar och stämningar öfver henne...

Hvad var det väl för helgerån hon höll på att begå? Var det icke något mycket fint och ömtåligt, något skört, mjukt stoff, hon varit nära att beröra med klumpiga händer och för alltid förstöra? ... Var det icke detta utsökta i lifvet, detta som ej är plikt och moral eller klokhet och förstånd, utan morgondagg på blomman, denna luftiga poesi, som gömmes i de lyckliga hemmens vrår likt en hemlighetsfull, sakta tonande legend — var det ej allt detta hon skulle förstöra, om hon nu mötte honom med ett osympatiskt svar? ...

En syn sväfvade blixtnabbt förbi hennes inre blick... Hon såg en annan alabasterurna, sönderslagen, spridande en härlig vällukt... Hon hörde en snusförnuttig fråga: »hade icke dessa pengar kunnat gifvas åt de fattiga?» och ett mildt tillrättavisande svar: »gör henne ej bekymmer.»

Ja — detta var för henne — hon hade varit nära att låta samma grofva förebråelse uppstiga på sina läppar.

Nej, det fick vara alltsammans — gryta, kläder

och linneskåp — han skulle ha sin glädje hel och oblandad.

»Nå,» upprepade han dröjande och litet otåligt, »hvad säger du, du står så tyst... är den ej vacker... se...»

Och han vände på den, höll fram den mot dagern och såg nästan utmanande på sin hustru.

»Jo,» svarade hon lifligt, och hennes öga tycktes liksom återspegla glittret i mannens blick, »så vacker och fin. Jag säger alldeles som du, att den lyser upp hela rummet.»

»Ja, icke sant?» utbrast han belåten. »Det är förunderligt, att en sådan liten tingest kan verka så skarpt...»

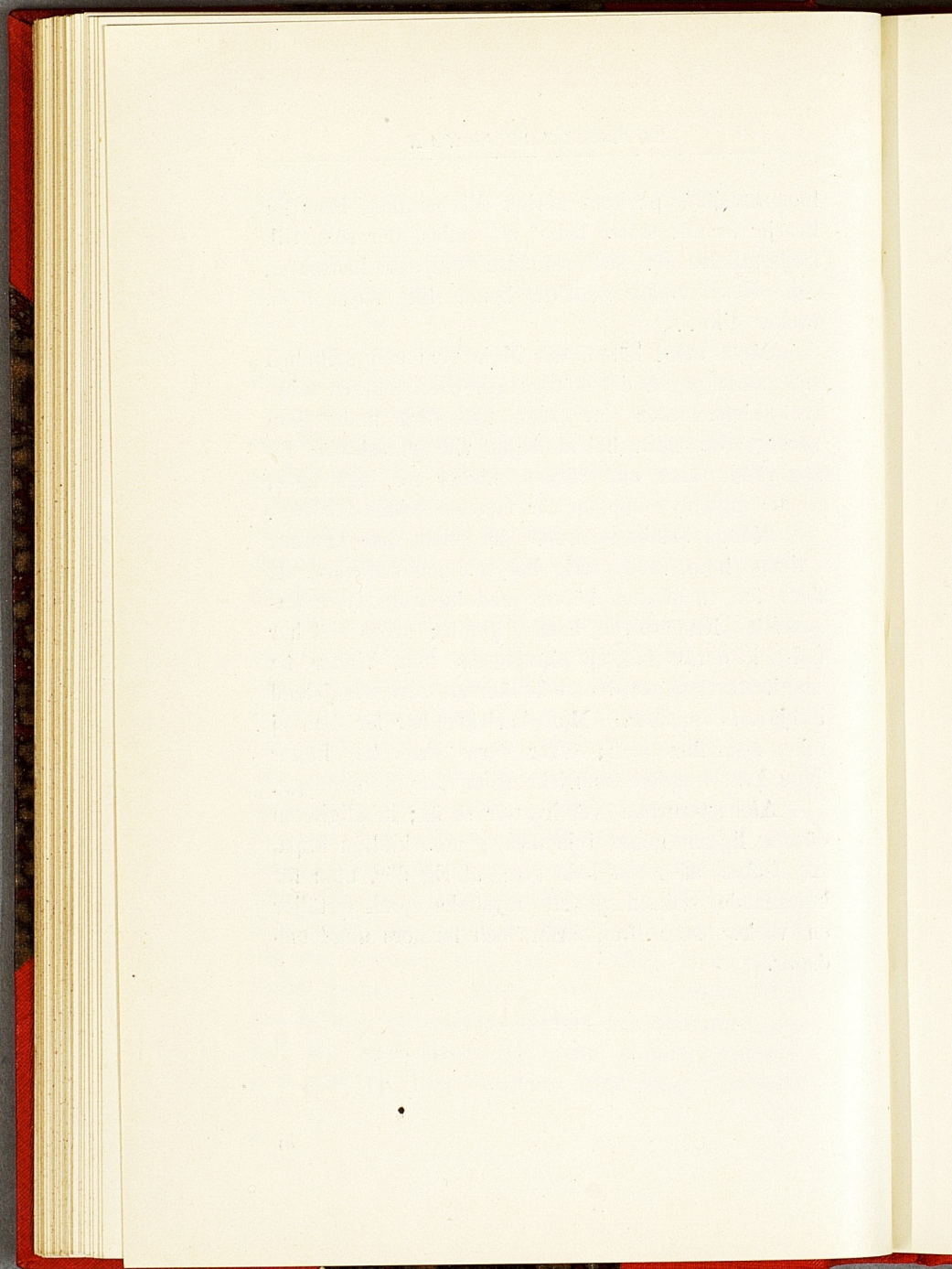
Hela den dagen och flera därtill spelade urnan en betydande roll i hemmet: herrn i huset flyttade den från salongsbordet till ateniennen, från ateniennen till salongsbordet, vred och vände på den och betraktade den likt en skönhet, som man ej nog kan omhulda. Han var som ett stort barn i sin förtjusning, den praktiska, allvarliga, korrekta ämbetsmannen; han tröttnade ej att efter middagen gå af och an öfver golfvet, snegla på urnan, skärskåda den från olika sidor och anställa små betraktelser öfver dess form och genomskinlighet, allt med en ifver och ett intresse, som om det varit första dagen urnan kommit till huset. Och hans hustru följde honom med intresserade blickar och deltagande ord, hon såg icke mycket på urnan, ej heller lyssnade hon just på hvad mannen sade; hon tänkte på

honom själf, på hans kärlek till hemmet, hans för hvarje år allt större behof att endast där söka tillfredsställelse för sitt väsendes djupaste instinkter, och dessa tankar smekte henne likt suset af en vacker dikt...

Men ute i köket, där Maja stod och syltade i sin gamla gryta, där hördes allt emellanåt en misslynt klagan, och den unga frun fick under flera veckors tid sitta halfva dagen vid symaskinen, för att vända sina och barnens kläder och laga linne, så att inga nya uppköp för vintern skulle behövas.

Många »alabasterurnor» ha sedan dess kommit i deras hem, men aldrig har mannen fått veta, att flere än en af dem köptes med hustruns tysta försakelse. Nu äro de bägge gamla; årens snö har fallit i deras hår, pröfningarnas heta vindar ha dragit fram öfver dem och lämnat torra svedjeland i hjärtats marker. Men kärleken har för dem ej mist sitt fina stoff; öfver deras äktenskap ligger ännu kvar ungdomens friska, glittrande morgondagg.

Alabasterurnan vet hvarför så är; hemligheten därom ligger gömd i hennes genomskinliga kupa, lik doften af rosenblad, som aldrig dör, utan för kommande släkten på sitt mystiska språk förtäljer en vacker saga från farfars och farmors ungdomsdagar.

I FÅVITSKO

ETT RESEINTRYCK

1000

Det var en härlig sommardag. Jag satt på öfverdäcket af den ångbåt, som ifrån staden förde mig ut till det sommarställe jag bebodde, och från min upphöjda plats njöt jag af att betrakta de blå, svagt krusade böljorna och de fagra Mälarstränderna, som lägo där smyckade af högsommarens rika, kraftiga grönska.

Emellertid blef jag snart nog störd i mina naturbetraktelser af de omgifvande passagerarna. Det var isynnerhet en familj, som lockade mig att småningom helt och hållet glömma den sköna naturen för att i stället göra psykologiska iakttagelser och uträkningar.

Denna familj bestod af fyra vuxna personer och flera barn, hvilka individer jag först efter hand lyckades — som jag tror — att riktigt klassificera. Den medelålders, välfödde herrn och den medelålders välklädda frun voro tydligen man och hustru, och de små bytingarna, hvilka rastlösa och fulla af vetgirighet sprungit af och an öfver däck, deras barn. Den andra, likaledes medelålders, välfödde herrn måste ha varit en ämbets-

broder till herrn och vän i familjen, och den unga flickan, som med ett på samma gång litet underdänigt och tryggt tillitsfullt sätt ständigt höll sig vid fruns sida, och hvars dräkt, ehuru snygg och städad, dock var många grader mindre elegant än fruns, måtte ha varit något mellanting af upptaget barn och tjänarinna, något af dessa »gå frun till handa», som man så ofta påträffar i familjer på landet.

Jag tror mig äfven riktigt ha gissat familjens samhällsställning. Det var någonting i fruns sätt, litet blygt och undrande gent emot den främmande omgifningen, lugnt, säkert och behärskande, då hon vände sig till de sina, som tydde på ett enkelt, men godt och borgerligt hem. Jag föreställer mig, att familjefadern kunde vara en förmoden inspektör eller trävarupatron ifrån Norrland, som själf arbetat sig upp till en betryggad samhällsställning, och som nu med sin familj och sin vän var ute på resa för att rekreera sig. Det hvilade för öfrigt en godmodig uppsluppenhet öfver hela familjen, man märkte, att de hade roligt, att de njöto af sin lilla utflykt. Frun såg så barnsligt förnöjd ut, där hon satt i sin nya, präktiga kapp och pratade med sin lilla protégée, som med stilla beundran såg sig omkring, barnen ropade och frågade och sprungit af och an, och de bägge herrarna voro nästan lika rörliga, nyfikna och intresserade som de små.

Så till vida var allt godt och väl; det är alltid roligt att se glada, belättna människor, och den

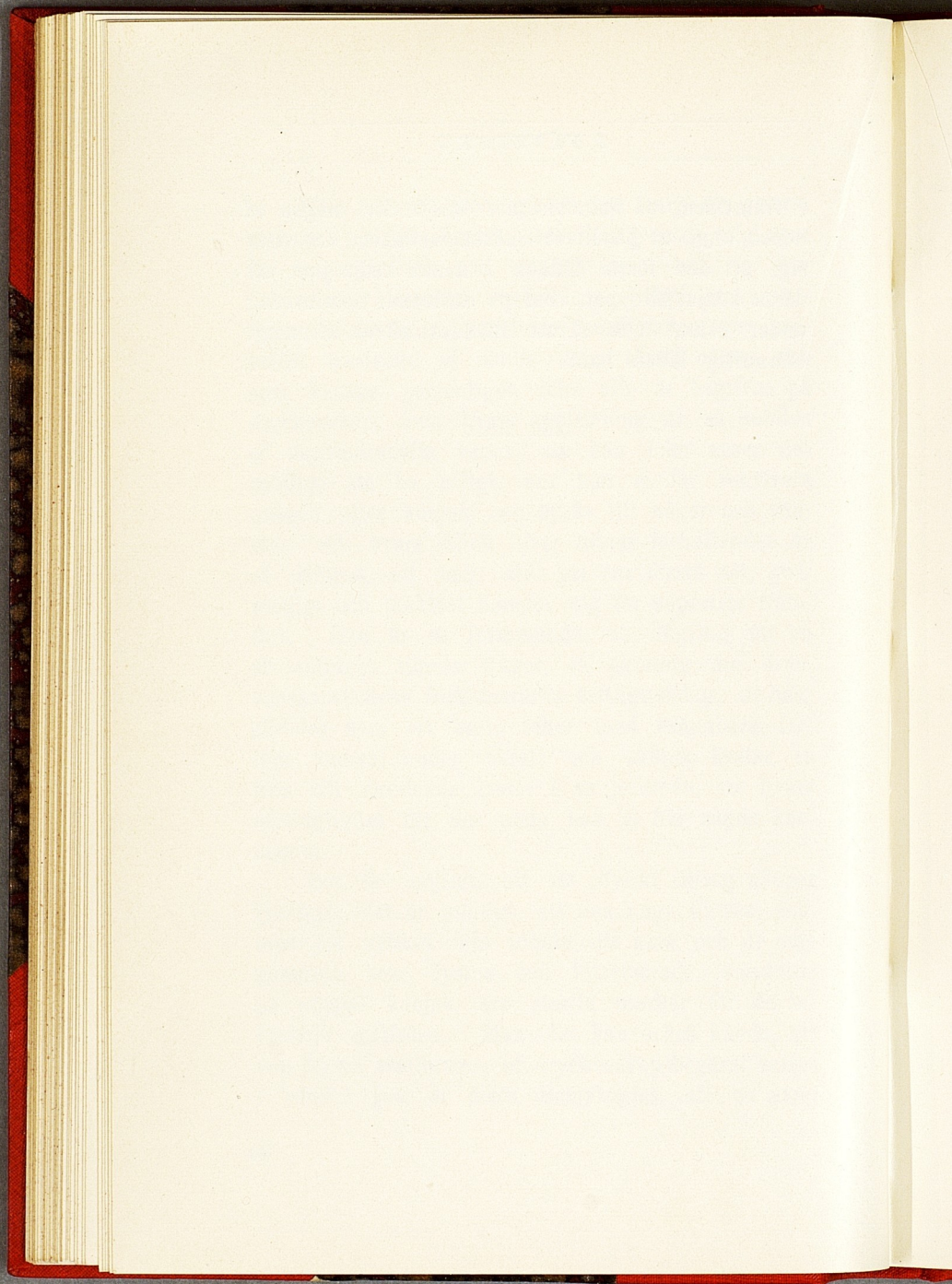
lilla familjen gjorde med sin ursprunglighet och sin naivité ett angenämt intryck. Men snart kom den mörka fläcken på taflan. Efter ungefär en halftimmes resa rekvirerade herrarna upp kaffe med konjak, som ställdes på bordet utanför rökhytten, och nu slog sig herrskapet ned och började dricka och skåla. Och inte nog med att de båda herrarna tömde sina glas; först bjödo de styrmanen att dricka, något som denne dock artigt betackade sig för; så skulle frun också ha sig ett glas, som hon skrattande tömde, och slutligen, då det ännu fanns kvar konjak i buteljen, hällde familjefadern i ett rågadt glas, räckte det åt den unga flickan och uppmanade henne under skämt och skratt att tömma det. Den stackars flickan, som nu blef föremål för allas blickar och skämsamma anmärkningar, såg road och förlägen ut. Med ovan hand förde hon glaset till läpparna, blinkade och fnös, men hällde slutligen i sig den starka drycken under herrarnas uppmuntrande, skratande utrop: »så där ja . . . tag det i ett tag . . . svälj det bara raskt, så går det» o. s. v. Efter en liten stund började den unga flickans redan förut skära kinder att blossa och ögonen att glänsa, man såg tydligt, att konjaken icke lämnat henne oberörd.

Till och med de små gossarna blefvo ej utan sin beskärda del af flaskans innehåll. De fingo smutta på pappas glas, något som de tydligen funno mycket högtidligt och intressant.

Hela denna scen gjorde på mig ett ytterst pinsamt intryck, typisk som den tycktes mig vara för uppträdandet och uppfattningen hos en stor del af vår svenska medelklass. Här är synbarligen en hederlig, arbetsam familjefader, som sannolikt medvetet ej skulle velat skada någon, och som kanske personligen icke alls är begifven på dryckenskap, men hvars uppfattning är så bunden af konventionella vanor, att han icke anser det möjligt att ha roligt, om han ej får rekvirera punsch eller konjak och bjuda till höger och vänster, och hvars blick öfver lifvets förhållanden är så närstynt, att han, utan att ens förstå det, godmodigt och tanklöst bereder väg för superiets framfart. Han är så främmande, så likgiltig för en af nutidens största frågor, så okunnig om dryckenskapslastens fruktansvärda ärftlighetslag, att han, alldeles som ett barn, leker med brännbara, farliga ämnen, under skratt och skämt kastar in frön till förödande laster i en jordmån, om hvars mottaglighet för det onda han ej har någon kännedom.

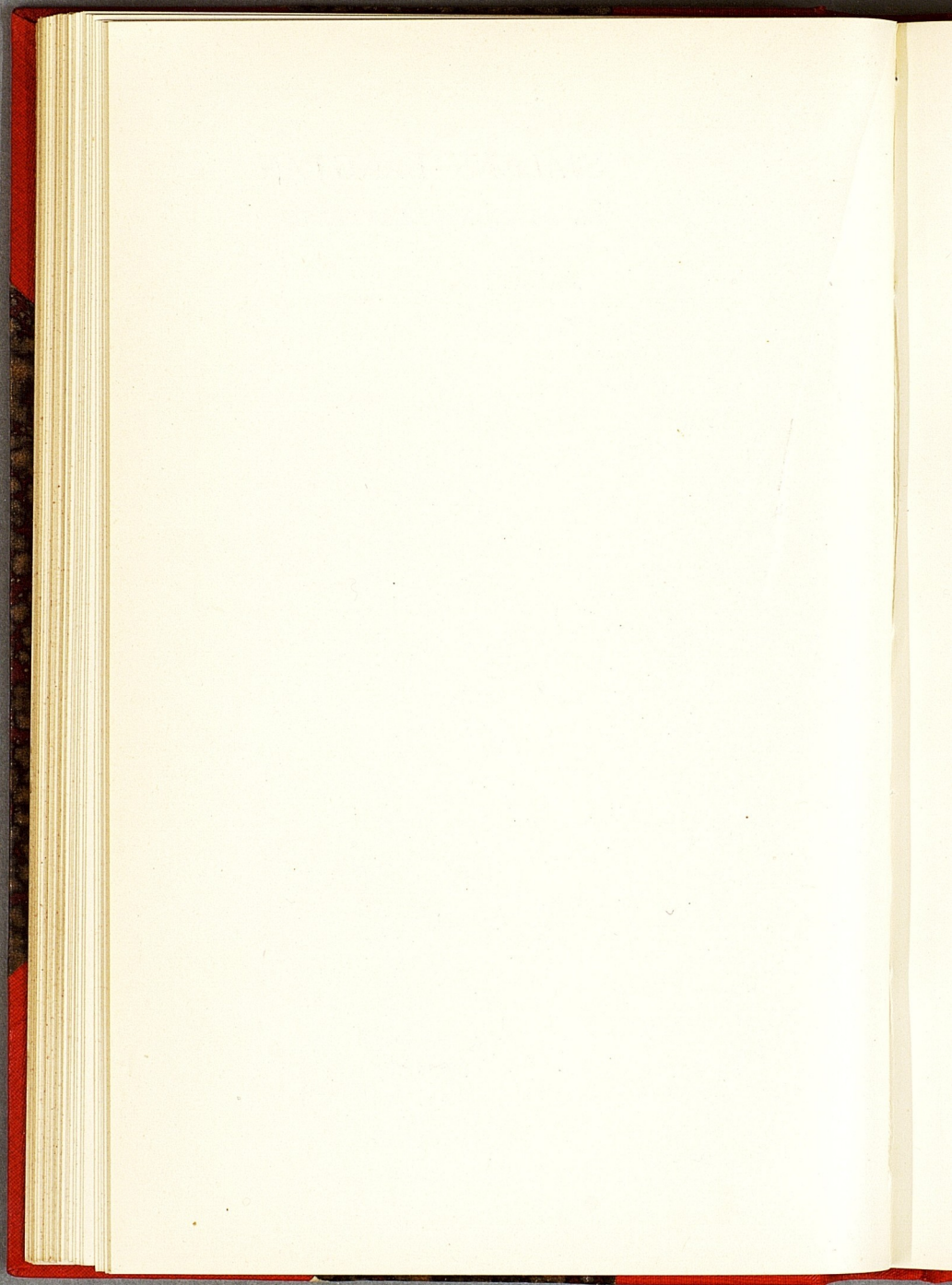
Det är möjligt, att ett dylikt tilltag aflöper lyckligt; det är möjligt, att den unga flickan, som med ett nyfiket löje tömde sitt glas, och de små gossarna, som, lystna och intresserade, smuttade på pappas konjak, äro sterila marker för de inkastade giftfröna. Men det kan också hända, att den första svallningen af dryckenskapsbegäret sattes i rörelse just af detta konjaksglas, att en gång

i framtiden, då händelsernas kedja fört någon af dessa unga ut på livets mörka farvatten, det visar sig, att den första länken i denna kedja just var dessa konjaksdroppar, som på en leende sommardag under skämt och skratt ihölldes af en okunnig, oförnuftig faders hand.

SJÄLENS LÄNGTAN

EN MISSIONSBERÄTTELSE

Då man är långt borta från hemmet, framträda alltid vid den kära jultiden minnena från forna tider med en egendomlig, på en gång ljuf och plågsam styrka. Tanken ilar tillbaka till ens barndoms och ungdoms julfester, man tycker sig ånyo höra julpsalmen tona, man ser julgranen med dess tindrande ljus, man lyssnar ännu en gång till en kär, kanske för alltid tystnad stämman, som förtäljer den oförgängligt sköna berättelsen om Jesusbarnet i krubban, om änglarnas sång i julnatten...

Åtminstone var detta förhållandet med mig, där jag satt ensam i mitt arbetsrum i den lilla staden T... i nordvästra China. Det var första vintern jag tillbragte här som gift, och jag hade hoppats att vi skulle få fira en svensk jul i vårt hem, men min hustru låg farligt sjuk, jag hade hela natten vakat öfver henne, och för de kommande dagarna hade jag naturligtvis icke tanke på något annat än att sitta vid hennes sjukbädd och lindra de plågor febern förorsakade henne.

Men i mitt hjärta firade jag Herrens Jesu fest, där kunde inga yttre förhållanden hindra min jul-

glädje, om än tankarna ibland vemodsfulla smögo tillbaka till forna tider och forna förhållanden...

Under det jag satt här, knackade någon på porten utåt gatan; Tsi-tien, min tjänare, som var sysselsatt ute på gården, gick för att öppna.

De kinesiska husen äro mycket olika de europeiska. De bestå af ett komplex af större och mindre byggningar inom en inhägnad; i midten ligger den största, den som begagnas till sällskapsrum och som vi ordnat till bönesal, på ömse sidor ligga små hus med endast ett rum och en bred stenhäll, försedd med täcken och mattor — ett slags divan, där familjens alla medlemmar ha sina sofplatser — och utanför gårdar. Det var i ett af de åt gatan belägna små husen jag nu befann mig, då min tjänare öppnade dörren och sade att en främmande kvinna önskade få göra mig ett besök.

Jag svarade att hon vore välkommen, och strax därpå inträdde en liten kinesiska med den vaggande, osäkra gång, som till följd af de sammanpressade, förstörda fötterna utmärker detta lands kvinnor.

Hon var icke längre ung, men fastän hennes hy genom smink och färg, som kinesiskorna i ymnighet begagna, var alldeles förstörd, gul och vissnad, hade hon ett behagligt utseende, intelligent, själffulla ögon och ett vinnande drag kring munnen. Hon stannade vid dörren och hälsade på mig enligt landets sed, d. v. s. med ögonen nedslagna och sakta förande de sammanknäppta händerna upp och ned öfver vänstra sidan. Jag reste mig upp, gjorde

en djup bugning och förde henne därefter fram till det lilla bordet midt emot dörren, vid hvilken jag nyss suttit. Så satte jag mig själf till höger om bordet — det hör också till de många kinesiska ceremonierna, att värden sätter sig först och alltid till höger — samt bjöd min gäst sitta ned på vänstra sidan.

»Hvad är edert hedervärda namn?» frågade jag därefter artigt.

»Mitt obetydliga namn är Kou,» svarade den främmande med låg, välljudande stämma.

Jag ropade nu på Tsi-tien, som genast kom med en kopp teblad och en kanna vatten, hvaraf jag tillredde en kopp och bjöd min gäst. Under tiden började vi samtala.

»Hvad är det som fört eder hit?» fortfor jag med mina frågor, »hvad är min frus höga ärende till mig?»

»Er unga syster,» svarade kvinnan med samma milda stämma, »hade fått höra, att min äldre broder kommit till staden, och att han talade om det goda, om dygden. Er unga syster har därför kommit hit för att få höra något om det, hvarefter hennes själ alltid längtat.»

»Jag önskar min fru välkommen,» svarade jag, »och vill gärna tala med henne om allt hvad hon önskar veta om min lära. Tillåt mig blott, min fru, att fråga om edert stånd och edra lefnadsförhållanden?»

»Er unga syster blef änka i sin lefnads vår,

och den Allsmäktige hade ej förunnat henne barn. Hon gick då in i ett kloster*, för att i stilla böner och betraktelser finna hvad hon sökte. Ty hon kände, att himmelen var tom och jorden tom, och att allt var fåfänglighet, och att endast dygden hade ett obeskrifligt värde . . . »

Hon afbröt sig själf med en suck och försjönk ett par sekunder i tankar.

»Och i klostret, hvarmed sysselsatte min fru där sin själ?» sporde jag.

»I klostret,» fortfor hon tånkfull, »i klostret, som den helige Buddha byggt åt dem som vilja följa hans lära, där sökte eder unga syster vinna lycksalighet genom böner och goda gärningar. Där bad hon till gudabilderna, där offrade hon rökverk för sig själf och andra, där besökte hon sjuka och läste böner för dem, där gaf hon allmosor och läste själamässor för de aflidna i skärselden, där undervisade hon kvinnor och barn. Allt detta gjorde eder unga syster för att vinna sin själs frälsning, och emedan hon älskade dygden, det enda hvar efter hennes själ längtar.»

»Och fann ni det ni sökte, min fru? Har ni vunnit eder själs frälsning, har ni kunnat utöfva dygden, som eder själ längtar efter?»

»Eder unga syster har sträfvat därefter,» svarade hon med sorgsen röst, »hon har bemödat sig

* Buddhaistiskt kloster, i mycket liknande de katolska.

att aldrig trampa på skrifvet papper*, hon har icke varit grym mot de djur hon mött i sin väg, hon har afhållit sin tunga från sladder. Och när hon syndat, har hon enligt Buddhas heliga lagar betalat sin skuld med rökelse och goda gärningar. Icke har hon dragit sig undan att erlægga äfven det svåraste och högsta pris hennes synd fordrat af henne**.»

»Godt, min fru,» svarade jag, då kvinnan tystnat, »jag förstår eder, jag känner hur eder själ längtar efter den höga, eftersträfvansvärda dygden. Min herre och mästare, honom som jag tillbedjer, och om hvilken jag strax skall tala med eder, han skulle säga om eder: 'du är icke långt ifrån Guds rike'. Men en sak skulle jag vilja fråga eder: hur kunna goda gärningar borttaga en synd som är begången? Om ni, min fru, har trampat på skrifvet papper och därigenom skymfat den gudomliga anden, och

* Att trampa på skrifvet papper betraktas af kineserna som en mycket svår synd. Det skrifna ordet anses nämligen vara en ingifvelse af anden, och genom att på ett ringaktande sätt vidröra det, kränker man också anden som ingifvit det. Därför, om en kines hittar en bit skrifvet papper, kastar han det i därtill särskildt ordnade ugnar, där det förtäres af den renande elden.

** I den kinesiska religionen finnes en särskild taxa, enligt hvilken begångna synder skola försonas med vissa, bestämda goda gärningar. Synderna, liksom de goda gärningarna, uppskattas mycket olika. Så anses t. ex. ljuga och bedraga för obetydliga synder, sladder däremot som en af de svåraste.

om ni sedan kastar papperet i eld och betalar er synd med den goda gärning lagen bjuder, icke är synden därför borttagen? Ni skymfade en gång anden genom en synd, nåväl, det är gjordt, det kan icke ändras, i evigheters evighet kvarstår *den* skulden, om ni än gjorde aldrig så många goda gärningar.»

Mina ord tycktes gripa henne, ty hennes ögon, hvilka icke en sekund lämnade mig, fingo ett nästan förfäradt uttryck.

»Min äldre broder skrämmer sin unga syster,» hviskade hon, »skulle ej goda gärningar borttaga synderna, skulle rökelse ej försona de vredgade gudarna, hur ginge det då med eder unga systers själ, då hon skall lämna kroppen och gå in i det okända?»

»Jo, min fru, det skall jag säga eder. Om ni med goda gärningar och rökelse skulle frälsa er själ, då vore ni utan räddning förlorad. Men ära vare Gud, det finnes en säkrare väg till frälsning. Hör, jag vill förtälja för eder om Guds underbara rådslut till människosläktets räddning.»

Och jag började berätta för henne om profeterna, om Herren Kristi födelse, om hans lif, hans underverk, hans lära, hans död på korset. Så vidt det var mig möjligt med denna i hednamörker och villfarelse snärjda själ sökte jag för henne uppenbara försoningens under, afslöja hemligheten i det stora, härliga löftet, att vi blifva rättfärdiggjorda af tron, *utan* lagens gärningar. Men jag måste noga

våga hvarje ord, begagna hennes sätt att tala, hennes bildspråk, så mycket som möjligt ställa mig på den ståndpunkt, från hvilken hon betraktade lifvet och dess förhållande till en högre värld. Det var ett svårt, ett oerhördt svårt andligt röjningsarbete, som alltid det första närmandet till hedning själen är. Det var som att söka tränga in i en tät, vild urskog, dit, trots allt mitt arbete och mina bemödanden, endast svaga strålar af det stora himlaljuset kunde smyga sin in.

Men jag kände, att de dock smögo sig in. I öfver två timmar sutto vi tillsammans, hon talade nästan icke alls, gjorde endast då och då någon fråga, men hon lyssnade med hela sin varelse, lyssnade som en, hvilken under årtal långtat och törstat efter världens ljus, efter lifvets ord, och som nu, utan att ännu kunna förstå det, omedvetet, aningsfullt, med stegrad törst känner dess underbara, lifgivande kraft beröra den längtande själen...

Då jag tystnade, satt hon en stund orörlig och betraktade mig med sina djupa, forskande ögon.

»Förlåtelse... förlåtelse,» upprepade hon ett par gånger med hviskande stämma, liksom hade det ordet gjort ett särskildt djupt intryck på henne, »säg mig, min äldre broder, är det verkligen så, om eder unga syster begått en svår synd, om hon i vredesmod slagit en af sina dragare och hennes hjärta intages af ånger häröfver, vill då min äldre broders Gud förlåta och glömma synden, måste hon ej först betala den med någon god gärning?»

»Nej, min fru,» svarade jag, »den gudomliga förlåtelsen vet ej af någon betalning, den sker utslutande af barmhärthighet, af nåd, af kärlek utan gräns. Då vi i änger vända oss till vår Gud och bedja honom förlåta för Jesu Kristi skull, så förlåter han på det sättet, att han icke ens kommer ihåg våra missgärningar. Ack, min fru, om vi skulle betala våra synder med goda verk, då vore vi förlorade, ty hur mycket vi än sträfva, blifva alltid våra synder flera och större än våra goda gärningar, och på så sätt behöfva vi alltid nåd och förlåtelse. Och rökelse och försoning behöfva vi ej mera offra, ty allt sådant fullkomnade Kristus, då han gick i döden för oss, för er, för mig, för alla. Och det är ej blott förlåtelse han förskaffat oss; om vi tro på honom, lefva med honom, älska honom som vår bästa vän, då ger han oss också kraft att börja ett nytt lif, att lösgöra oss ur syndens bojar.»

»Förlåtelse . . . ett nytt lif . . . ej mera synda,» upprepade hon, och ett uttryck af utesäglig lycka spred sig öfver hennes ansikte, »allt detta skulle eder unga syster vinna, hvad behöfde hon då mera?»

»Nej, sannerligen intet mera,» svarade jag rörd, »detta är nog för det här lifvet och för det tillkommande. Se, detta var den lära vi hade att förkunna, det goda vi ville omtala för våra systrar och bröder härute!»

»Ja, visserligen var detta ett godt,» sade hon i det hon reste sig upp, »och eder unga syster tackar af hjärtat för hvad hon fått lära. Nu har

hon blott en bön till sin äldre broder: hon har gjort alltför mycket besvär med detta samtal, men ändå frågar hon, om inte min äldre broder vill tillåta henne att komma igen och få höra mera af detta välsignade ord?»

»Gärna, min fru,» svarade jag, i det äfven jag reste mig upp, »ni är hjärtligt välkommen till mitt hus, när ni så önskar det. Det har varit mig en stor glädje att samtala med eder.»

»Och får eder unga syster taga med sig några af sina vänner, hvilka liksom hon längta efter det goda och söka den västra himmelens lycksalighet?»*

»Mycket gärna, min fru, ni äro alla välkomna! För mig finnes ingen större lycka än att få tala om min korsfäste Mästare och den frälsning han beredt människosläktet. Men tillåt mig att lämna eder en bok, som ni skall ha glädje af att läsa, tills vi ånyo träffas. Ty ni har ju kunskap om skriftecknen?»

»Ja,» svarade hon och slog blygsamt ned ögonen, »eder unga syster lärde sig dem för att kunna läsa bönerna.»

Jag tog nu fram ett par böcker med enkla kristliga, på kinesiska skrifna betraktelser och berättelser om Jesu lif och lämnade dem åt min gäst, som med upprepade tacksägelser emottog dem. Vi togo nu afsked, hon sade ånyo att hon gjort mig ett så stort besvär, jag försäkrade henne att det

* Kineserna tro att västra himlahalvvet är det ställe där evig glädje finnes.

varit mig ett nöje, och därefter följde jag henne till dörren, allt under det hon artigt bad mig ej göra mig besvär, och jag bugande bad henne vara välkommen åter...

Då Kou lämnat mig, gick jag genast in till min hustru för att se om henne. Hon sof emellertid lugnt och stilla, och jag tackade Gud för denna sömn, som mer än något annat skulle bidraga att återställa henne. Jag vände då tillbaka till mitt arbetsrum och återtog den skrifning hvarmed jag varit sysselsatt, innan Kou sökte mig.

Men det ville ej gå att arbeta i dag. Utan att jag märkte det, gled pennan ur min hand, och jag försjönk i djupa tankar...

Det hade nu blifvit afton, och mörkret föll hastigt som en nedfäld slöja öfver den lilla byn. Klara, gnistrande stjärnor framglänste på fästet, dagens buller afstannade, österns tysta, högtidliga, stjärnsådda natt utbredde sig omkring mig.

Om några timmar skulle julnattens tofslag slå. Om några timmar skulle den inbryta, den stora, underbara stunden, då herdarne hörde änglasången klinga genom rymden: »Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, till människorna ett godt behag» — stunden, då visarna på tidens ur utpekade första sekunden af den nya hoppets dag, som brutit in öfver jorden...

Bunden som jag var på denna lilla punkt i ett fjärran främmande land, voro dock mina tankar fria, och de ilade ånyo bort till mitt hemland. Jag

hörde ånyo de kära, älskade julpsalmerna; jag såg de upplysta hemmen, jag såg de fattigas kojor tindra af ljus, jag såg hur de stora templen, det ena efter det andra, reddes i ordning till ottesången, på vägar och stigar därute på landsbygden drogo i den klara decembernatten skaror bort till Guds hus för att tacka och lofva och instämma i sången:

En jungfru födde ett barn i dag,
det vi skola prisa och ära! —

Och mina tankar ilade vidare. De flögo ut öfver alla de kristna länderna, de skyndade från kyrka till kyrka, från hem till hem. Öfverallt ljus, glädje, jubel — äfven i syndens nästen, i brottets hålor tycktes mig flämta liksom ett återsken af julens ljus...

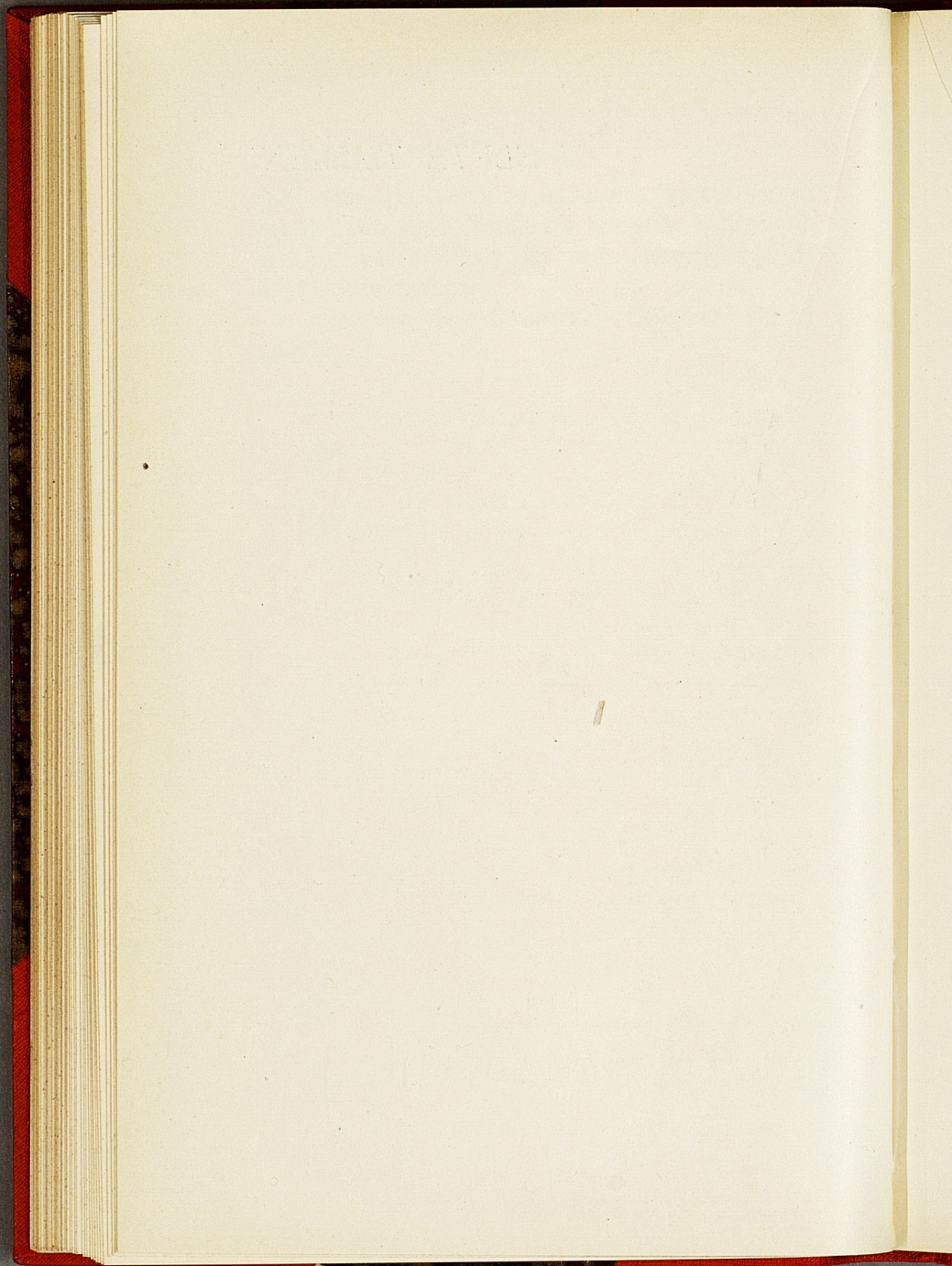
Men i denna glädje, som likt en enda stor tacksamhetshymn uppsteg från den arma, skuldbelastade jorden till den Frälsare som öppnat frihetens och ljusets väg för dess söner, förnam på samma gång mitt öra ett skärande missljud. Det tycktes mig, likt ett dystert ledmotiv, än frambrusa mäktigt och ångestfullt liksom hade det velat kväfva och öfverrösta glädjens ackorder, än drunkna i de jublande tonerna, men aldrig helt försvinna. Det var hedningasjälens längtan — det var en bön, ett rop, ett förtviflans skri från dem som icke fått höra det välsignade budskapet: Oss är född en frälsare!

Och medan jag lyssnade på detta smärtans

skri, som min inbillning frammanat, tyckte jag att det så småningom öfvergick i bestämda, tydliga ord, och jag hörde liksom ett enda stort rop från de mörka hedningalanden:

»Kommer dag ej snart... kommer dag ej snart?» ...

I ELFTE TIMMEN

En pastor och en läkare möttes utanför en döendes bostad. Den förre ämnade sig dit, den senare kom just därifrån.

De bägge herrarna stannade, hälsade på hvarandra och utbytte några ord.

»Han är mycket sjuk?» frågade pastorn och gjorde med hufvudet ett litet tecken mot den döendes fönster.

»Ohjälpligt,» svarade läkaren, »han har inte tre veckor kvar att lefva.»

Pastorn drog en lätt suck och fortsatte sina frågor:

»Stackars unge man, jag säger 'stackars', ty jag vet att han inte är beredd. Ni har naturligtvis låtit honom veta sanningen, herr doktor?»

»Naturligtvis?» upprepade doktorn med en något gäckande ton. »Nej, naturligtvis har jag inte låtit honom veta den. Om jag sade honom, att han måste dö om tre veckor, skulle han bli så förskräckt, att han troligen doge om en vecka. Nu inbillar han sig, att han skall bli frisk till våren, och att han har ett långt lif framför sig, och den illusionen uppehåller hans lif.»

Det blef ett par sekunders paus. Doktorn

lyfte på hatten till afsked, men pastorn stod orörlig kvar och sade med ett dämpadt tonfall:

»Ni får ursäkt mig, herr doktor, att jag kommer att handla alldeles i strid med edra åsikter. Jag ämnar rent ut säga den sjuke, att han endast har helt kort tid kvar att lefva.»

Doktorn gjorde en rörelse af förvåning och missnöje.

»I så fall, herr pastor,» sade han litet häftigt, »får ni taga ansvaret på er. Jag tvår mina händer, säger ni patienten att intet hopp finnes, så dödar ni honom genast, det är min uppfattning af saken.»

»Jag föredrar att döda hans kropp, framför att låta hans själ förgås för evigt,» svarade pastorn allvarligt.

Läkaren sade ingenting; han behöll för sig själf sina tankar om »läsares» omdöme och finkänslighet, sade farväl åt pastorn och aflägsnade sig.

Då pastorn kom upp till den sjuke och sedan han skickat in sitt visitkort, blef han genast af en betjänt invisad i sängkammaren, där den döende, en helt ung man, hvilade på en schäslong.

Pastorn blef mycket välkommen, han och den sjuke voro gamla barndomsvänner och skolkamrater, och fastän deras vägar på sista tiden skilts åt, hade de bägge bibehållit ett godt minne af hvarandra.

»Det var snällt af dig, gamle gosse, att söka upp mig,» sade den sjuke och skakade hjärtligt hand med pastorn, »då man så här som jag ligger instängd och skild från alla, gör det godt att få se bekanta ansikten. Som du ser, är jag för närva-

rande rätt klen, men jag hoppas allt af sommaren, och doktorn ger mig också godt hopp.»

Pastorn svarade ej genast; han tryckte den sjukes genomskinliga hand, satte sig tillrätta i stolen och strök ett par gånger handen öfver pannan, liksom hade han behöft tid att samla sina tankar till det svar han skulle gifva.

»Det tycks vara mig förbehållet, käre vän,» sade han slutligen, »att nedslå detta hopp. Jag tror att doktorn för dig bakom ljuset, jag tror att du i själfva verket icke har så lång tid kvar att lefva.»

Den sjukes redan förut färglösa ansikte blef askgrått vid dessa ord, och hans läppar började nervöst skälfa. Men han behärskade sig och sade med en axelryckning och ett konstladt leende: »Misstag, min käre bror! Sådant känner människan bäst själf. Det är sant att jag för närvarande är litet nedsatt, men lifskraften, lifslusten är kvar hos mig, och den skall besegra sjukdomen. Vänta skall du få se i höst!»

Pastorn lade sin hand öfver den sjukes och sade med en genomträngande blick och djup, allvarlig stämma:

»Du bedrar dig, broder, du är bedragen af välmående, men dåraktiga vänner. *Hur* långt du har kvar står i Herrens hand, men visst är, att rösten redan manat dig: beställ om ditt hus.»

Den sjuke svarade ej, han vände sig hastigt mot väggen och låg så en stund orörlig med ansiktet gömdt i händerna. Endast de skakningar,

som då och då genomflögo honom, vittnade om att en kamp försiggick i hans inre.

Slutligen vände han sig ånyo mot pastorn; hans ansikte var fullkomligt lugnt, men det såg ut som han på några sekunder blifvit tio år äldre. Dödsmärket, som nyss skymts bort af hans sorglösa leende och lifliga prat, framträdde nu i all sin hemskhet. »Måhända har du rätt,» sade han med klanglös stämma, »måhända har jag sökt bedraga mig själf, liksom andra bedragit mig. Ja . . . ja . . . det är snart förbi — jag har lefvat lifvet — nu återstår bara att dö som en man.»

»Du har således ingen fruktan för döden?» frågade pastorn.

Den tilltalade ryste till och strök med handen öfver den fuktiga pannan. »Jag kan inte ljuga inför dig,» sade han med en ångestfull blick, »sanningen är, att jag har en isande fasa för döden. Den är för mig icke en hugsvalelsens och befrielsens ängel, den är endast benrangelsmannen, som kommer och griper mig midt i min ungdom och kastar mig ned till maskföda. Om det inte vore så eländigt fegt, skulle jag säga: bed för mig.»

»Hvarför kallar du det fegt att säga så?»

»Hvarför? — Då man hela sitt lif lefvat utan Gud, då tviflet förstört ens barndomstro, och förnekelsen gjort en nära nog till en begabbare, då man aldrig haft någon annan Gud än sitt eget jag och sitt eget nöje, är det icke öfver all beskrifning lumpet, att så här i sista stunden, då allt annat brister,

komma jämrande och feg till en Gud, som man förkastade i hälsans och glädjens dagar? Jag känner rent af förakt för mig själf, därför att orden: 'bed för mig' tränga sig fram på mina läppar och inte kunna återhållas.»

»Gud vare tack för denna feghet!» svarade pastorn med glädjestrålände ögon, »och Gud vare tack, att hans tankar om dig icke äro så hårda och dömande som dina egna! Djupt nere i din själs natt finnes en liten hemlighetsfull brodd af längtan efter Gud; i min ande förnimmer jag, hur denna lilla brodd börjar att knyta sig till rot och spira upp i dagen... Vill du, käre vän, så skola vi bedja tillsammans?»

Den sjuke gjorde en afvärande rörelse.

»Nej — nej, en bön af mig vore hädelse — men bed du — bed...»

Några ögonblick därefter låg pastorn på knä bredvid sin döende vän, och en brinnande bön, en bön sådan som ännu aldrig höjts vid detta sjukläger, uppsteg till Gud, en bön om ljus i stället för mörker, om tro i stället för tvifvel och förnekelse, om frälsning från de fador, med hvilka förskräckelsens konung närmade sig.

»Tack,» sade den sjuke, då pastorn tystnade, »tack. Din trohjärtade, varma bön verkar som ett sympatiskt handtag, äfven om den icke ger mig någon religiös uppbyggelse. Ser du, käre vän, hur jag än tar saken, blir det alltid en bankrutt för mig. Antingen måste jag förneka Guds tillvaro, och då är det ju ett nonsens att bedja till honom, eller också

tro på honom, och då har jag det ännu sämre ställt, ty, som jag nyss sade, Gud kan icke taga emot den som hela sitt lif vändt honom ryggen, och nu i sista stunden, då allt annat är slut och förbi, tar sin tillflykt till honom.

Pastorn svarade ej, han tog blott fram sin bibel och uppläste alla de ord om Guds nåd och kärlek, med hvilka han vanligen brukade bemöta tviflets eller förtviflans invändningar.

Den sjuke lyssnade utan att göra något afbrott, men då pastorn slutat, fortfor han blott att misstroget skaka på hufvudet.

»Inte för mig — inte för mig,» sade han med ett vemodigt småleende. »Antingen är detta en saga, mycket vacker och rörande, det medger jag, eller ock är det sanning — och då har jag försuttit min rätt.»

Pastorn fortfor ännu en stund att samtala och läsa, så lämnade han den sjuke efter ett vänligt afsked och lofvade att om några dagar förnya sitt besök. — — —

Då han kom tillbaka, utropade den sjuke, sedan de hälsat och talat litet om sjukdomens förlopp:

»Vet du, jag har mycket tänkt på hvad du sist talade om Guds kärlek. Jag har äfven tänkt på en annan kärlek: en moders. Hur usla och fallna vi än äro, hur utstötta från världen, skulle hon dock taga emot oss. Och om vi än hela vårt lif aldrig gjort annat än förnekat henne, så skulle hon ändå inte förskjuta oss, om vi i vårt sista ögon-

blick flydde till hennes famn. Och så har jag tänkt, att när en människa kan älska så, är det kanske inte så orimligt att tro att Gud — *om* han finns — kan taga emot en syndare, som i sista stunden flyr till honom.

Han smålog, ett djupt vemodigt småleende, som återspeglade något af den förlorade sonens första gripande längtan efter det öfvergifna fadershemmet.

»Du har hunnit att tänka mycket under dessa dagar,» svarade pastorn med en genomträngande blick på den sjuke. »Ja, i sanning mycket,» svarade denne allvarligt, »jag har forskat och grubblat, jag har rannsakat och pröfvat. Och det vill jag genast ha sagdt: *tack* för att du visade mig hur det stod till, tack för att du sade mig hur nära döden var — kanske skall du därigenom också få bli ett medel att minska dess bitterhet...»

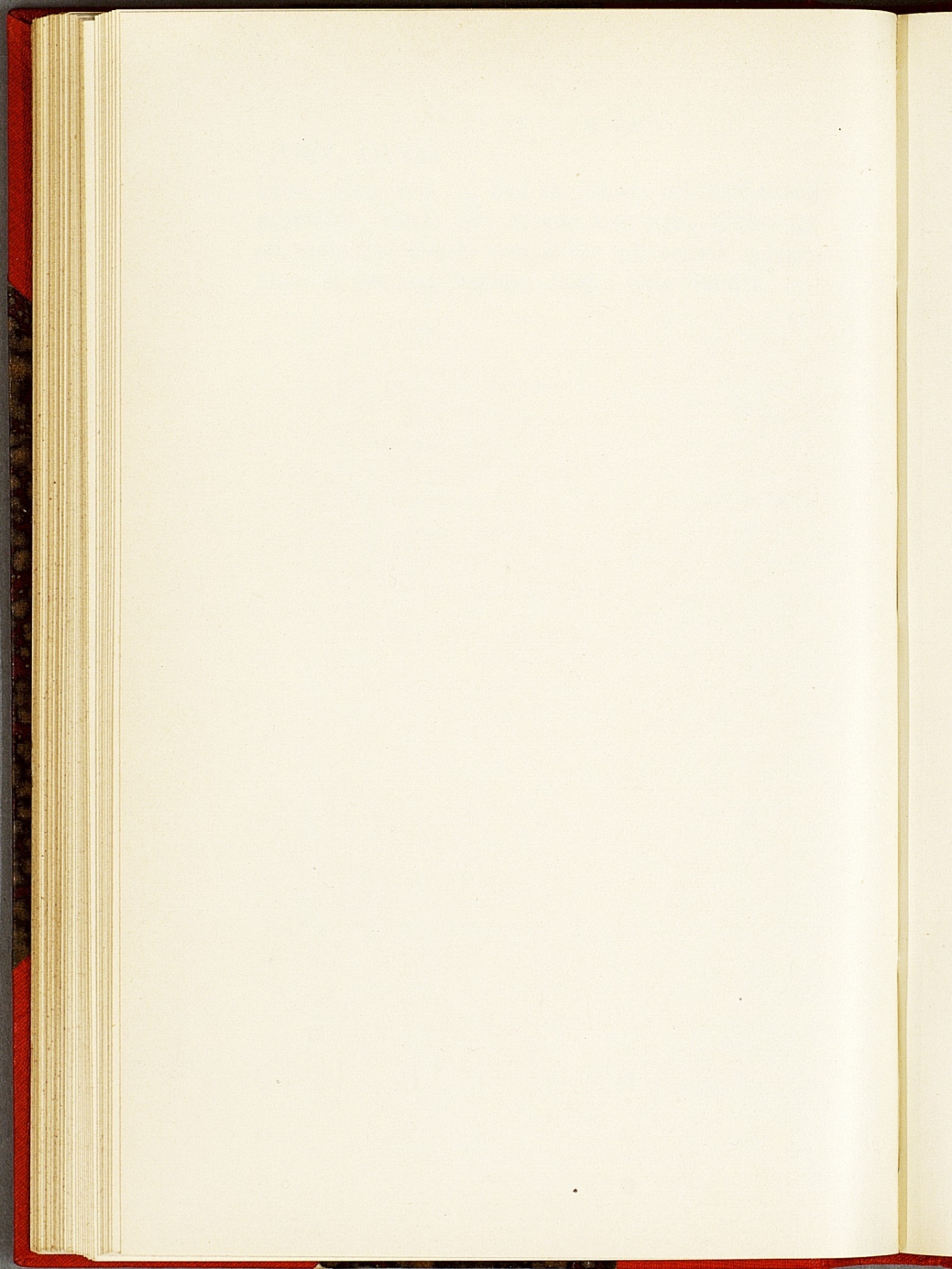
Läkarens förutsägelse att vetenskapen om sjukdomens beskaffenhet skulle påskynda dödens annalkande gick icke i fullbordan; den sjuke lefde ännu i flere veckor, under hvilka pastorn nästan dagligen besökte honom och genom samtal, bibelläsning och bön fick föra sin vän ifrån den ena andliga sanningen till den andra, ända tills den stunden kom, då denne kunde bekänna sig som en arm syndare och emottaga Guds genom Kristus erbjudna frälsningsnåd.

Så uppspirade ett härligt andens vårlif, medan kroppshyddan mer och mer nedbröts, och när den stunden kom, som en gång väckt fasa ooh förskräc-

I E L F T E T I M M E N

kelse, men som nu blef ett jublets och befrielsens
ögonblick, kunde den döende med trons visshet gå
att möta den Herre, som lofvat full och rik nådelön
äfvén åt den som kommer först i elfte timmen.

EVIG VÅR

Hon hade fått sin dom. Hon visste att hon ej mera skulle bli frisk; hon hade sett det på doktors min, då han häromdagen undersökte hennes bröst, hon hade sett det på moderns sorgsna leende, på det dystra uttrycket i faderns blick, då han betraktade sin älsklingsdotter.

Och hon var så ung, endast tjugu år! Och lifvet var så fullt af skönhet, glädje, intresse. Hvarför skulle just hon dö, lyckobarnet, som alla älskade, mot hvilket allt log? Det fanns ju så många, som väntade på döden, som längtade därefter, hvarför gick han förbi dem och stannade hos henne, hon, som hade så många att hålla af, så mycket att verka för? Hvad den var sann, den taflan hon en gång sett och ryst för: benrangelsmannen som ringer i sin stora klocka, och späda barn och unga jungfrur måste följa honom, när han stannar och låter klämtslaget ljuda i deras öron, under det att trötta, utpinade åldringar förgäfves sträcka fram sina händer och bedja honom taga dem med på det långa tåget...

Nu hade klockan ljudit äfven för henne, ben-

rangelsmannen hade stått vid hennes sida, hon hade sett in i hans mörka, tomma ögongropar, hon hade förstått den hemska, ödesdigra signalen . . .

Och dock — döden var ej det värsta, ej det hon mest fruktade. Bakom dess mörker såg hon evigt ljus, när klangen af det dystra klämtslaget tystnat, tyckte hon sig höra suset af änglars lofsång, och i hennes stackars skälfvande barnahjärta ljud, nästan stolt triumferande, ett eko af de härliga orden: »Kristus är mitt lif» . . . »du död, hvar är din udd?» . . .

Nej, hvad hon mest bäfvade för, hvad hon ännu ej kunnat finna sig i, det var tanken på det långsamma aftynandet, sysslolösheten och, värst af allt, den vidriga smittfruktan, hon skulle komma att inge människor, hon som hitintills varit van att skämmas bort och älskas af alla.

En känsla af trots och förakt kvällde upp i hennes plågade själ, då hon tänkte på allt detta. Så fega, så lumpna människor ändå voro — så ömkligt rädda om sig och sitt! Männe hon själf var likadan? Om hon varit frisk, och någon af hennes jämnåriga i stället härjats af lungsot, skulle hon ha flytt denna, skulle hon haft hjärta att lägga sten på sjukdomens tunga börda genom denna enfaldiga fruktan, som är lika förnuftslös som spökrädsla? O nej, nej, hon skulle ha tagit henne i sin famn, tröstat henne, sagt henne vänliga, kärleksfulla ord . . . Och hon grät öfver sig själf, öfver alla människor, öfver alla som sörja och lida.

Hon låg på en schäslong vid fönstret i ett af Montreux' stora hotell. Dagen därpå skulle hon föras till ett sanatorium för bröstsjuka, och då hon nu betraktade den leende naturen där ute, kom där ett nytt uttryck af smärta i hennes blick.

»Detta får jag aldrig mera se på jorden,» tänkte hon. Framför hennes fönster lekte några små barn, och deras skratt och jubel blandade sig med det hvinande suset af svalornas vingar, då de drogo genom den högbå sommarluften. En stark doft af rosor fyllde vindfläktarna, som då och då svepte in i rummet fram till den lilla sjuklingens bädd. »Ack så härligt,» tänkte hon i det hon lidelsefullt drog in de välluktsfyllda vindfläktarna, »så många barndomsminnen i den doften, så många ljufva stämningar»...

Hon slöt ögonen, lutade hufvudet bakåt och drömde om sin barndom och ungdom...

En ifrig, mjuk barnaröst utanför dörren väckte henne ur drömmarna.

»Får jag komma in till tant?»

Och små barnahänder ryckte och vred o fubblande på låset.

En rodnad, skär och fin som en aftonsky, flög öfver den unga flickans ansikte, hon reste sig till hälften upp i soffan, sjönk så ned mot kuddarna igen och ropade med samma ifver som den lilla flickan därute:

»Visst får du komma in! Kom, kom, älskling!»

De små händerna fingo nu bukt med låset, dör-

ren öppnades, och en vacker fyraårig flicka, klädd i hvit spetsklänning och med mörka lockar kring det lilla näpna ansiktet sprang fram till chäslongen, rakt i den famn som öppnades mot henne. Men just som den unga flickan med ett ömt leende skulle sluta armarna om sin lilla vän och trycka henne till sitt hjärta, tyckte hon sig höra en skarp, befallande röst hviska: »aldrig mera smeka ett barn — aldrig mera».

Nästan hårdt stötte hon ifrån sig den lilla, som förvånad såg upp, under det hon envist klängde sig fast vid tanten och ville smeka henne.

»Du får inte kyssa tant,» sade den unga flickan, i det hon tog barnets hufvud mellan sina händer och lidelsefullt tryckte det mot sitt hjärta, »tant har en farlig sjukdom som kan smitta dig, förstår du, vi ska kyssas i tankarna så här...»

Och hon höll skämtsamt den lillas ansikte på afstånd och spetsade leende läpparna mot henne.

Flickan skrattade men såg inte belåten ut. Sådana där pussar »i luften» förstod hon sig inte på, och ännu mindre förstod hon hvad tant menade med sitt tal. Hon förstod bara att den söta, vackra tanten såg ledsen ut, att tårarna allt emellanåt kommo i hennes ögon, och att hon så rysligt gärna skulle ha velat kyssa bort dem...

Emellertid pratade och lekte de en stund med hvarandra, men tanten var inte så »rolig» som vanligt, hon såg tankspridd ut, och hvar gång den lilla ville närma sig, sköt hon henne häftigt ifrån sig. Och då flickans bonne en stund därefter kom in

och den stackars sjuklingens misstänksamma öra i hennes ifriga sätt och tvära: »kom genast, har mamma sagt», tyckte sig spörja ett ljud af den förhatliga smittfruktan, vände hon sig hastigt bort utan att ens säga farväl åt sin lilla vän, som motvilligt lät sig dragas ur rummet och med en lång, undrande och sorgsen blick såg efter tanten.

Då denna blifvit ensam gömde hon ansiktet i händerna och brast i skälfvande gråt. Hon var så kär i barn, och barn tyckte så mycket om henne, och hon skulle aldrig mer få leka med dem, aldrig trycka dem till sitt hjärta, aldrig smeka deras hår, kyssa deras blåhvita ögonlock och röda läppar . . . Aldrig mer — lifvets skönaste poesi hade fallit bort från henne, likt en i förtid vissnad blomma . . .

En flock bittra tankar jagade genom hennes själ. Var det verkligen så — var hon farlig — kunde hon bringa smitta med sin hemska sjukdom? Eller hade blott människors hjärtlöshet uppfunnit detta rysliga påbud, som tvang henne att redan i lifvet smaka dödens bitterhet.

Slutligen afstannade de häftiga snyftningarna, hennes hufvud sjönk ned mot kudden och, utmattad af sinnesrörelse, inslumrade hon.

Därunder hade hon en sällsam, skön dröm, snabb, luftig och på samma gång skarp som en vision.

Hon tyckte att hon en vårdag gick på ett af fälten ofvanför Montreux, där narcisserna växa vilda och beströ marken med sin skimrande snö. På ena sidan af fältet växte blommande äppelträd, de stodo där

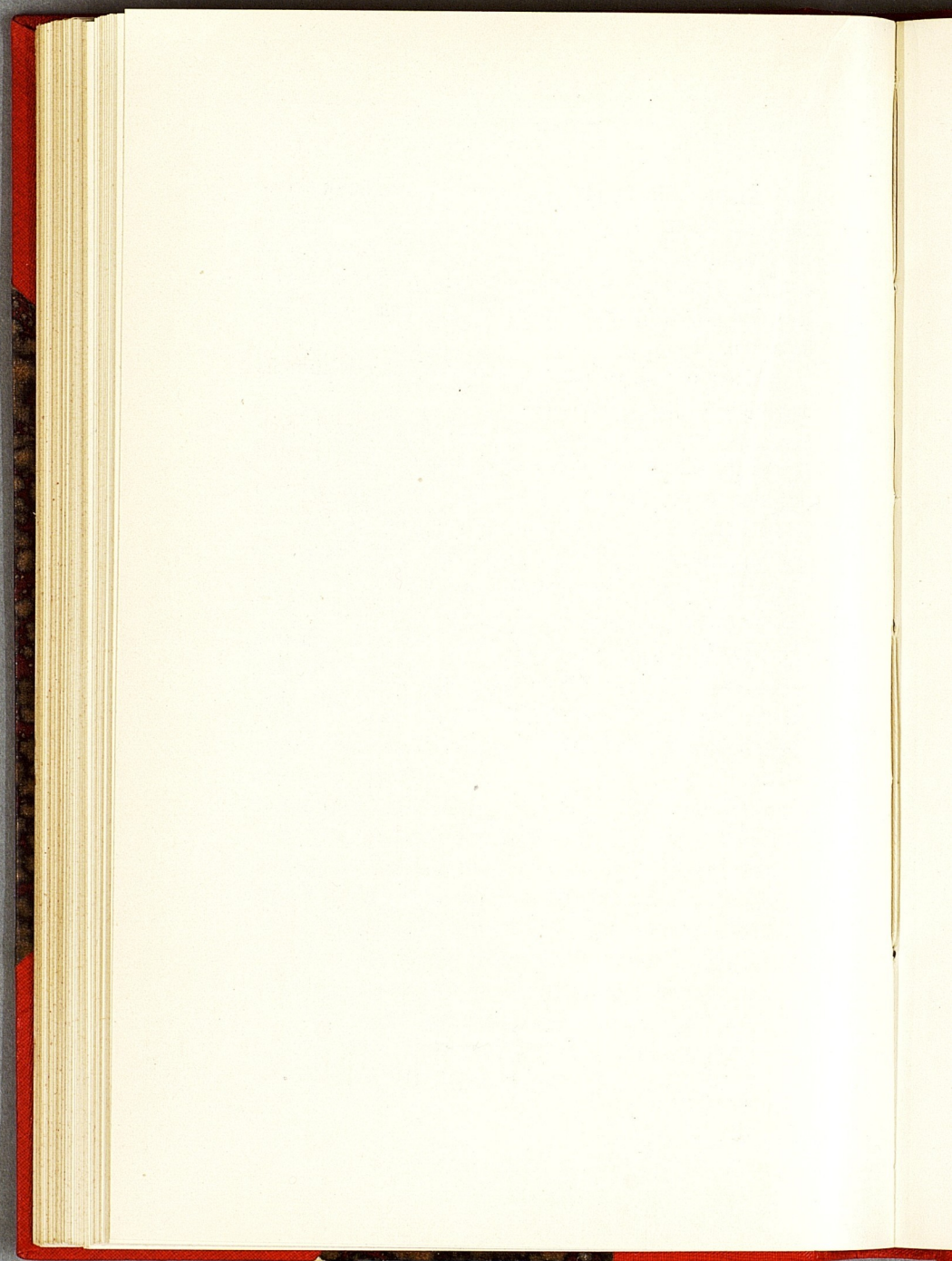
som brudar med skärhvita blommor, ljufva och bidande i sin blyga skönhet. Luften var så skimrande blå, och solen lyste så guldfärgad som på en tafla, målad på guldgrund med himmelsblått. En känsla af stilla andakt fyllde den unga flickans själ, medan hon vadade genom de mjuka narcissdrifvorna. Då fick hon plötsligen se en liten gosse, som tycktes henne liksom växa upp ur blombädden. Den lille gossen kom emot henne, slog armarna kring hennes hals, kysste henne och log ett leende så strålande och kärleksfullt, att hon tyckte sig aldrig ha sett något så vackert. Hon kände sig svindlande lycklig, all fruktan för smitta var glömd, hon böjde sig ned och smekte ifrigt den lille tillbaka. Men i det samma var han försvunnen. Besviken såg hon sig omkring. »Så vacker han var, så ljuf,» tänkte hon, »ack, du lilla söta gosse, hur kunde du så hastigt glida ur min famn?» Då kände hon hur två små armar bakifrån omfattade henne, två varma läppar vidrörde hennes nacke, och en rysning af sällhet genomlade hela hennes varelse. Men åter försvann den lille gossen, hemlighetsfullt och tyst som han kommit, fältet låg tomt och snöhvitt, öfvergjutet af solens guld, som då och då bleknade i de långa, blåaktiga skuggor som drogo öfver marken. Då kom den lille för tredje gången och kramade henne och hviskade snabbt och tyst några ord i hennes öra...

Vid suset af dessa ord vaknade hon och slog upp ögonen. Drömmen försvann som en ton slocknar, som en syn upplöser sig.

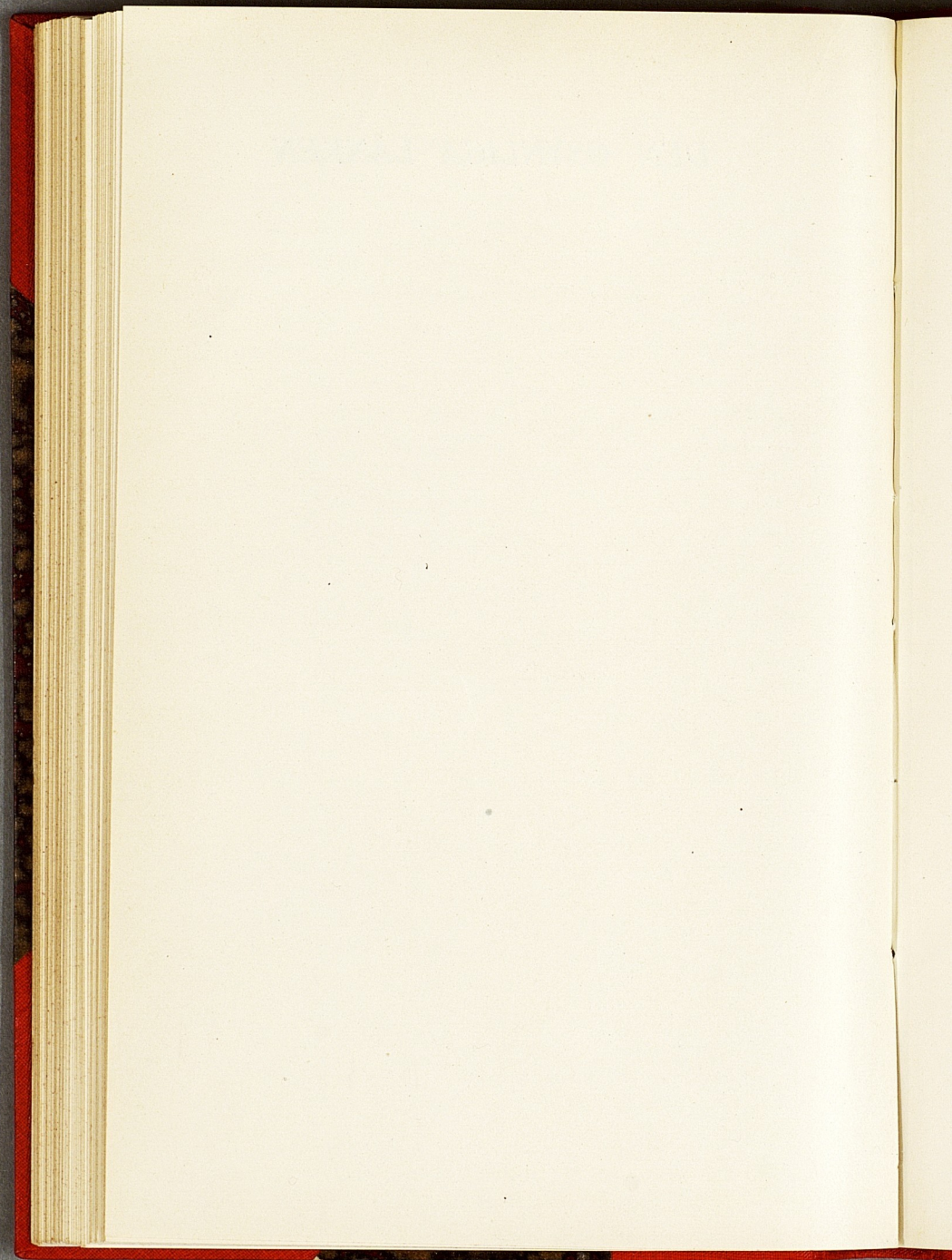
Ännu dallrade ett svagt eko af tonen, ännu skimrade en reflex af synen. Hon såg liksom en skymt af det ljufva barnaansiktet, af de milda ögonen, den leende munnen. »Stanna, stanna!» ropade hon och sträckte ut armarna, men då var hela synen försvunnen.

Hon slöt ånyo ögonen och försjönk i drömmens himmelskt ljufva stämning.

Ty hon förstod att det var Jesusbarnet, som kommit till henne och smekt henne. Hon förstod att den gode frälsaren velat bistå henne för all den sorg hon måste lida under sitt jordiska lif, att han på drömmens mystiska språk velat säga henne, att en gång skulle hon vandra på ängar, där narcisserna växte skönare än alla jordens blommor, himmelska ängar, kyssta af en mera strålande och oföränderlig sol än jordens, och där skulle hon, åter frisk och lycklig, få sluta små barn till sitt längtande, varma unga hjärta.

DEN OSYNLIGA LÄNKEN

Strax utanför Norrtull, till vänster om landsvägen, ligger ett komplex af hvita hus, omgifven af mörk barrskog och från sin höjd behärskande trakten däromkring.

Underliga boningar äro de, de hvita husen däruppe; de gömma inom sina murar det största elände och den högsta glädje, den djupaste förnedring och den härligaste upphöjelse — skuggor från Getsemane och strålar från Tabor blanda sig där med hvarandra på ett underligt gripande sätt. Då man träder inom dörrarna, är det som droges själen djupt ned i en mörk gåta, men icke för att snärjas däraf, icke för att drunkna däri, utan för att småningom höjas till förklaringens skimrande ljus.

Det är icke dödt eller stilla däruppe; lif och rörelse härska öfverallt, röster höras i de stora salarna, steg ljuda i korridorerna, många äro de besökande, som från när och fjärran komma vandrande uppför backen för att bese hemmet på höjden. Och alla dessa få, då de blicka omkring sig i rummen, och lyssna på de hvita husens saga, liksom ett återsken däraf öfver sina anletsdrag; smärta och

glädje, tårar och leende draga fram däröfver, skiftande som sol och skuggor på en bergsluttning.

Eugenia-hemmet, så kallas boningarna däruppe, skapelsen af ett älskande, brinnande kvinnohjärta. Liket senapstrådet, som från det minsta frö blir ett stort träd, under hvilket himmelens fåglar finna näste, så har äfven denna skapelse från en ringa början — ett par små rum med några sjuka barn — vuxit ut till en fristad, där hundratals små lidande varelser få ett hem i detta ords ljufvaste och skönaste bemärkelse.

Jag skall aldrig glömma de mäktiga intryck jag emottog af mina första besök i *Eugenia-hemmet*. Jag hade vid den tiden just börjat få syn på lidandet — jag menar därmed icke det personliga, det som särskildt drabbat mig, utan mänsklighetens gemensamma lidande, syndaskuldens följder, den stora börda af kval och ve, som är vårt släktes lott, och som vi alla, för så vidt vi äro fullödigas människor, antingen själfva måste bära eller hjälpa andra att bära. Men ännu hade jag knappast börjat stafva på det hemlighetsfulla ord, som ger oss lösningen till lidandets gåta, och jag var i mitt inre en hetsig rebell mot sorgen, min själ befann sig i ett jäsande uppror mot denna järnlag, som tvingar oss att lida, då vårt eget hjärta och naturen omkring oss tyckas ropa på lycka och njutning.

Och när jag trädde öfver *Eugenia-hemmets* tröskel, och min skyggt nyfikna blick mötte alla dessa små bleka, vissnade barnaansikten, dessa för-

krympta lemmar, dessa idiotiska leenden, dessa kryckor och träben, dessa pucklar och jättehufvuden, då flammade de kväfda upprorstankarna upp i full låga, tårar af smärta och lifsångest runno utför mina kinder, och med skälfvande läppar hviskade jag: »Hvarför... hvarför denna vrångbild af tillvaro, detta hån öfver ungdomsglädje och lycka?...»

Men jag fick intet svar på mina frågor. Jag kunde i min dåvarande sinnesstämning — den tvifvelsjuka, stormiga vårbrytningen af ett begynnande tros lif — icke uppfatta, att inom dessa murar gömdes annat än lidande, ingen förklaringsdager skimrade öfver dess mörka djup, jag gick från rum till rum och lyssnade på rörande berättelser ur de små krymplingarnas lif, och allt häftigare strömmade mina tårar, allt högre och högre stego upprorets vågor inom mig, allt mera klagande och trotsigt hviskade jag mitt: »Hvarför... hvarför...»

Och, liksom för att skärpa känslan af smärta, plågade mig min fantasi med helt andra bilder: små runda, rosiga anleten, skrattlystna ögon, klingande löjen, yra, uppslupna lekar... Så... så skulle dessa stackars små ha tumlat om, så skulle de ha lekt och skämtat, sådana fröjder skulle de haft rätt att kräfva af lifvet, dessa skuldlösa, som intet ondt gjort, dessa små martyrer, som i vårens tid, under sorglöshetens majdagar måste vandra på lifvets ökenstigar och öfver sina späda axlar känna bördan af andras brott och synder...

Och medan jag gick där, kom det småningom

öfver mig en underlig förnimmelse af att jag stod i något slags skuld till dessa små varelser. Jag tyckte att de buro på något, som jag undandragit mig, att deras börda var så tung, därför att jag ej hjälpte dem att bära den. Jag förstod ej då mina känslor; det var först efteråt jag kunde fatta, att den vända jag kände, det intryck af hemlighetsfull orättvisa som plågade mig, kom af den rubbning i kärlekslagarnas jämvikt, som alltid uppstår, då vi ställas inför lidande bröder och endast skänka dem ett ofruktbart, tårfylldt deltagande, i stället för att aktivt gripa in och hjälpa dem att draga deras börda...

En lång tid efter detta besök grubblade jag envist och trötlöst öfver de dystra intryck jag emottagit på Eugenia-hemmet. Och det underliga var, att dessa intryck, i stället för att försvagas och utplånas, oupphörligt växte i styrka; för hvarje dag som gick, förstörde min fantasi den mörka skuggan på minnets tafla; de bleka ansiktena förvredos af smärta, icke ett leende såg jag framskymta därpå, trötta släpade sig de små krymplingarna fram på sina kryckor, från deras ögon runno tårar, och från vissnade läppar hörde jag min egen förebrående klagan: »Hvarför skola vi, oskyldiga, lida allt detta? Hvarför äro vi ej friska som andra barn? Hvarför har lifvet inga glädjebloster åt oss? Hvad ha vi gjort, att den förskräckliga lagen om fädernas missgärning inpå barnen skall gå i fullbordan just på oss?» Och genom min själ flög gång efter annan,

likt suset af någon stygg, hednisk sagofägel, den tanken: »Vore det ej tusen gånger bättre att döda sådana små varelser, vore det ej mera öfverensstämmande med kärlekens och barmhärtighetens bud att befria dem från eländet, i stället för att af falskt medlidande låta dem framläpa ett lif af plåga för dem själfva, af besvär och vedermöda för andra?»

Så gjorde jag då en tid därefter mitt andra besök på Eugenia-hemmet. Den underliga stämning af smärta och lidande, som gripit mig första gången jag var där, hade nu så ökats, att då jag trädde inom dörrarna, skedde det med tysta steg och högtidlig uppsyn, liksom hade jag trädtt in i en kyrka för att vara med om en begrafning. Var icke också detta, så frågade jag mig själf, ett ställe där all lifsglädje jordats under ruinerna af hälsa och ungdomskraft?

Det första jag hörde, då jag kom in, var ett klingande barnsligt skratt. Det kom från en liten flicka, en liten puckelryggig en, som jag mötte i korridoren; hon höll sköterskan i hand, och, hvad det nu var som väckte hennes munterhet, hon skrattade så gladt och lifligt, att det nästan föreföll mig som jag ej varit vaken, utan blott lyssnat efter en dröm, som spann glädje och sorglöshet i eländets dyster mörker.

Men, hur sällsamt, hvart jag såg, möttes jag, icke af de tårar och de bleka, sorgsna ansikten min fantasi fostrat åt mig, utan af glada leenden och vänliga, sorglösa barnaögon. De små krymplingarna

lekte alldeles som andra barn; hvad gjorde det dem, att kryckor eller träben klampade i golvet, det gick lika bra ändå att springa och brottas med hvarandra. I ett rum sutto de rundt kring ett bord och arbetade med slöjd; visst såg det ibland litet underligt ut, då de snickrade eller skötte nålen med lama fingrar och snedvidna armar, men de arbetade desto flitigare, och allas ansikten buro en prägel af glädje och förnöjsamhet.

Det blef en så våldsam reaktion inom mig, att jag nästan kände mig andligt hufvudyr. Min smärtfyllda, plågade fantasi hade förvandlat Eugenia-hemmet till ett sorgens tempel, hvars hvalf genljödo af ve och klagorop, och i verkligheten fann jag en fridens hemvist, där man bad och arbetade...

Emellertid fortsatte jag min vandring genom de olika salarna. Jag gick fram till dem af de små krymplingarna, som ej deltog i arbetet eller leken, utan lågo bundna vid bädden eller sutto fängslade i sjukstolen. Men icke heller hos dem fann jag någon resonansbotten för den dystra klagan, som rörde sig i djupet af min själ. Det var som om en osynlig hand smekt bort plågor och lidanden och framlockat soliga leenden på deras läppar, ty de sågo alla förnöjda ut, nickade vänligt åt mig och besvarade så godt de kunde mina frågor. Och när deras vårdarinnor kommo fram till dem för att gifva dem mat eller prata med dem och omgifva dem med deltagande och kärlek, då finga de ett så strålande och lyckligt uttryck, som om inga

sorger, inga bekymmer i världen kunde tränga igenom den atmosfär af frid och trygghet, hvari de hvilade...

Från krymplingarna begaf jag mig genom en korridor till den afdelning, där idioterna — de mest vanlottade af mänskliga varelser, förstörda af hemska sjukdomar, missbildade, sinnesslöa — hade sin bostad. Hos dem åtminstone skulle jag förgäfvos söka fånga någon glimt af glädje, hos dem skulle det mäktiga smärteintryck, jag mottagit från mitt första besök, vakna på nytt...

Ja, här, bland idioterna, här frodades i sanning det mänskliga eländets och förnedringens hemskaste giftblommor! Vanskapade kroppar och förslöade själar, former, som skuro lika vidrigt i ögat, som de oartikulerade djuriska läten, hvilka utgingo från de stackars idioternas läppar, skuro i örat, fåniga, slappa, intetsägande leenden, sjukdomar i den mest hemska gestalt, allt blandade sig samman till ett rysligt helt, som kom åskådaren att ömsom rysa, gråta eller vämjas...

Och ändå...

Då jag stått där en stund, försjunken i dystert grubbel och med själen liksom klämd af det lifsgåtans mörker, som här ånyo kom emot mig, fick jag plötsligen öfver ett af idioternas ansikten se ett leende, som på ett underbart sätt upplyste och förklarade hans vanskapliga drag, ett leende, som tycktes mig ha en gnista af själ och medvetenhet uti sig. På samma gång sträckte han ut sina små

armar, det enda af kroppen han kunde röra, och då jag vände mig om, fick jag se att en sköterska kommit in i rummet. Hon skyndade genast fram till den lille idioten, lyfte upp honom ur stolen och tog honom i sin famn. Smeksamt tryckte sig gossen intill henne, famlade med handen öfver hennes kind och gaf ifrån sig ett sakta ljud af belåtenhet, under det att leendet i hans ansikte glänste och flämtade likt en ljuslåga, som sträfvar att bryta ut i full klarhet.

Jag närmade mig den rörande gruppen, och då sköterskan såg med hvilket intresse jag betraktade henne och gossen, sade hon leende:

»Han är så kär i mig, den lille stackarn. Aldrig kan han se mig, utan att jag skall taga honom i famn, och han är så lycklig, bara han får vara hos mig.»

Och liksom hade han förstått sköterskan, tryckte han sig intill sin vän med en rörelse, som sade mera än de ord af kärlek, han ej kunde få öfver sina slutna, stumma läppar.

Jag kunde intet säga, men tårarna stego mig i ögonen, så att jag måste vända mig bort för att dölja min rörelse. Således äfven här, i tillvarons djupaste natt, hade jag påträffat denna strimma af ljus, som bådade förklaringens fulla dager...

Sedan dess var det som om en hemlighetsfull makt dragit mig till Eugenia-hemmet. Och för hvarje gång tyckte jag, att något af lifsgåtans mörker skingrades, och, liksom solen bryter fram

ur moln, så frambröto för mig strålarna af det lösensord, hvars magiska klang tränger ned i lidandets djupaste schakt, tyder alla gåtor och förvandlar allt mörker i klarhet...

Och det kom slutligen en stund, då de små krymplingarnas öde ej mera tycktes mig svårt att förklara, då jag ej längre frågade hvarför de skulle så lida, till hvad gagn deras sorgliga lif väl kunde vara.

Ty för min inre blick hade småningom upplåtit sig vidder, som jag förr ej anat. Och med den intensiva skärpa, som utmärker vissa brytningsperioder i vårt andliga lif, tyckte jag att tviflets och otrons slöja likt fjäll föll från mina ögon, och att jag såg in i lifvets fördolda mening, att Gud för min längtan afslöjade hemligheten af sin förunderliga hushållningsplan med mänskligheten.

Jag såg då, hur midt ibland all förbistring af synd, alla spillror af lycka, alla missljud af sorg och smärta löpte en endast för trons öga synlig länk: Guds kärlek, som sammanfogade allt till ett harmoniskt helt. Jag såg hur denna osynliga länk sammanband människornas öden för att låta dem taga af och gifva åt hvarandra i en oändlig krets-gång; jag såg att aldrig någon kraft, vare sig god eller ond, förspilldes; jag såg hur den osynliga länken gled fram öfverallt, tog vara på den minsta lilla kärleksgnista, siktade, sällade, smälte och förädlade den, framtvingade godt ur ondt, kärlek ur hat, lycka ur sorg, leende ur tårar, förvandlade

ondskans draksådd till en kraft för uppspirande kärlekssådder...

Jag såg och förstod, att emedan Gud ej kan bryta de lagar, hans egen vishet stiftat till en grund för alltings uppehållande och utveckling, *måste* det fruktansvärda budordet om fädernas missgärning inpå barnen gå i fullbordan, och att således barnen af föräldrar eller förfäder, som lefvat ett lif i synd och lagöfverträdelse, måste bära de hemska följderna däraf. Jag förstod att detta ej är grymhet eller godtycklighet, utan endast gudomlig, hög rättvisa. Men Guds förbarmande är mäktigare än hans rättvisa, eller snarare, bägge äro lika kraftigt verkande utstrålningar från samma ljus; därför, då hans rättvisa måste låta lagen gå i fullbordan, helar och läker hans kärlek, och ur det hemska af alla lidanden: det som går ut öfver varelser som ännu ej hunnit synda, låter han kärlekens blommor växa ut, de tegar, som mättats af synd och fördärf, som fuktats af smärtans och lidandets tårar, gör han till fruktbärande jordmån för deltagandets, hängifvenhetens, offervillighetens gyllene skördar.

Så gömmas då inom Eugenia-hemmet, där de lefvande vittnesbörden om Herrens budords orubblighet framlefva en, mänskligt att döma, eländig tillvaro af sjukdom och vanförhet, kärlekens och förbarmandets rika skatter, och dessa skatter ha kommit till, ha närts och förökats *just* genom de små krymplingarnas lidanden; deras hjälplöshet har öppnat människornas hjärtan, framlockat medlidande

och offervillighet, manat barmhärtigheten att med omsorger och kärlek söka ersätta alla de fröjder lifvet nekat.

Men ser man dessa vid första beröringen så vidriga förhållanden ur *denna* synpunkt, då blir det också, som om hela tillvaron växlade gestalt och mening för ens blick. Då ser man, att i själfva verket ingen af dessa små sjuklingar är gagnlös eller öfverflödig, alla ha de *sin* plats att fylla; i lifvets skiftande skrud, där den osynliga länken, Guds kärlek, likt en hemlighetsfull skyttel drar gyllene, glänsande trådar genom väfvens mörka botten, där ha de alla lämnat spår efter sig, små, försvinnande små, då man ser efter dem med det naturliga ögat, men sköna och välsignade då de »andligen dömas». Ja, till och med den lille idioten är icke till öfverlopps i denna tillvarons rika väfnad; den osynliga länken utför äfven med honom sin sällsamma blandnings- och nybildningsprocess, han knyter den stackars varelsens lif vid andras, och låter den lille sjuklingens hjälplöshet bli alstrings-medel för ett nytt, uppspirande kärleksfrö. Och ur detta kärleksfrö framtvingas sedan ett annat, ännu mindre, ännu anspråkslösare: den lille idiotens drömlika, omedvetna tacksamhet mot sin vårdarinna.

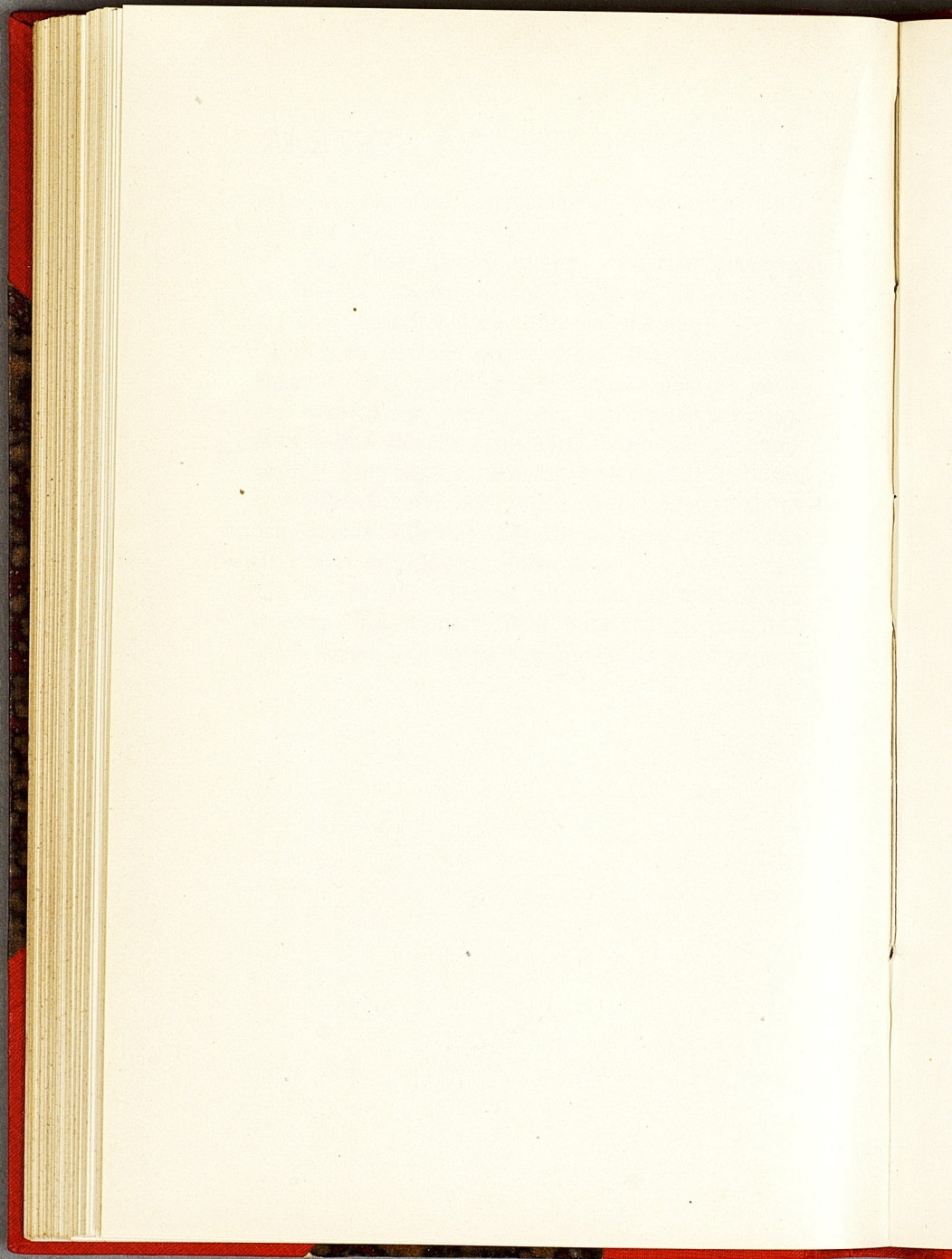
Och på så sätt har äfven han, den odugligaste, vanföraste af alla varelser, satt in sin lilla penning i den bank, där mänsklighetens skatter af kärlek och förbarmande ligga gömda. Och hvem vet till hvilken summa denna lilla penning en gång kan

växa ut, förvaltd, förräntad och förädlad af Guds mäktiga hand?...

Jag finner det ej numera svårt eller plägsamt att besöka Eugenia-hemmet och se de små förkrympta gestalter, som röra sig därinne. De äro för mig en lefvande predikan om Guds storhet: om hans rättvisa, orubblig som himlakropparnas gång, om hans kärlek, oändlig som stjärnvärldarnas djup. Midt ibland lidande och smärta förnimmer jag oupphörligt den osynliga länkens tysta, aldrig hvilande återställelsearbete, och som en fulltonig lösning på den dunkla lifsgåtan hör jag omkring mig liksom ett sus af de mäktiga, ljufva orden:

»O, hvilket djup af rikedom och visdom och kunskap hos Gud! Huru outgrundliga äro icke hans domar, och huru outrannsackliga hans vägar!»

TVÅ SYSTRAR

De hade hållit ihop, allt sedan den tid då de som två små smutsiga bylten sutto på golfvet fyra trappor upp i »7:an» och skreko efter mat, de dagar far var i tagen att supa och mor låg sjuk af öfveransträngning.

De hade hållit ihop, då de togo sina första skygga steg ut i världen för att själfva förtjäna en slant. Hand i hand vandrade de gatan fram med hvar sin korg blommor på armen, ställde sig i hvar sitt gathörn, så nära hvarandra som möjligt, och bjödo ut sina små buketter åt de förbigående. Allt emellanåt sneglade de bort till hvarandra, nickade uppmuntrande, skakade resigneradt på hufvudet eller gjorde något annat frimuraretecken, en blinkning eller hostning, som bara de förstodo. Och så snart korgarna voro tömda, flögo de genast ihop igen, visade hvarandra sina slantar, skrattade och berättade i munnen på hvarandra, under det de hand i hand gingo till det fattiga hemmet och lämnade mor den lilla arbetsförtjänsten . . .

Och hand i hand lockades de till sist ut på den hemska njutningens irrvägar. Nyfikna kikade

de små »blomsterflickorna» — frusna och trötta och skälvande af fattigdom och försakelse — in i den underbara värld; där festmusiken larmade i ett haf af bländande ljus, bedöfvade slunko de in genom den halföppna dörren, den glada, sprittande musiken drog dem vidare, och innan de ens visste hvad de gjort, hvar de voro, hade de förrirat sig och hittade ej mera ut.

Men alltjämt gingo de sida vid sida, alltjämt höllo de hvarandra hand i hand. Och då den glada musiken förvandlades till skärande skri, då mörka, hotande skuggor mötte dem i de nöjets salar som först sett så ljusa ut, då tryckte de skälvande hjärta mot hjärta, och ofta var den enas hufvudkudde våt af den andras tårar.

På det sättet lefde de under flere år. De små blomsterflickorna med sina blåfrusna händer och lappade kjolar buro nu siden och linne öfver det värkande hjärtat; de hade blifvit prästinnor i det nöjets tempel, som är byggt af kattguld och glasbitar, glittande utan glans, kallt och dödt som skrattet därinne...

Men en dag inträffade något sällsamt: de blefvo skilda åt, den ena af dem skulle i fängelse. Likt ett förtvifladt barn grät och skrek hon, ropade ängestfullt efter »syster», men det hjälpte ej, ingen brydde sig om henne, hennes hjärterop nedtystades med våld, och hon bortfördes till fängelset.

Så satt hon nu där ensam bland brottslingar och lösdrifverskor, utan sin barndoms lekkamrat, utan sin ungdoms, sin synds, sitt lidandes förtrogna. Det var detta som utgjorde hennes hjärtesorg, som fram-

pressade de bittraste tårar hon grätit. Ej det sällskap hvori hon befann sig, ej den skam, som drabbat henne, gjorde henne någon sorg — endast det att systemen ej var med henne.

Slött, mekaniskt, med hela själen nedsjunken i längtan efter den hand hon aldrig förr släppt, gick hon i arbetet. Som i en dröm såg hon alla dessa underliga gestalter röra sig omkring henne, som i en dröm, entonigt och brusande, hörde hon befallningar och tillrättavisningar, arbetsklockans ljud, slamret af maskiner, klampandet af steg. Ingen talade till henne, några glåpord, några förstulna hviskningar susade ibland förbi henne, men hon svarade ej; midt i skaran af olyckskamrater var hon ensam, midt i rörelsen och bullret var det graffikt tyst inom henne, bara ett enda ord, ett enda namn skälfdes tårdränkt i tystnaden...

Småningom gräfdes det sig liksom en stor tomhet mellan henne och alla de andra. »Spöket» kallade de henne för hennes bleka ansikte och stirrande ögons skull. Det var som om hon oupphörligt sett efter någon, och ibland, midt under arbetet vid täckbågen, kunde hon sucka så stönande djupt, att kamraten bredvid henne spratt till af förskräckelse. Men en dag — hon visste ej hvarför — vaknade hon upp ur den dröm som hållit henne fången. Ensamheten blef henne plötsligen ohygglig, kvidande väckte hon sig själf, och tvärs öfver den tomhet, hennes dystra skygghet gräft mellan henne och de andra, började hon nyfiket och undrande be-

trakta sina kamrater. Hvilka voro de — hvarför hade de kommit hit — hur kunna människor bli så olyckliga, sjunka så djupt? Denna sista tanke upprepade hon flera gånger; den slog henne som något nytt. Aldrig förr hade den gripit henne som nu — förr hade hon haft systemen att gå till, systemen att gråta ut hos, då hjärtat sved och samvetet kvalde henne, men nu var hon ensam, och i den förfärliga ensamheten blef allting så förunderligt stort och nytt och mäktigt för henne. Djupt sjunkna! Hvarifrån kom det ordet? Ingen hade uttalat det, men hon hörde det som ett doft klämtslag ringa i sitt öra. Djupt sjunkna! ... Människor i fängelse... Människor som ingen vill tala vid eller hälsa på... människor som inte ha frid i hjärtat... människor som inte kunna bedja...

Och när hon såg alla de dystra gestalterna omkring sig, de hemska, tärda, slappa dragen, de sorgsna eller fräcka blickarna, när hon hörde det råa skrattet, de halfkvädda ångestfulla suckarna, då slog det henne plötsligen som en förkrossande uppenbarelse, att det var sitt eget och systemens eländiga lif, hon nu för första gången såg in i. Öfvergifvenhetens och ensamhetens fasa uppenbarade för henne det syndens elände, systemens kärlek smekt bort ur hennes själ... »Sådan är jag... sådan är jag!» hviskade hon oupphörligt inom sig — »just så där förtviflade se mina ögon ut... just så där skrattar jag... just så där snyftar jag, då ingen märker mig...»

Många gånger förr hade hon hört talas om Guds kärlek, om Jesus, världens frälsare, syndares vän, men orden därom hade för henne varit som en vacker melodi, den man ett ögonblick lyssnar efter, för att sedan glömma, eller en blomma, hvars doft man inandas och så kastar bort. Men nu grep hon efter dem — nu stannade de kvar hos henne. Det ordet: »kommen till mig I alle . . . som ären betungade», det var uttaladt till henne, just till henne, hon gjorde det till sitt, till sitt sjuka hjärtas läkedom, sin utarmade själs skatt. Och i ensamheten, i den stora människoöknen, kom Jesus till henne, såsom han kommer till alla längtande med förlåtelse, frid, syndafrälsningens gåfvor . . .

Efter ett par månaders förlopp fick hon komma ut ur fängelset och hade då det vitsordet om sig, att hon var en stilla och fredlig flicka, som önskade börja ett nytt lif. Till hufvudstaden med alla dess frestelser och minnen ville hon ej återvända, men vänliga människor togo hand om henne och skaffade henne plats i ett hem på landet. Och då hon en dag anlände till centralstationen och skygg och rädvill såg sig omkring i den myllrande människoskaran, möttes hon af ett par kärleksfulla ögon och en öppen famn, som stod färdig att sluta den stackars vilsekomna till ett moderligt hjärta. Hvad hon kände sig lycklig — det var som om hon kommit i hamn efter en lång färd på ett vildt brusande haf. —

Men hon möttes af någon annan också. Där

stod hennes syster — hennes syster, efter hvilken hon så lidelsefullt längtat — och äfven hennes famn öppnades med ett jubelrop mot den återvändande. Men den stackars flickan kunde ej skynda dit; skygg och blek stod hon där med hängande armar och kände det, som om en djup klyfta plötsligen gräfts mellan henne och den en gång så älskade. Rysande betraktade hon henne ... de sminkade kinderna, den granna hatten, var det möjligt att hon också en gång sett så ut? Och numera hade de intet gemensamt, det kände hon, och vid denna tanke gick en ilning af smärta genom hennes bröst. Skulle de skiljas åt just nu, då hon gick in i ett nytt lif af frid och glädje, de som så trofast hållit ihop i synd och elände? ...

»Nå, det var då för väl att du äntligen kom loss, kära du!» ropade systern, i det hon tog den motsträfvigas händer och ville draga henne med sig, »kom nu, så jag får fiffa upp dig lite. Nej, så du ser ut, din stackare! Hvad har du gjort åt ditt hår? Kom nu bara!»

Men den tilltalade skakade blott sorgset på hufvudet och drog sig baklänges.

»Jag kommer aldrig mera tillbaka till det forna,» svarade hon allvarligt. »I fängelset har jag fått syn på vårt lifs elände, jag har funnit Jesus ... han har blifvit min frälsare från synd och sorg ... honom vill jag tillhöra, honom ensam ... det förflutna är dödt, liksom min synd är utplånad i hans heliga blod ...»

»Nå, det var just treffigt, du har gått och blifvit läerska!... Fy då!...»

Och systemen betraktade henne med en fientlig blick, som flammade het och trotsig ur det smin-kade ansiktet.

»Säg inte så. Den största lycka har jag funnit. Mitt hjärta jublar af frälsningens fröjd. Det är du som är olycklig — du som är fattig och eländig ... Men det ska inte förbli så ... vi få inte skiljas åt just nu, då vi ska vara lyckliga tillsammans, vi som så sörjt och gråtit ihop. Kom med mig, lilla kära, inte sant, frun, syster får följa med mig till landet?» —

Och hon vände sig till sin beskyddarinna med sammanknäppta händer och ögonen fulla af tårar.

»Jo visst, mitt stackars barn ...»

»Där hör du, du får följa med mig! Kom, kom ... lämna det ... ack, lilla du, det slutar bara i skam och jämmer ... kom i stället med mig ... kom ... kom ...»

Och hon försökte fatta systemens händer och draga henne till sig.

»Aldrig ... aldrig i lifvet kommer jag till läsare! Det är de värsta människor som finnas! De som aldrig unna en att ha något roligt!»

»Jo du, de unna en allt, allt godt, för det är de snällaste människor som finnas. De älska Jesus, behöfs det mer? Kom nu bara med, ska' du få se!»

»Nej, nej!»

Och hon slet sig lös från de kärleksfulla små händer, som sökte fatta hennes.

Under några minuter stodo så de två systrarna vid en lifvets korsväg, färdiga att gå hvar och en åt sitt håll. Det kämpade och slet i ett hjärta, som ännu hängde fast vid den hemska njutningens berusning, men som lika mycket längtade efter det systerhjärta, mot hvilket det en gång slog sina små pickande slag i den smutsiga korgvagnen, där kudden var våt af barnatårar...

»Kom med mig... du ska inte ångra dig...» hördes ånyo en bedjande hviskning. —

»Nej... nej.»

»Då... då skiljas vi för alltid åt. Jag vänder aldrig... aldrig åter till synden... Adjö...»

Och de sista orden drunknade i frambrytande tårar.

Men nu var motståndet brutet.

»Nej, jag kan inte... jag vill följa dig hvar du går... jag skulle följa dig till helvetet... nu går jag med dig till himlen... eftersom du säger att det är dit vi gå...»

Och hon slet lidelsefullt i det krusade håret, lade armen kring systemns lif och tryckte sig snyftande intill henne...

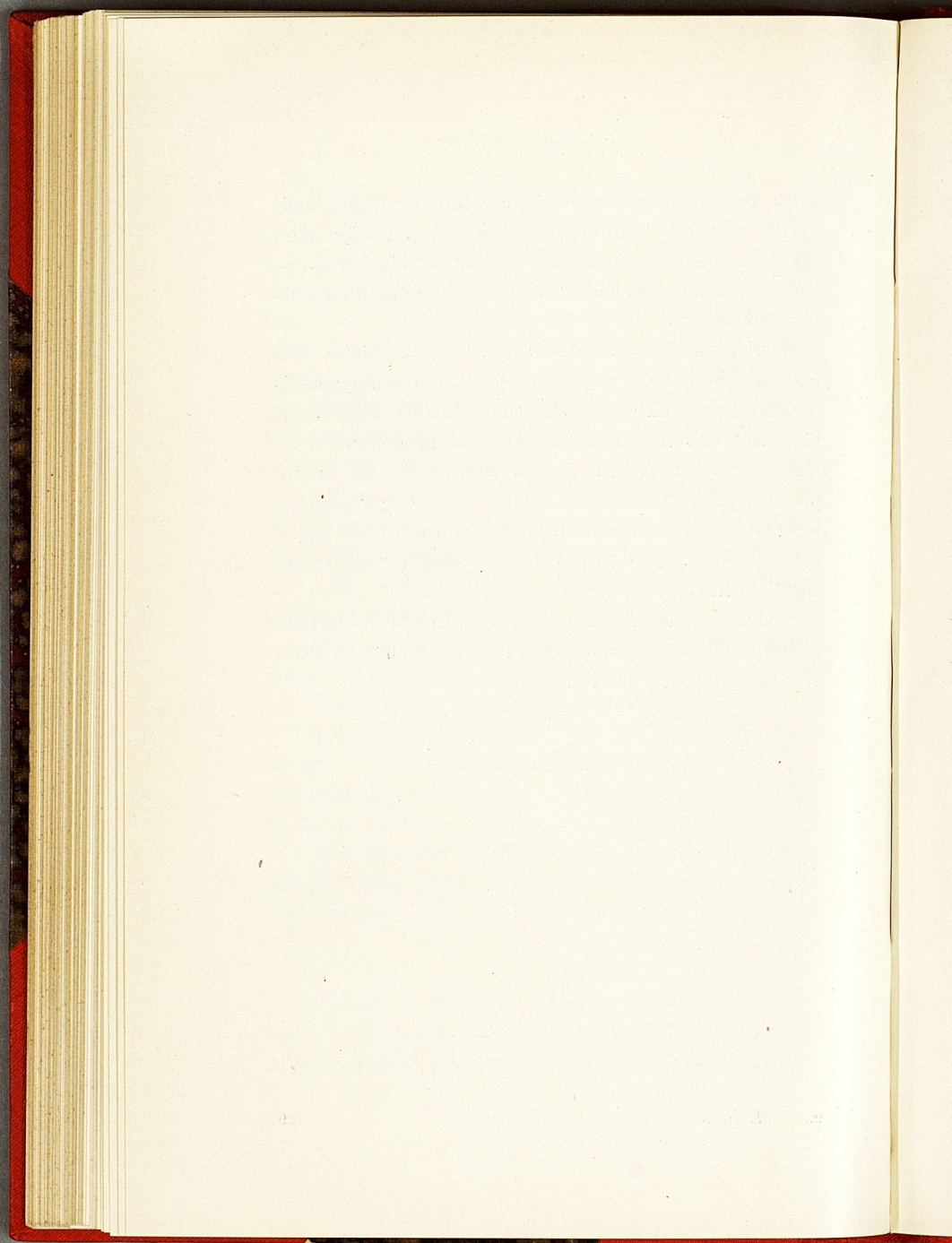
*

Två år därefter satt en ung kvinna vid en dödsbädd. På denna bädd låg hennes enda syster, som nyss inslumrat till den eviga vilan. »Jesus är mitt

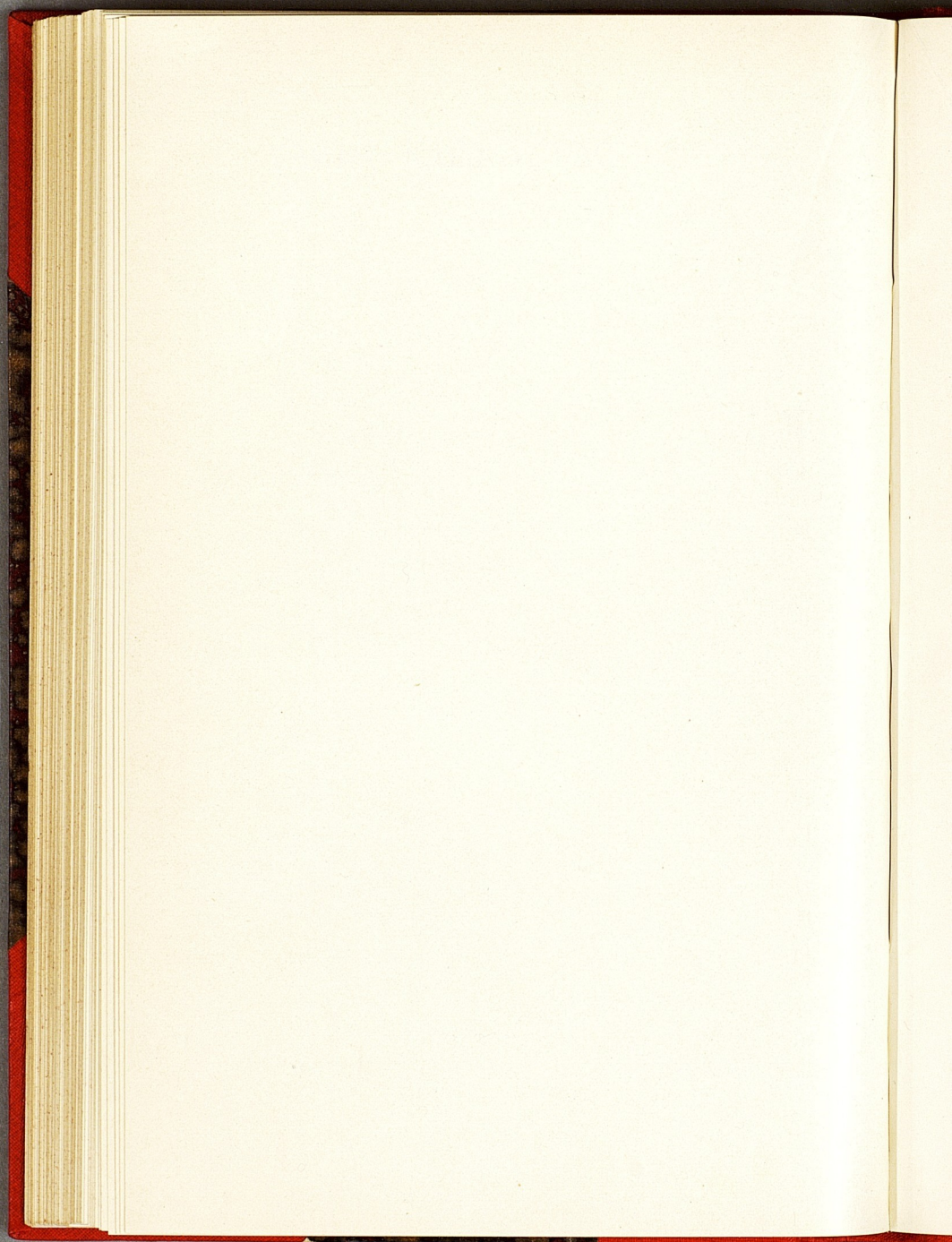
allt» voro hennes sista ord, och från de orden hade spridt sig ett skimmer af stilla, djup glädje öfver det lilla ansiktet, som hvilade mot kudden så barnsligt och rent, som hade aldrig ens skuggan af en synd farit däröfver.

Och hon, som satt och betraktade detta lilla ansikte, hon tänkte på det förflutnas många skiftningar, hon tänkte på den stund, då hon kom ut ur fängelset och mötte henne, som nu gått hem — »en fågel, fri från fågelfångarens suara» — hon tänkte på de häftiga orden: »aldrig, aldrig går jag till läsare» och hur de snart förvandlades till ett: »tack för att du förde mig till dem, tack för att också jag fick frid»...

Och så tänkte hon på, från hvilka underliga, villsamma vägar Gud kan föra en människa fram till den eviga vilan...

DET GAMLA PARET

Då kyrkoherde Lenius fyllt sjuttiofem år, hade han icke längre krafter att sköta sitt ämbete som församlingens herde, utan måste anförtro det åt sin adjunkt.

Det var första gången i sitt lif han hade en tid af ledighet. I sin ungdoms och mannaålders dagar var han en oförtruten kämpe bland Guds stridsmän; han hade alltid hört till dem, som gingo i spetsen; när andra tvekat och dragit sig undan, då det gällde att hugga till, hade han modigt och kraftigt hållit i yxans skaft. Men nu fick han en fridfull aftonstund efter den långa dagstungan, en ljuf stillhet medan dagen svalkade, daggen lade sig på marken och solen dalade mot väster.

På samma gång kom där en så förunderlig ro öfver hela hans väsen. Allt det hetsiga, ifriga, som fanns i hans lynne och som stundom kommit honom att sätta in en alltför obändig kraft i striden för hvad han ansåg vara rätt, allt det försvann i aftonens stillhet, liksom dammet och hettan och molnen glida bort, då solen går ned och horisontens linjer framträda vida och obesløjade. Och allt det

milda, ömma, känsliga i hans hjärta framkvälde obehindradt, liksom blomstrens doft blir rikare och starkare vid sommarnattens annalkande...

I prästgården blef emellertid allting sig likt, fastän kyrkoherden ej mera orkade sköta sina ämbetsplikter. Liksom förr voro alla, höga och låga, rika och fattiga välkomna i det lilla tället, där fru Sara, kyrkoherdens hustru, varit värdinna i nära femtio år. En förunderlig stämning af frid och glädje hvilade öfver det gamla röda huset med dess hvitmålade fönsterkarmar och utskjutande takås, under hvilken svalorna byggde sina bon, och dit kaprifolium och vildvin klättrade upp under de soliga sommardagarna. Utanför på gården stod en väldig lind, mer än hundra år gammal, och då man kom vandrande landsvägen framåt, kunde man redan på långt afstånd se gubben Lenius sitta under linden och röka sin pipa, under det bien surrade i den blomsterdoftande luften och mor i sitt hvita förkläde och mössan knuten under hakan kom ut på förstugubron och skyggade med handen för ögonen för att se hvem det väl kunde vara, som nalkades prästgården. Och då kände man en så välsignad frid strömma en till mötes, att hur främling man än var, påskyndade man sina steg, alldeles som om man ilat till ett gammalt kärt hem.

Sara, den lilla gumman med de milda, kloka, skygga ögonen, hade i sanning förverkligat skriftens ord, att hustrun skall vara mannen en hjälp i lust och nöd. Aldrig hade en sorg gått igenom hans

själ, som hon ej delat, aldrig hade en känsla af fröjd berört honom, utan att han gifvit sin hustru del däraf. Och ännu hvilade öfver deras äktenskap liksom ett skimmer af ungdomens dag; hvarje vår, då konvaljerna knoppades i hagen, brukade gubben Lenius vandra dit upp för att plocka de första, som slogo ut, åt sin Sara, och det första smultron han hittade gaf han alltid henne och såg då lika barnsligt lycklig och skälmaktig ut, som på den tiden hans Lår var mörkt och hans gång liflig och spänstig.

SjälF brukade han säga, att *om* han uträttat något godt i sin församling, så hade han, näst Gud, sin hustru att tacka därför. Hon hade varit hans lifs goda ängel; då han ibland sviktat eller vacklat, hade hon alltid, kraftigt och orubbligt som magnet-nålen, visat honom på det stora målet. Men inför världen gjorde Sara icke mycken affär af sig; likt de tysta, i jorden dolda källådror, som intet öga ser, men som föra vatten till de stora flodernas böljor, så hade Saras lif förflutit stilla och obemärkt i hemmet under ödmjuk bön och träget arbete.

Gubben Lenius hade under hela sitt långa lif aldrig varit sjuk, och han kände en barnslig förskräckelse för allt hvad sjukdom och plågor hette. Hans dagliga bön var också den, att Gud om möjligt måtte befria honom från någon lång sjukdom. Den andra bön, han också dagligen bad, var, att Herren icke måtte taga hans Sara ifrån honom, utan att, när de en gång skulle skiljas åt, han

måtte få gå före henne. Det låg ingen själfviskhet i denna sistnämnda bön, endast själfkänedom; han visste, att Sara så mycket, mycket lättare skulle kunna lefva utan honom än han utan henne.

Så hände det emellertid en dag — kyrkoherden var då nära åttio år — att Sara en morgon vaknade med så svår hufvudvärk och feber, att hon ej förmådde stiga upp ur sängen. Under dagens lopp blef hon sämre och sämre, och då hon följande morgon låg och skakade i feberrysningar, måste bud skickas efter doktorn.

Den stackars kyrkoherden var alldeles bortkommen; han hade aldrig förr sett sin Sara — den verksamma, ifriga lilla kvinnan — ligga så där matt och blek med ögonen slutna och händerna brännande af feber. Och allting i huset föreföll honom så besynnerligt och »bortbytt»; maten vid de ensamma måltiderna fick stå orörd, och då jungfrun på morgonen kom in med hans borstade kläder och eldade i hans rum — ingen annan än Sara hade någonsin fått göra dessa sysslor åt honom — tyckte han, att det var, som om han befunnit sig på ett främmande ställe och ej i sitt kära gamla hem.

Då doktorn varit inne hos Sara och undersökt henne, och kyrkoherden, som följde honom ut, med osäker röst frågade om sjukdomen var allvarsam, fick han först blott en bekymrad skakning på hufvudet till svar.

»Tror doktorn då,» stammade den gamle med

bruten stämma, »tror doktorn, att — — att det är fara för hennes lif?»

»Ja, herr kyrkoherde, vi människor kunna ju så litet veta om lif och död,» svarade doktorn undvikande, »men det är inflammation i båda lungorna, och nog tror jag det behöfs vår Herres hjälp, för att den sjuka skall komma på benen igen.»

Den gamle kunde ej svara; hans sinnesrörelse var så stark, att läpparna skälfd, och tårarna strömmade utför hans skrynkliga kinder. Han böjde blott stilla på hufvudet och sammanknäppte sina händer.

Det blef en svår natt kyrkoherde Lenius hade att genomkämpa; än satt han inne hos sin hustru och betraktade med tårade ögon det kära gamla ansiktet, som den lilla nattlampans låga svagt upplyste, än låg han på knä framför soffan i sitt rum, försjunken i brinnande böner.

»Herre Gud,» hviskade han, »du ser och vet hur jag har det. Du vet, att om Sara dör, brister mitt hjärta; du vet, att hon är en del af min själ och att om hon går ifrån mig, blir det mig mycket, mycket svårt att lefva. Tag henne inte ifrån mig, Herre, min Gud! Gör henne frisk...! Dock ske din vilje!»

»*Men du tar henne inte!*» tillade han och höjde sina sammanknäppta händer, under det att ett barnsligt, förtroendefullt leende utjämnade de bekymrade rynkorna i hans ansikte.

Följande dag var söndag. Sara tycktes snarare sämre än bättre, men det oaktadt begaf sig kyrko-

herden som vanligt till kyrkan, då tiden för högmässan var inne. Han hade nämligen anmodat adjunkten att särskildt bedja för hans hustru, och han ville själf vara med i dessa böner.

Då predikan var slut och förbönerna för den sjuka började, reste sig kyrkoherden upp, och som en man följde hela församlingen hans exempel. Med de knäppta händerna framsträckta och hufvudet upplyftadt stod han nu där, den gamle Herrans tjänaren, och eftersade tyst predikantens ord. Det hvilade ett sådant uttryck af trosvisshet och lugn öfver hans ansikte, och de vissnade dragen hade nästan ett skimmer af ungdomsglädje, och när så, vid bönens slut, solen bröt fram ur molnen och genom ett af fönstren kastade sina strålar öfver det hvitlockiga hufvudet, var det som om bönhörelsens frid och harmoni redan omgifvit den gamle likt ett högtidligt andesus. Då pastorn sade »amen», upprepade kyrkoherden det ett par gånger och genom hela församlingen hördes som ett svagt eko: »amen, amen» . . .

Stilla och tyst, med blicken inåtvänd och ett hemlighetsfullt leende på läpparna, lämnade kyrkoherden Guds hus, följd af församlingens kärleksfulla, deltagande hälsningar. Då han kom utför backen, fick han se Lena, prästgårdens gamla tro-tjänarinna, som kom springande emot honom och viftade med förklädet.

»Frun är bättre, frun är bättre,» ropade Lena, så snart kyrkoherden kunde höra henne.

»Jag visste det,» svarade den gamle mannen, och leendet kring hans läppar blef ännu mera hemlighetsfullt och djupt, »Gud har redan sagt det till mitt hjärta.»

Efter den stunden var sjukdomen bruten, och Saras krafter återkommo dagligen. Och en morgon, då kyrkoherden låg halfvaken och drömde, fick han se sin hustru, ännu litet svag och vacklande, krypa upp ur sängen, smyga sig fram till kakelugnen, där tjänstflickan höll på att elda, och hviska, i det hon tog näfvern ur flickans hand:

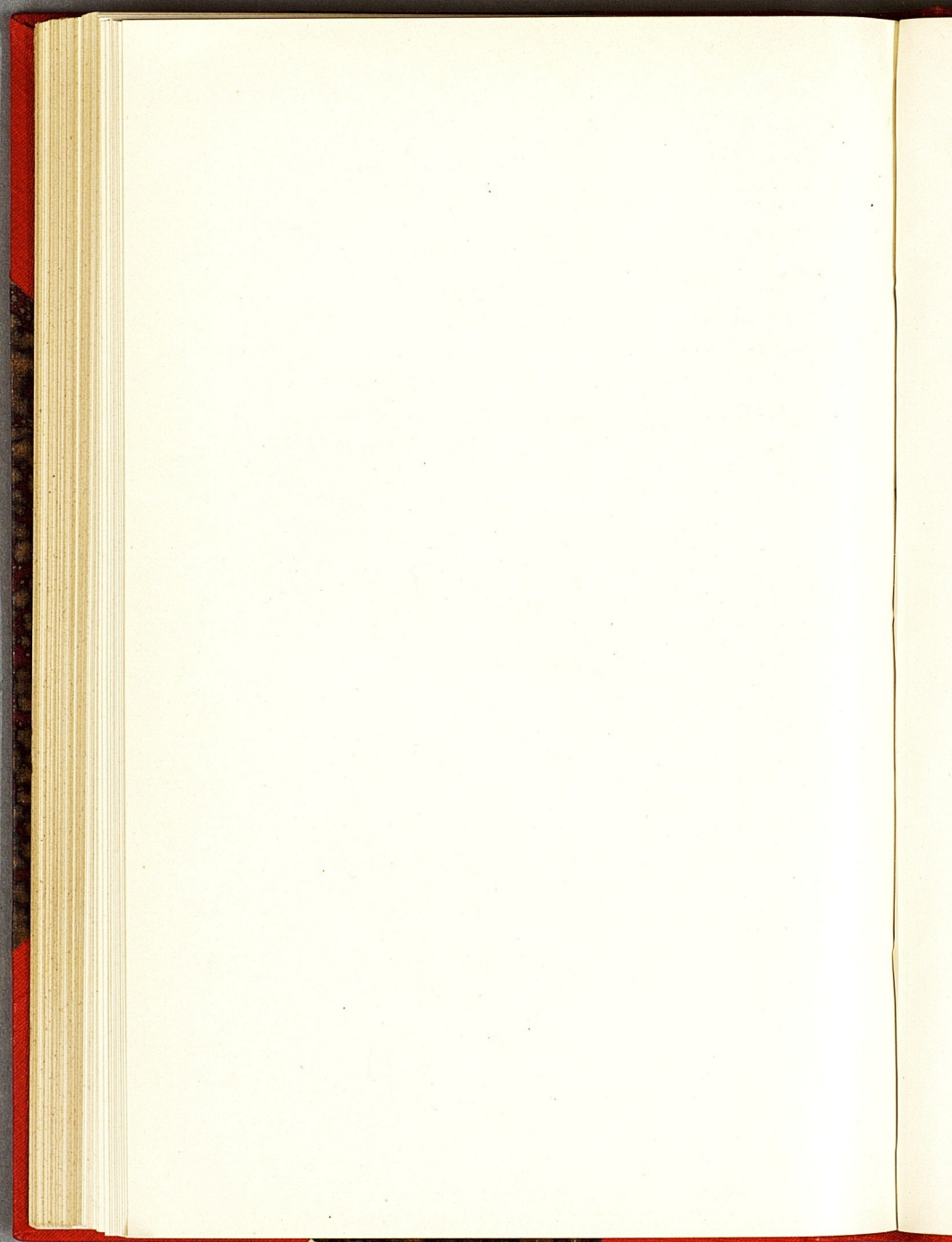
»Tack, kära barn för din hjälp, men nu är jag så duktig, att jag själf som vanligt kan elda åt kyrkoherden.»

Och inom ett ögonblick sprakade det i kakelugnen, och brasan flammade så högt och klart, som ingen mera än Sara kunde få den att flamma, enligt kyrkoherdens påstående åtminstone. Och den gamle mannen låg där med händerna sammanknäppta och ett lyckligt leende på läpparna och hjärtat fullt af lof och tacksägelser, under det att minnen ur hans och Saras äktenskap, minnen af en aldrig sviktande kärlek, en trofast hängifvenhet, drogo af och an genom hans lätta morgonslummer, liksom skenet från brasan strök upp och ned, fram och tillbaka i det halfdunkla rummet.

Men strax efter Saras tillfrisknande fick den gamle kyrkoherden själf hembud. Han inslumrade lätt och stilla, utan plågor, utan oro, med Jesu namn på sina läppar.

Så uppfyllde Gud sin gamle tjänares önsknin-
gar; hvarför han så gjorde, då så många smärtans och
ångestens rop tyckas oss förklinga ohörda, det veta
vi ej, det förstå vi icke. Men *kanske* var en af
orsakerna den, att bönen uppsteg från den bedjandes
hjärta utan otålighet, utan knot, utan oro, lugnt
och förtroendefullt som barnets bön, då det vänder
sig till sin fader, visst i sin tro, att den älskande
fadern gärna ger hvad hans barn beder om.

GAMLA MARIE

”Är det icke trohet, Herre,
som dina ögon söka?”

»**A**ck hvad jag är lycklig, jag är bestämdt den allra lyckligaste af alla!» Så säger linet i en af Andersens sagor, och rundt omkring de fina stånden med de vackra blå blommorna är där sol och ljus och sommarfägring öfver fält och ängar.

Men jag har en gång i verkligheten hört alldeles samma ord, och fastän det var från ett par gamla vissna läppar dessa ord utgingo, fastän i stället för sol och sommarluft, en liten svag fotogenlampa lyste i ett halfskumt, trångt rum, har hvad som då sades stannat kvar i mina tankar som ett af dessa goda, värmande minnen, hvilka ibland i stunder af knot eller nedslagenhet plötsligen stiga upp och liksom höja oss öfver vår egen litenhet, öfver stundens kväfvande tryck...

Det var en afton. då jag satt hos gamla Marie, hjälphustrun, som, så långt jag kunde minnas tillbaka, varit i mina föräldrars och släktingars och vänners hus vid stök och rengöringar. Jag hade slagit mig ned i soffan, och framför mig stod den gamla och berättade med tårar i ögonen om hur lycklig hon var.

»Ja, fröken,» sade hon, i det hon sammanknäppte händerna och sakta vaggade med hufvudet, »jag säger hvarje morgon och afton till flickan min, att det bestämdt inte finns någon människa, som har så mycket att tacka Gud för som jag. Tänk, fröken — hon vet hur jag haft det, och hur det gick utför för mig år efter år — och se, nu har jag småningom fått ihop alltsammans i mitt lilla rum!» —

Och hon såg sig omkring, under det hennes tårade blick liksom smekande öfverfor de tarfliga möblerna härinne.

Och nu fick jag en noggrann beskrifning på hur allt tillgått vid anskaffandet af dessa skatter. Soffan, som jag satt i, den hade hon tagit »på afbetalning» — å, hur rädd hade hon inte varit, när hon gjorde upp denna »affären», tänk, om hon inte skulle kunna göra rätt för sig, hon, som fruktade så mycket att stå i skuld till någon, ty — »varen ingen något skyldiga» säger ju Guds ord. Men det hade gått så bra; hvarje månad afbetalade hon något på summan, och nu, efter ett par års förlopp, var hon kvitt all skuld, och soffan var hennes egen.

Och det där bordet, det hade hon fått i present af sitt snälla herrskap vid Stureplan, där hon alltid brukade tillbringa julaftonen, och hur glad hon blifvit då, när hon fick bordet, ja, det visste nog ingen, men Gud, han hade räknadt alla hennes glädjetårar, och för hvar och en af dem skulle nog det snälla herrskapet en gång få ut sin lön.

Och de där två stolarna, dem hade hon köpt på auktion, så billigt, så billigt, och pengarna till dem hade hon fått af sin dotter, Rosa. Det var de första pengar Rosa förtjänat och aldrig, hur gammal Marie än blefve, skulle hon någonsin kunna glömma den aftonen, då Rosa, med ögonen strålände af glädje, kom och lämnade pengarna och sade, att nu skulle mor gå och köpa sig stolar på auktion.

Så var det en liten historia fäst vid hvarje sak i rummet, en liten historia om försakelse, tålmod, kärlek, tacksamhet...

Och när Marie slutat berätta, återkom den gamla refrängen och svepte kring mina tankar samma fläkt af förnöjsamhetens och glädjens poesi som den gamla Andersenska sagan: »Jag är den lyckligaste... den allra lyckligaste af alla»...

Medan vi sutto och pratade, kom Rosa hem. Jag hade ej sett henne på någon tid, under hvilken hon vuxit upp till en lång, vacker flicka, lik sin mor både till sätt och utseende. Då vi hälsat på hvarandra och Rosa besvarat mina frågor om hennes arbete, o. s. v., utbrast Marie:

»Nå, vet fröken hvad Rosa, den envetna flickan, har gjort för tokeri?» —

Och vid dessa ord såg hon på sin flicka med så förtjusta och beundrande blickar, att man genast förstod, att beskyllningen för »envishet» och »tokeri» egentligen hade en helt annan innebörd.

»Nej, hvad då?» svarade jag och vände mig mot Rosa.

»Jag vet inte hvad mor menar,» svarade Rosa med en skälmaktig blick på modern, »det är nog bäst att hon själf talar om'et.»

»Jo, kan fröken tänka sig, att hon har gått och köpt in mig i en sjuk- och begravningskassa. Jag har då riktigt grälat på henne för'et, d'ä' stora pengar, må fröken tro, att betala för hvarje månad, men de' tog inte på flickan, det var rakt som att köra hufvut mot en vägg!»

»Ja — jag ville inte, att om mor blef sjuk hon skulle ligga där hjälplös, och när hon dör skall hon få en hederlig begravning, hon har förtjänt det, som hon sträfvat och arbetat hela sitt lif,» svarade Rosa med en kärleksfull blick på modern.

Marie skakade på hufvudet och slog från sig med bägge händerna, men de tårade ögonen och det strålande leendet utgjorde alltjämt omedvetna protester mot hennes ogillande af dotterns handlingssätt.

Rosa hade brådt, om en halftimme skulle hon vara nere på bokbinderifabriken, där hon var anställd som arbeterska med 10 kronor i veckan; hon drack därför i hast sitt kaffe, som modern hällde upp åt henne, sade så farväl och skyndade sig till sitt arbete igen.

»Kära Marie,» sade jag, då Rosa stängt dörren efter sig, »hvad er flicka har blifvit stor och vacker! Gud bevare henne, hon kommer att bli utsatt för många frestelser.»

»Ja, det förstås, det blir hon nog,» svarade

Marie småleende, »ett vackert utseende är nog i många fall att tacka Herren för, men det kan ock vara svårt ibland att se bra ut för en fattig flicka. Men jag ska säga fröken, att jag är inte rädd för min Rosa, hon har ett rent sinne, och för resten har hon redan bestått så många prof. Och så, ser fröken, har hon det bästa stödet, hon har sitt fäste i Gud, och han skall inte öfverge den som för hvar dag ber till honom: 'Inled oss icke i frestelse'...»

Då jag sagt farväl åt Marie och var på väg hemåt, genomgick jag i tankarna den gamla hjälpustruns historia. Hon hade som mycket ung blifvit gift med en skomakare, som, efter att ha haft en i hans samhällsklass god ekonomisk ställning, småningom genom dryckenskap bragte sig och de sina i det största elände. Det gick ända därhän, att han pantsatte alla deras tillhörigheter, till och med Maries gångkläder, så att det en gång fina och trefliga boet skingrades, och Marie slutligen stod där på bar backe med en försupen man och en liten flicka att försörja. Hon började nu gå omkring som hjälpustru, inackorderade den lilla flickan hos släktingar, som hon visste gäfvu henne vård och kärlek, och arbetade så dag och natt för att underhålla de sina. Mannen sjönk allt mer och mer, hans kroppsstyrka var bruten genom det lif han fört, och sedan Marie en lång tid vårdat honom i hemmet, måste han föras till sjukhus, där döden slutligen befriade honom från lidandet.

Men dessa till det yttre så tunga år hade varit

till rik andlig välsignelse för Marie. Hon hade under dem fått pröfva Guds trofasta faderskärlek. Hon hade fått lefva ut sanningen i psalmistens försäkran: »Om icke ditt ord varit min tröst, vore jag förgången i mitt elände,» och som en ljus punkt på den annars så mörka lefnadsaftonen framstod för henne minnet af att hennes man före sin död kommit till ånger öfver sina synder, och att hon var viss på att han fått förlåtelse och gått hem frälst...

Men då Marie blifvit ensam, då började ett nytt skede af hennes lif; då hämtade hon hem sin lilla flicka, hyrde sig ett rum och tog itu med det på en gång tunga och kära arbetet, att ånyo draga ihop till ett litet bo efter den fruktansvärda sköfling, som gått öfver henne.

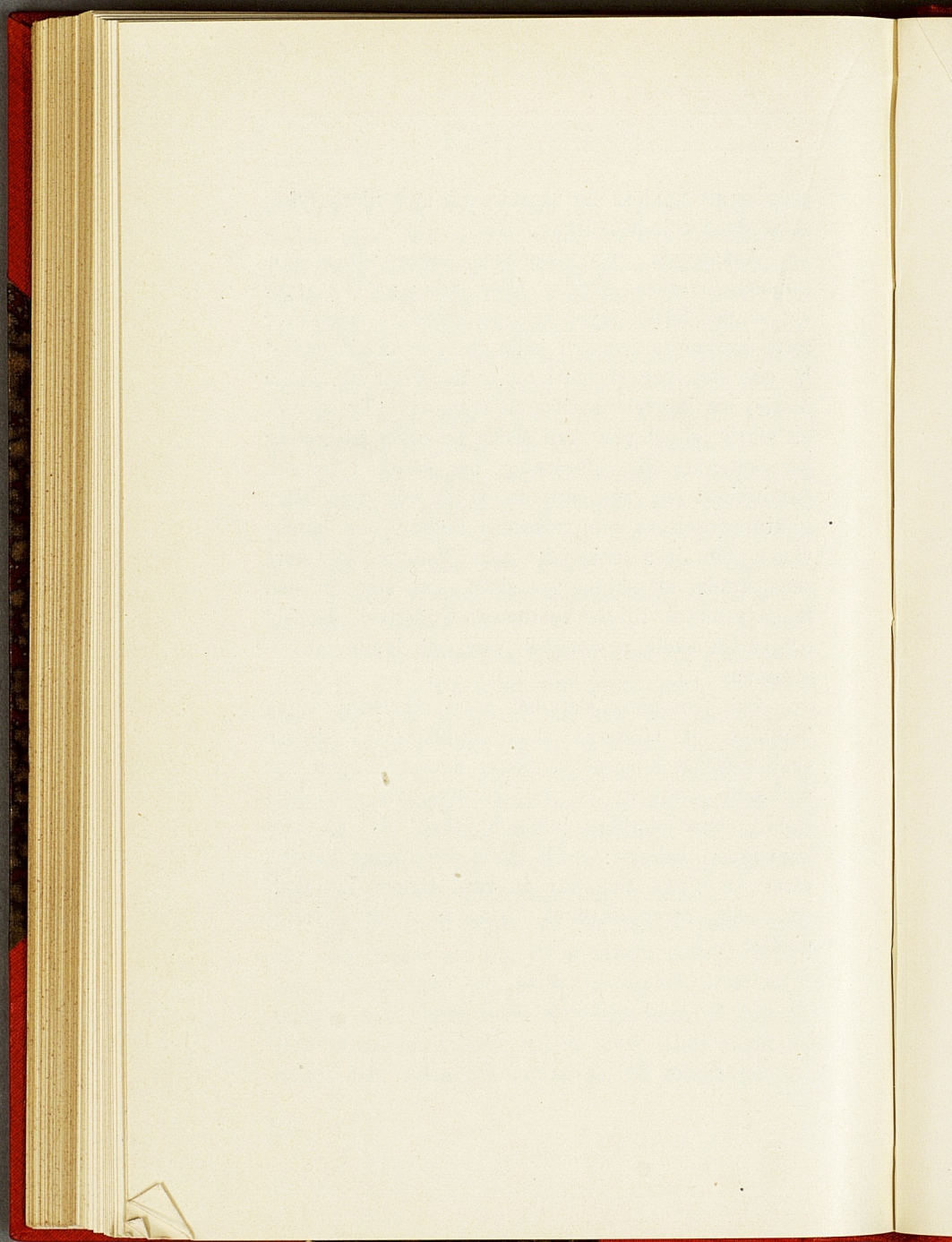
Och hur hade hon inte sträfvat sig fram under dessa tio år! Hur ärlig, hur plikttrogen, hur arbetsam har hon ej varit i sitt kall, hur ha icke alla hennes »fruar» täflat om att få henne till sig, emedan det inte fanns någon bättre och duktigare hjälpuhustru än Marie! Hur har hon inte skrapat ihop öre för öre till sitt lilla möbleman, hur har hon inte uppfostrat sin dotter till en nyttig samhällsmedlem, en ädel, gudfruktig ung kvinna!...

Kära, gamla Marie när jag tänker på allt detta, när jag tänker på ditt lif af arbete och plikttrohet och tacksamhet, och så flyttar tanken öfver på de många, som aldrig burit sin dagstunga, på mig själf som stundom kunnat knota öfver Guds vägar och funnit dem svåra och underliga, då känner jag mig

ovärdig att upplösa din skorem, och mitt hjärta fylls af vördnad och beundran...

Annars är jag visserligen ingen vän af äreminnen, hvarken skrifna eller talade; det smyger sig så lätt falska mynt in i de loford vi människor gifva hvarandra, hvad vi kalla guld, är kanske endast hö och strå, och så tvärt om. Men öfver dig, gamla Marie, har jag velat skrifva ett äreminne. Ty jag vet, att aldrig lof och pris skall fläcka din andes fattigdom; jag vet, att din lifsgärning har utförts i tro och ödmjukhet; jag vet, att det är du och dina likar, pliktuppfyllelsens och trohetens hjältar, som bereda vägen för Jesu ankomst, som komma det stora senapsträdet att skjuta nya skott, som sten för sten lägga grunden till det kommande Gudsriket, där frid och kärlek skola regera, och varg och lamm bo tillsammans...

Och en gång då den stora räkenskapsdagen kommer, då böckerna skola upplåtas och Herren skall gifva åt hvar och en efter hans gärningar, hur undrande skall du ej då stå öfver din egen härlighet, hur ödmjukt jublande skall du ej höra konungens kallelse: »Du gode och trogne tjänare, öfver en ringa ting har du varit trogen, jag skall sätta dig öfver mycket Gå in i din Herres glädje!...»

DE FÅNGNAS JUL

(1890)

THE END OF THE WORLD

Julaftonens underbara stämning hvilat öfver staden. Decemberkvällens mörker, som ute på landsbygden lägger sig tätt kring skogar och stigar, skingras här af alla de tusentals ljus, hvilka göra gatorna nästan lika upplysta som under dagen. Människorna strömma af och an; i butikerna råder feberaktigt brådska, kunderna vimla om hvarandra, ifriga att bli uppassade; stora sändningar af paket skickas åt olika delar af staden.

Men så småningom upphör den ifrigaste rörelsen på gatorna. Stunden, då julljusen skola tändas, nalkas; alla de, som äga ett hem, begifva sig dit. Fadern eller brodern i det rika hemmet kommer tillbaka lastad med paket och bespejad af nyfikna, tindrande barnaögon; den fattiga modern, som i sista stunden varit ute för att få en liten gran för billigt pris, skyndar hem med sin skatt under armen och mötes i dörren af jublande skrik från en väntande barnaskara...

Tystare och tystare bli gatorna, det är som sänkte sig öfver jorden en dröm om kärlek och frid, som förjagar världsbullrets oro.

Det är något egendomligt i att en dylik stund gå ut i staden — vandra gata upp och ned — se hur ljusen tändas i fönstren — föreställa sig dessa olika hem, där öfverallt julen firas...

Det är något underligt gripande i att tänka på, hur hela den kristna världen, annars så splittrad af skilda intressen, i detta ögonblick enas i en enda känsla: julens glädje.

Och medan jag i den stjärnklara decemberkvällen ensam ströfvar af och an mellan de upplysta husraderna, förefaller det mig, som hade för några ögonblick all strid, all äflan upphört — genom aftonens stillhet, likt ett pulsslag från mänsklighetens hjärta, vibrerar den stora jultanken: »ära vare Gud i höjden, frid på jorden och människorna en god vilja!»

Men då kommer plötsligen som ett skärande missljud i den sköna stämningen en annan tanke...

Finns det då icke ställen, dit julens glädje icke förmår tränga, ställen, där det glada budskapet endast ljuder som tomma betydelselösa ord? Och fantasien ilar ut i vidare kretsar... Den målar sig nästen af synd och skam, af lidande och kval, så mörka och ogenomträngliga att ingen stråle från Betlehemsstjärnan förmår bryta ditin. Dystra minnen stiga upp för tanken, halfutplånade bilder tränga sig fram, taga form och gestalt, börja lefva igen — och slutligen, midt under detta grubbel, som skymmer julgranens ljus, reser sig i inbillningen en tung byggnad med grågula stenmurar och en hög, svart tillstängd port...

Det är kvinnofängelset på Norrmalm, de af brottet stämplades, af samhället förkastades bostad . . .

Hur männe de fira julen där — hvad har den haft att säga åt dessa olyckliga, för hvilka den vackra decemberkvällen, de snöhöljda gatorna med deras slädar och bjällror, de lysande butikerna, julgranarna bakom de upplysta fönstren, hemglädje, julbrådska och julfrid — allt, allt är endast vemodiga drömmar från förflutna tider? Hur ha de emottagit budskapet om frid på jorden och god vilja åt människorna?

Och omedvetet följa stegen den riktning hvari tankarna gå: uppför Drottninggatan, in på Barnhusgatan, bort till det gamla för detta »Spinnhuset», som ligger där mörkt och ensamt i julaftonens glädje.

En ringning på porten, och några sekunder därefter höras steg, nyckeln vrides om i låset, porten öppnas, och jag står inne på gården . . .

De nakna stenarna, som på alla håll omgifva gården, se lika dystra och kväfvande ut som vanligt; vinterkvällens mörker genombrytes endast här och där af en sömnigt brinnande lykta; då och då kommer någon gående öfver gården, ibland någon af befälet, ibland en fänge, hvars hvitgrå dräkt spöklikt framskymtar i dunklet. Här är allt så olika emot därute — så stilla och tyst, så dött. Endast de stora, gnistrande vinterstjärnorna, som lysa öfver den mörka gården, äro desamma här som därute.

Medan jag står och ser mig omkring, blir

här plötsligen lif och rörelse. Från logementen i straffängelset, som upptager södra och västra sidan af gården, från östra porten, som vetter åt den så kallade Smedsgården, där lösdrifverskorna hållas till tvångsarbete, komma skaror af fångar, hvilka skynda öfver gården, in genom en på vänstra sidan liggande port.

Det långa sorgliga tåget skymtar hastigt förbi; endast från lösdrifverskornas led höres ett kväfdt skratt eller prat, men straffångarna gå stilla och tysta, och deras vitklädda gestalter med de skygga ljudlösa rörelserna glida förbi som underliga dystra drömfigurer.

Det är den stund, då julgudstjäst skall firas i kyrkan, dit fångarna äro beordrade att infinna sig.

Jag följer således efter det långa tåget, som, alltjämt i samma hastiga takt, går uppför trappan, in i kyrkan, hvilken inom några ögonblick är fylld af denna egendomliga församling af lika klädda, gråhvita gestalter — lösdrifverskorna på läktaren, straffångarna nere i kyrkan.

Gudstjänsten börjar; en julsalm sjunges, och därefter håller prästen ett föredrag. Det är eget och gripande att iakttaga de stackars kvinnornas olika uttryck därunder. Hos straffångarna märkes på fleras ansikten en djup rörelse; de flesta af dem äro barnamörderskor, bondflickor, som komma hit direkt från sina hem, och då de nu sitta i kyrkan och lyssna på pastorns ord, är det som om de ville framtvinga en stämning från fordom, med hvilken

de stilla sin längtan eller insöfva sin oro. De vagga sakta på kroppen, liksom bondgummorna i kyrkan pläga göra, niga eller buga sig, då Frälsarens namn nämnes, läsa ifrigt i psalmboken och deltaga i sången... Och öfver en del ansikten breder sig så småningom en stilla frid... Minnen från fordom tyckas uppstiga i deras hjärtan... de drömma sig tillbaka till den gamla landskyrkan, där de suttit så många gånger med mor och syskon, där de försökt att uppmärksamamt lyssna på prästens ord, ända tills lavendeldoften döfvade deras sinne och sömnen smög sig öfver dem, och de förskräckta sprutto till vid klockarns gälla toner: »Allena Gud i himmelryk!»... där de en gång gråtande stodo vid det löfsmyckade altaret och aflade sina löften och gjorde så många föresatser att hålla dem...

En del åter har ett ovanligt, nästan förtvifadt uttryck i sina drag. Det synes, att julen berör dem, men icke för att bringa en hälsning om frid, utan för att störa och oroa dem, kanske väcka ett slumrande samvete, kanske tända en dröjande ånger...

Hos lösdrifverskorna förmärkes däremot icke en skymt af rörelse; det är som om alla religiösa känslor stelnat hos dem, som om alla minnen dött bort, som om i deras inre icke längre fanns en resonansbotten för öfversinnliga tankar. Slöa eller fräcka stirra de framför sig, de sköna orden om frid och försoning klinga meningslösa för dessa olyckliga, åt hvilka lifvet icke bragt annat än ofrid och kval...

Då gudstjänsten är slut, då de sista tonerna af julpsalmen: »En jungfru födde ett barn i dag», förklingat, stiga fångarna upp och begifva sig till logementen för att fira julafton.

Här är verkligen en skymt af jultrefnad. Fångarna ha i dag haft ledigt sedan klockan tolf, och de ha användt sin ledighetstid till att efter bäst af förmåga pryda logementen. De nakna, otrefliga rummen se också nästan inbjudande ut, upplysta som de äro af ljus, hvilka, julen till ära, ha ersatt de vanliga lamporna. En del af fångarna ha förstått att göra det riktigt jullikt omkring sig; liksom i kyrkan försöka de äfven här att frammana det förflutna, genom att, åtminstone på julafton, få något af det gamla hemmets luft in i det dystra fängelset.

Lösdrifverskorna däremot tycka om att pryda sina logement med bandrosetter och transparanger och vilja helst fira julen med att gå omkring och prata.

För öfrigt finna de julhelgen lång och tråkig, längtan efter frihet, som ständigt bränner dem, blir då häftigare än annars. Endast några af de äldre, för hvilka fängelset blifvit likt ett hem, tycka om att det är jul.

En gammal gumma, som alltsedan 1864 idkat lösdrifveri, kommer helt gemytligt emot mig och önskar »god jul». Hon ser glad och förnöjd ut, hon är som en huskatt i fängelset, utanför hvilket hon numera ej skulle trivas. »Här ä' bättre än på

'Söder' och 'Grubbens', »försäkrar hon, »här ä' bättre mat, och så ä' di snällare mot en.»

Då fångarna kommit upp på logementen utdelas af vaktkvinnan brefven, hvilka naturligtvis på julaftonen äro mer än vanligt efterlängtade, isynnerhet af straffångarna, som då merendels få några rader från hemmet. De lyckliga, hvilka erhållit bref, kasta sig nu med ifver däröfver, och de, som ej själfva kunna läsa, vända sig till någon läskunnig för att få hjälp med att dechiffrera raderna, hvilka måste läsas om flera gånger. Sedan börja de utbyta nyheter hemifrån, och under en lång stund hör man nyfikna, ifriga meddelanden ur brefven: »den spräckliga kon har nu kalvat, men vi kan inte lägga på kalven, för vi ska samla te smör» eller »nu har Lars Ersson giftat sej me' Inga» eller »välkommen hem, kära barn, de' ska inga titta snedt på dej, för den, som är utan synd, han kaste den första stenen», eller något dylikt.

Men hos en del af fångarna väcka dessa erinringar från hemmet en ännu djupare längtan än kyrkan och psalmerna, och medan de andra prata, sitta dessa tysta för sig själfva, försjunkna i tankar, likgiltiga för allt omkring dem...

Där vid kakelugnen sitter till exempel en straff-fånge, en barnamörderska, med hufvudet stödt mot handen och det bref, hon nyss läst, liggande på knäet. Stora tårar rinna utför hennes bleka ansikte, och bröstet häfves upp och ned af den häftiga sinnesrörelsen.

Jag går fram, hälsar på henne och trycker hennes hand. Hon besvarar vänligt min hälsning och reser sig upp.

»Ni har fått bref hemifrån?» frågade jag tvekan-
kande.

»Ja, d'ä' från syster min,» svarade hon snyftande, »min lilla syster, som jag är så glad vid... hon skrifver så vänligt och godt, och d'ä' så tungt att sitta här och vara ett sån't dåligt exempel för henne...»

Hon vänder sig bort och gömmer ansiktet i händerna.

»Och en så'n här afton ä' det värre än vanligt,» fortfor hon mellan snyftningarna, »att tänka på, hur di har det därhemma nu, d'ä' så tungt, så tungt...

Jag kunde ingenting svara; jag tryckte blott ännu en gång hennes hand och vände mig bort — äfven jag med tårar i ögonen...

Men nu ringer klockan till aftonvard och afbryter alla samtal. Fångarna tåga ned i matsalen för att där intaga sin julgröt. Äfven de fångar, som sitta i cell, trakteras härmed, och det är en vemodig syn att se dem äta sin grötportion vid skenet från det enda ljus, som svagt upplyser den lilla cellen. Det är deras julafton — gröten och det tända ljuset!

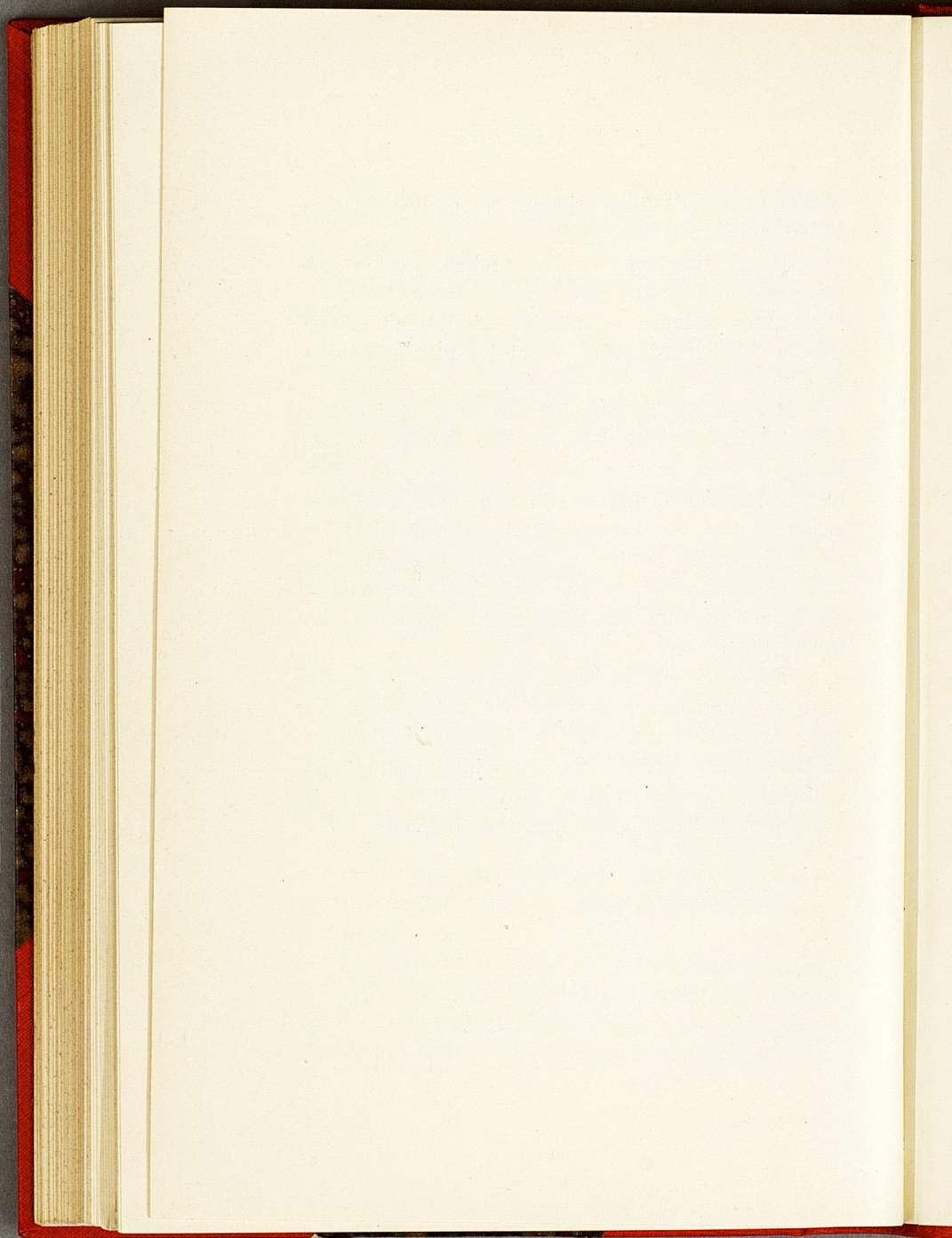
Då aftonvarden är slut, förströ sig fångarna med att sjunga; till och med från Smedsgården höras toner, det är några lösdrifverskor, som en gång under forna bättre tider studerat sångkonsten, och

som nu på julkvällen sjunga en psalm för sina olyckskamrater i fängelset!

Så gå timmarna — den vanliga ronden och räkningen af fångarna äga rum — ljusen släckas — logementen stängas — mörker och tystnad inhölja gården och byggningarna — och julfesten i fängelset är slut — — — — —

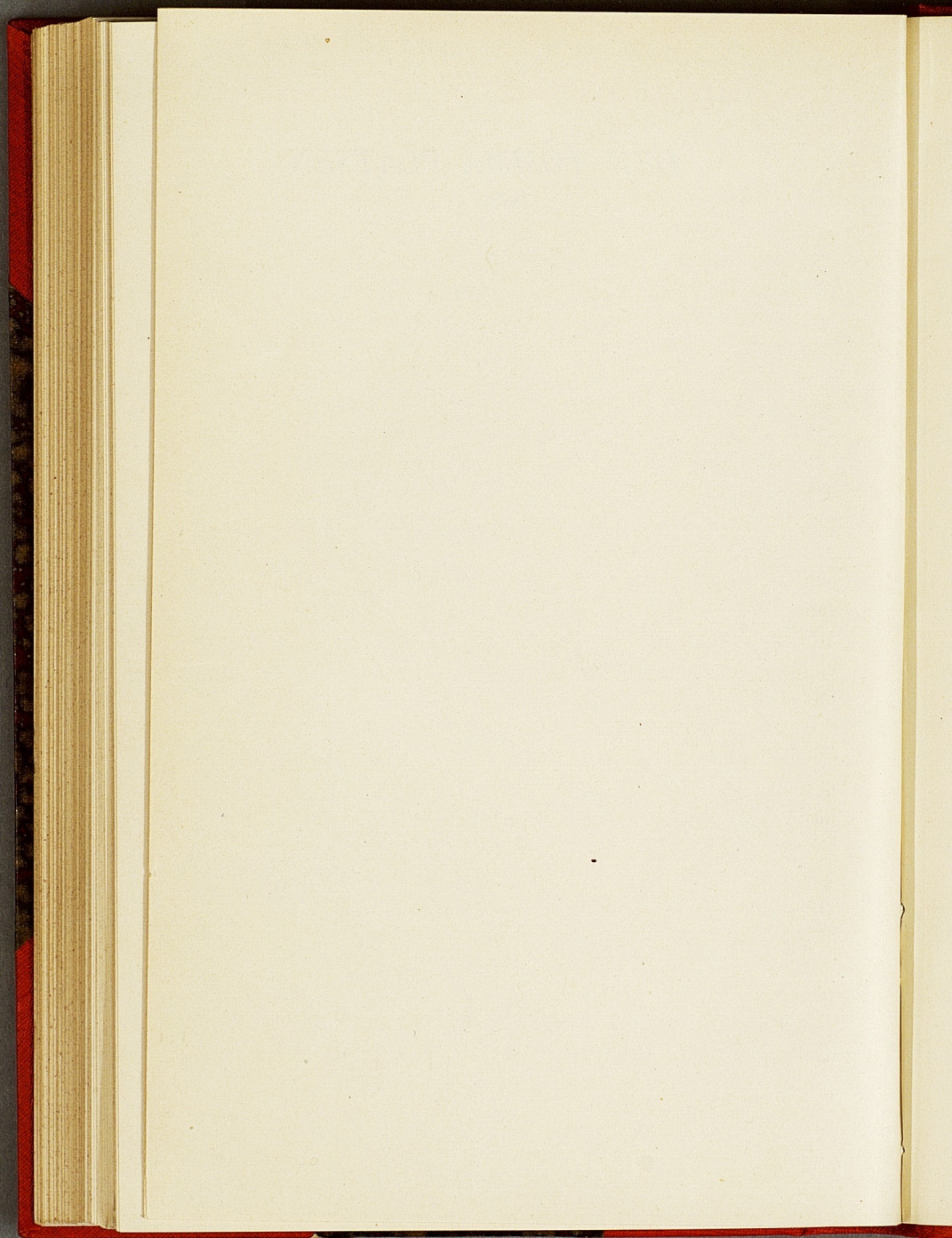
Men då jag kommer till det hem, där jag firar min julafton — då jag ser den festligt klädda våningen med julgranen och de af presenter öfverfulla korgarna, då jag ser de ungas glädjestrålade ansikten och hör barnens skratt och jubelskrik — då är det, som hörde jag tusentals missljud möta mig, jag måste vända mig bort ifrån alltsammans, gå in i mitt rum och under några ögonblick vara för mig själf...

Och länge efteråt, sedan mitt öga vant sig vid de ljusa rummen och mitt öra vid glädjeropen, ser jag i fantasien framskymta än ett trotsigt likgiltigt ansikte, hvars hårda drag inga julminnen förmå uppmjuka, än en sorgsen, tårfylld blick, full af drömmar om barndomens försvunna julglädje...

DEN TOMMA PLATSEN

(1883)

Vårsolen föll in genom fönstren mellan de till hälften nedfällda gardinerna, och kaktusblommorna, hvilka nyss slagit ut, lyste röda och hett glänsande i solskenet.

Men i år kom där ingen och betraktade dem och undrade öfver deras ovanliga färging, ty hon, som vattnat och vårdat dem, låg nu blek och orörlig på sin hvita bädd, och den hand, som brukade binda upp deras röda kronor, hade domnat för alltid.

En underlig tystnad, djup och skälfvande, som ett återhållet andetag, härskade härinne; döden hade nyss gästade detta hem — man tyckte sig ännu höra det kalla, högtidliga suset af hans vingslag. Tysta voro stegen härinne och rösterna hviskande; då och då hördes en snyftning, ett lågt, af gråt afbrutet samtal.* Men längst in i det rum, där kistan stod, där brände smärtan hetast, där stördes dödens frid af lifvets bittra, sönderslitande klagan.

Hon såg så ljuf ut, där hon låg med vårsolen på sin panna och det gröna omkring sig. Hon låg

med hufvudet litet vändt åt ena sidan och det såg ut, som om hon endast slumrat, så lätt och blidt slöto sig hennes mun och ögon. Men betraktade man henne från andra sidan, där dagern föll skarpare öfver ansiktet, då hade hon ett drag af smärta, en skugga af lifvets oro, liksom hade hon i sin djupa sömn hört ett eko af de bittra klagorop, som kallade henne tillbaka.

Endast en dag hade hon varit sjuk, icke längre. Ingen tid att förbereda sig, ingen tid för honom, som låg där på knä och framsnyftade hennes namn, att lära sig förstå, att hon aldrig mera skulle svara honom.

Nej, han kunde icke fatta att hon verkligen var borta. Underlig, oförstådd, hemsk som ödet, hvilade sorgen i hans själ. Gång på gång måste han ånyo lära sig den förfärliga läxan, och när han så tyckte att han riktigt kände och fattade den, när han ord för ord borrar den in i sitt blödande hjärta — då gled den på nytt ifrån honom, minnena vaknade omkring honom, drogo honom med sig in i den värld af lycka som låg bakom honom, och så kom det som en alldeles ny, sprittande smärta, att hon verkligen var borta, och så måste han börja att lära sig det igen.

O, hur hade hon kunnat lämna så mycken lycka! Hans kärlek var så stark, så lifsvarm, han tyckte ännu att han ville uppresa sig och med den kämpa mot döden. Det var icke möjligt att hon verkligen gått ifrån honom! Låg hon icke där, så

mild och fridfull, med händerna sammanknäppta öfver bröstet, som han så ofta sett henne slumra in? Han tyckte sig höra hennes jämna andetag, han tyckte sig se hur blodet spelade under de fina kinderna, det var som en rörelse omkring henne, ett återsken af lif — o, hon måste, hon *måste* ännu en gång öppna ögonen och småle emot honom! Men hon låg där orörlig, och då han böjde sig ned öfver henne och liksom försjönk i hennes oändliga hvila, kände han något af evighetens lugn dämpa den vilda förtviflans oro.

På fem dagar hade han icke sett sina små barn; samma morgon deras mor dog, skickade han bort dem, han kunde icke fördraga dessa beständiga, lefvande påminnelser om den döda. Men i dag, sista dagen han hade henne kvar, skulle de få komma hem.

Han stod vid sidan af kistan, än gråtande och ropande hennes namn, än mera lugnt smekande det blonda hufvudet, då man förde dem till honom. Det var två förtjusande barn, tre och fyra år gamla. Gossen, den yngsta, såg ut som en af Rafaels änglar, med röda kinder, stora, tindrande ögon och knollrigt hår; flickan hade långa, ljusa lockar och mörkblå ögon, hon var så lik sin mor, att då fadern fick se henne, måste han nästan skrika af smärta, så lefvande och sönderslitande blefvo minnena af det förflutna.

Den lille gossen grät bittert och ropade, att han inte ville att hans mamma skulle vara död.

Men flickan var lugn och stilla; hon höll sin bror skyddande i hand och betraktade modern med en viktig och allvarlig min. Så sprang hon fram till fadern, slog sina armar omkring honom och hviskade triumferande:

»Du skall inte vara ledsen, pappa, för jag vet någonting, jag! Mamma är inte död, hon bara soffer, och hon skall vakna igen, det sade mormor åt moster, då hon grät så där rysligt, som du nu gör.»

Fadern skakade dystert på hufvudet. Han var icke tillgänglig för det älskliga i barnets tröstergrunder.

»Jo, mitt barn, hon är död — död och borta — och skall icke mera vakna.»

Den lilla flickan smålog öfverlägset, stolt i medvetandet af att hon visste bättre besked om den saken.

»Hvarför skulle mormor säga så annars?» ropade hon. »Mormor narras inte,» tillade hon och betraktade fadern med en utmanande blick. Men han sköt henne sakta ifrån sig och lät sedan föra ut de bägge barnen, deras närvaro tröttade honom.

Den lilla flickan såg hela dagen viktig och menande ut och visade icke alls någon sorg. Så dumma människorna voro, som gräto så mycket! O, så förvånade och glada de skulle bli, då de fingo se att modern ändå kom igen! Men hon

anförtrodde icke sin hemlighet åt någon, utom sin lille bror, för hvilken hon berättade, att hon visste att modern bestämdt skulle komma igen, kanske i morgon eller i öfvermorgon — fast ingen visste det mera än hon och mormor.

Den lille gossen såg tviflande och förskräckt ut; han hade tydligen icke samma böjelse för auktoritetstro som systemen.

Då de skulle sätta sig till middagsbordet och hon fick se att moderns kuvert var borttaget, blef hon först blek och tyst, men så började hon gråta och sade att hon inte ville sätta sig, förrän man dukat för modern också — och hon lugnade sig ej, förrän man uppfyllt hennes begäran. Sedan satt hon tyst och stilla, men hon åt just ingenting och hon betraktade flera gånger med mystisk undran den tomma platsen.

Dagen därpå begrofs modern. Det blomsterhöljda locket hvälfdes öfver henne, och själf den ljufvaste af blommorna, fördes hon bort, att med dem vissna i jorden.

Då kistan bars ut, kom där ett så underligt, ångestfullt uttryck i den lilla flickans ögon. O, att de skulle bära henne så långt bort, nu hade hon ju så svårt att hitta hem — och ingen visste när hon skulle komma, efter som ingen ville tro på det!

Denna tanke sysselsatte henne oupphörligt. Den fyllde hennes lilla hjärta med en brännande oro; om nätterna låg hon ibland vaken och stirrade

ut i mörkret och undrade om modern kanske skulle komma nu, när alla sofvo, och om dagarna ville hon aldrig gå ut, utan satt oupphörligt inne och väntade. Och hvarje middag betraktade hon med mer och mer orolig blick den tomma platsen och det orörda kuvertet.

Men en dag hade fadern låtit taga bort det. Då brast sorgen lös hos henne; hon snyftade öfverljuddt att hon inte ville det, för hennes mamma *skulle* ändå komma igen! Det var som om hon med krampaktig ångest sökt fasthålla den skuggbild hennes barnafantasi ännu smekte och omhuldade.

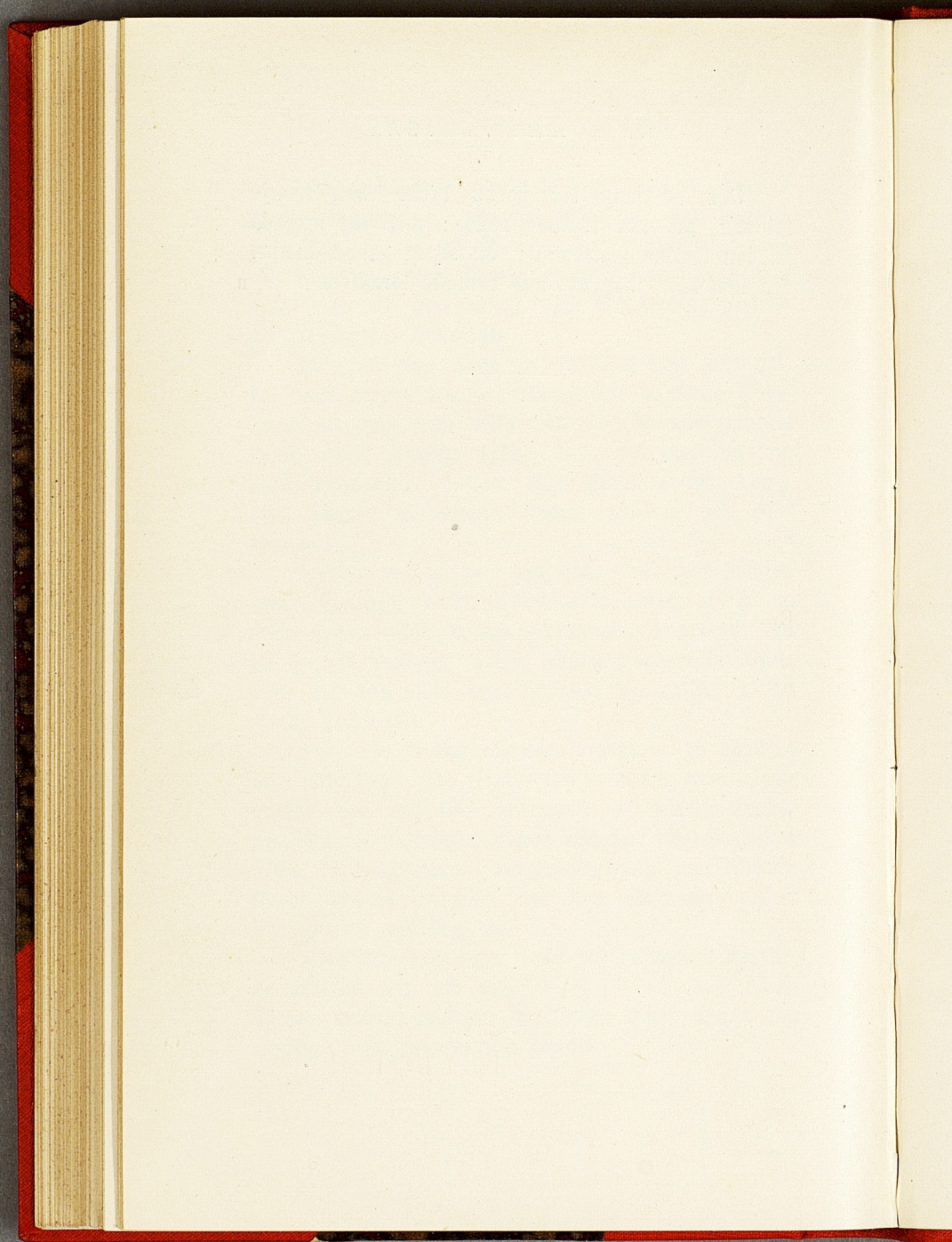
Fadern tog henne i sitt knä, strök med handen öfver de ljusa lockarna och sade henne, att då de döda vakna upp, är det i himmelen hos Gud, och att hennes mamma aldrig skulle komma hit igen, utan att den plats, som nu stod tom, alltid, alltid skulle förbli det.

Den lilla flickan stirrade förskräckt på honom; hon ville ännu icke riktigt tro hvad han sade. Men medan hon satt där, lyssnande på faderns dystra, allvarliga förklaringar, kände hon hur hennes vackra dröm så småningom skingrades, och hon började förstå dödens bitterhet och den slukande tomhet den gräfvit omkring oss.

Verklighetens kyla hade berört hennes hjärta; nu förstod hon att modern var borta, och barnomens vilda hejdlösa sorg bröt öfver henne och skakade hela hennes lilla varelse...

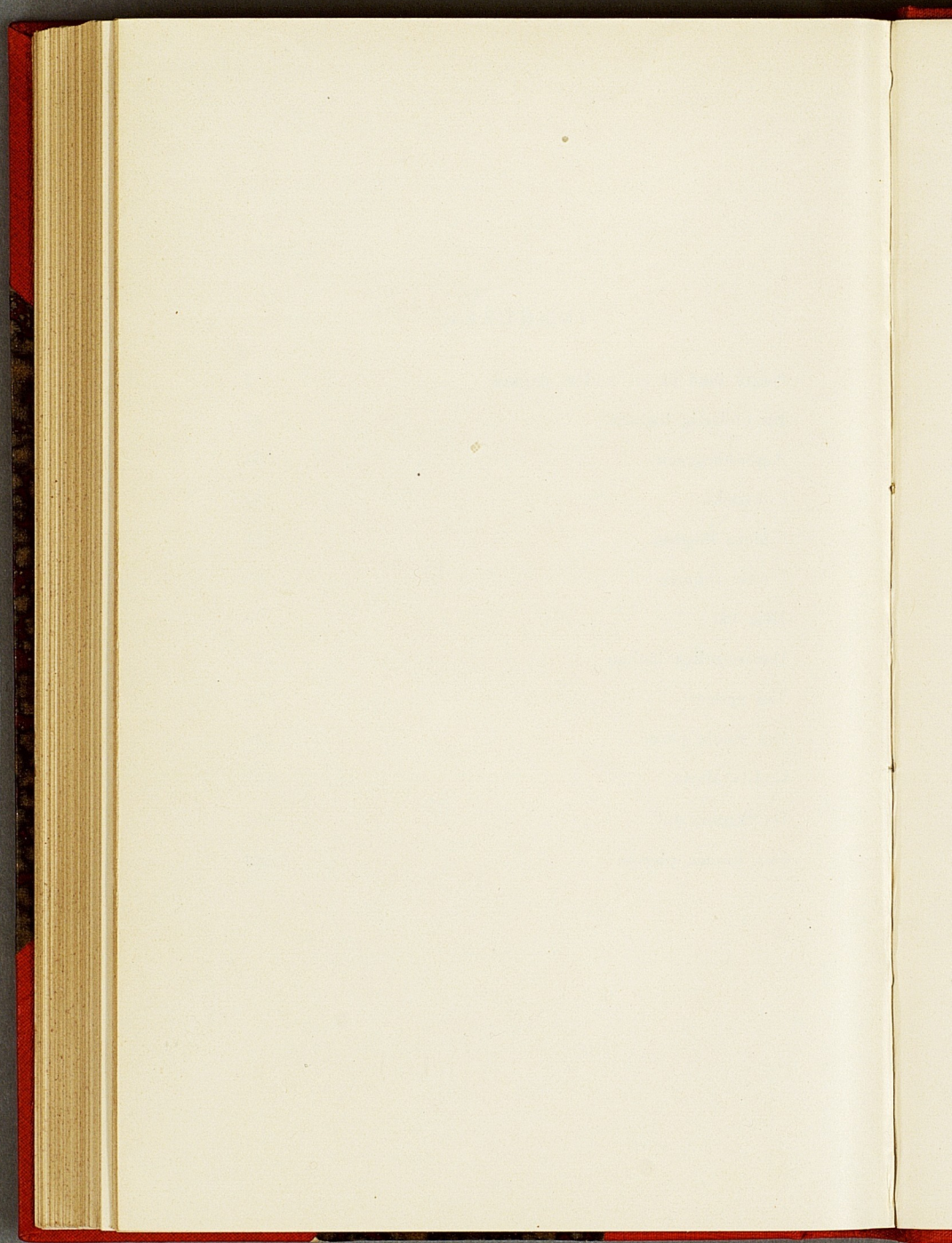
DEN TOMMA PLATSEN

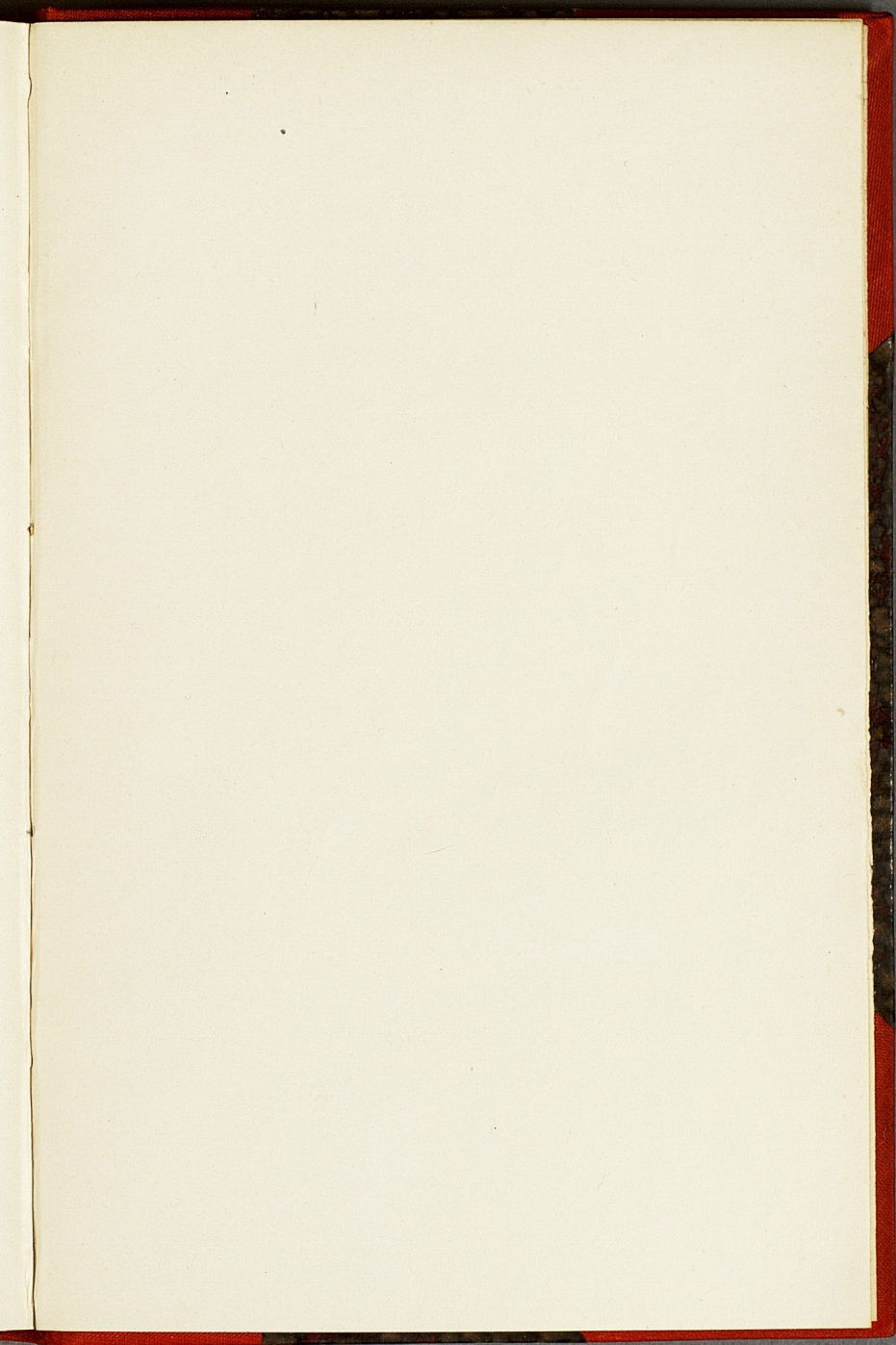
Och en lång tid bortåt tyckte hon hvarje middag, att hon väntade någon; men såg hon då på den tomma platsen för ett styng genom henne, och hon kom ihåg att hon väntade förgäfvets.

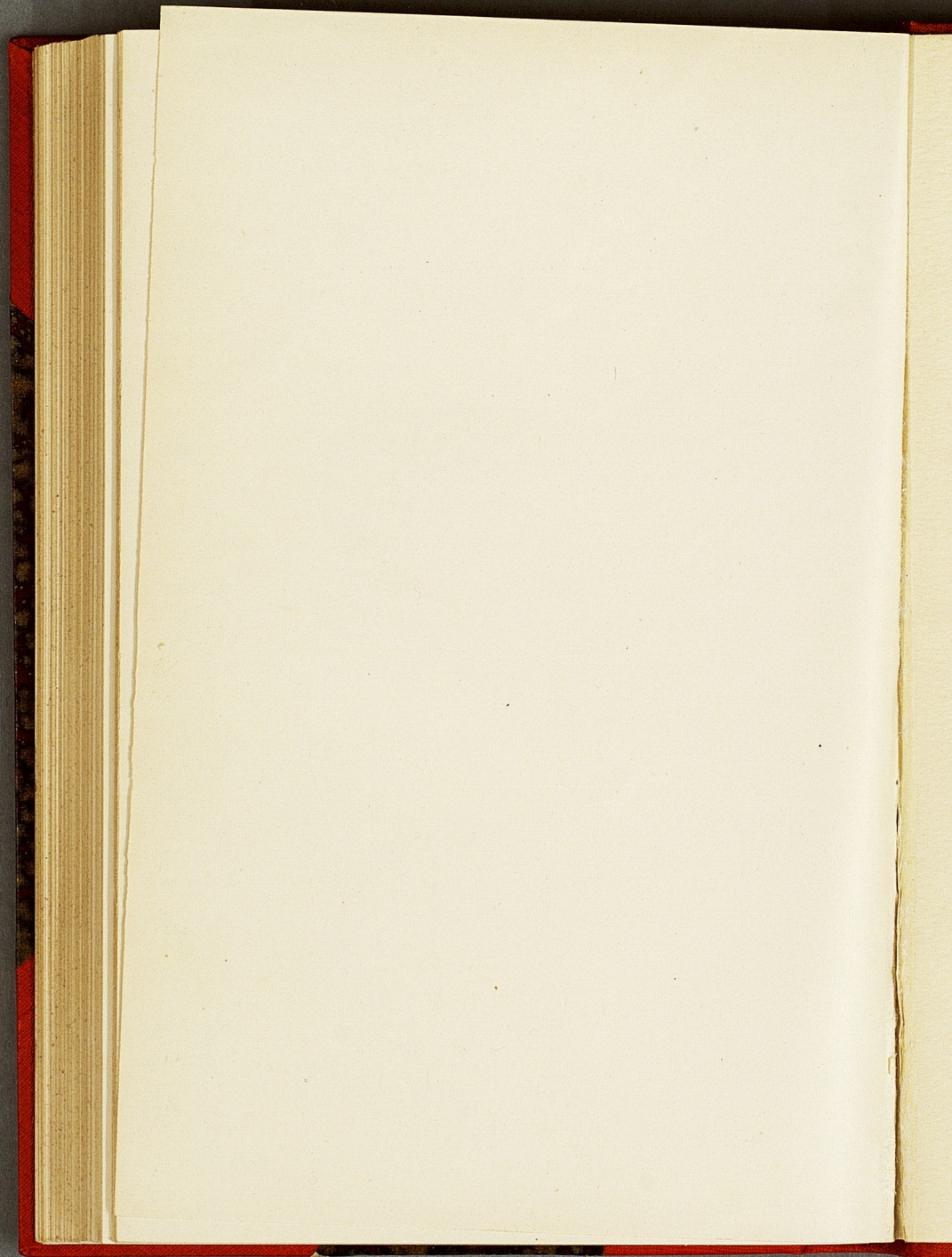

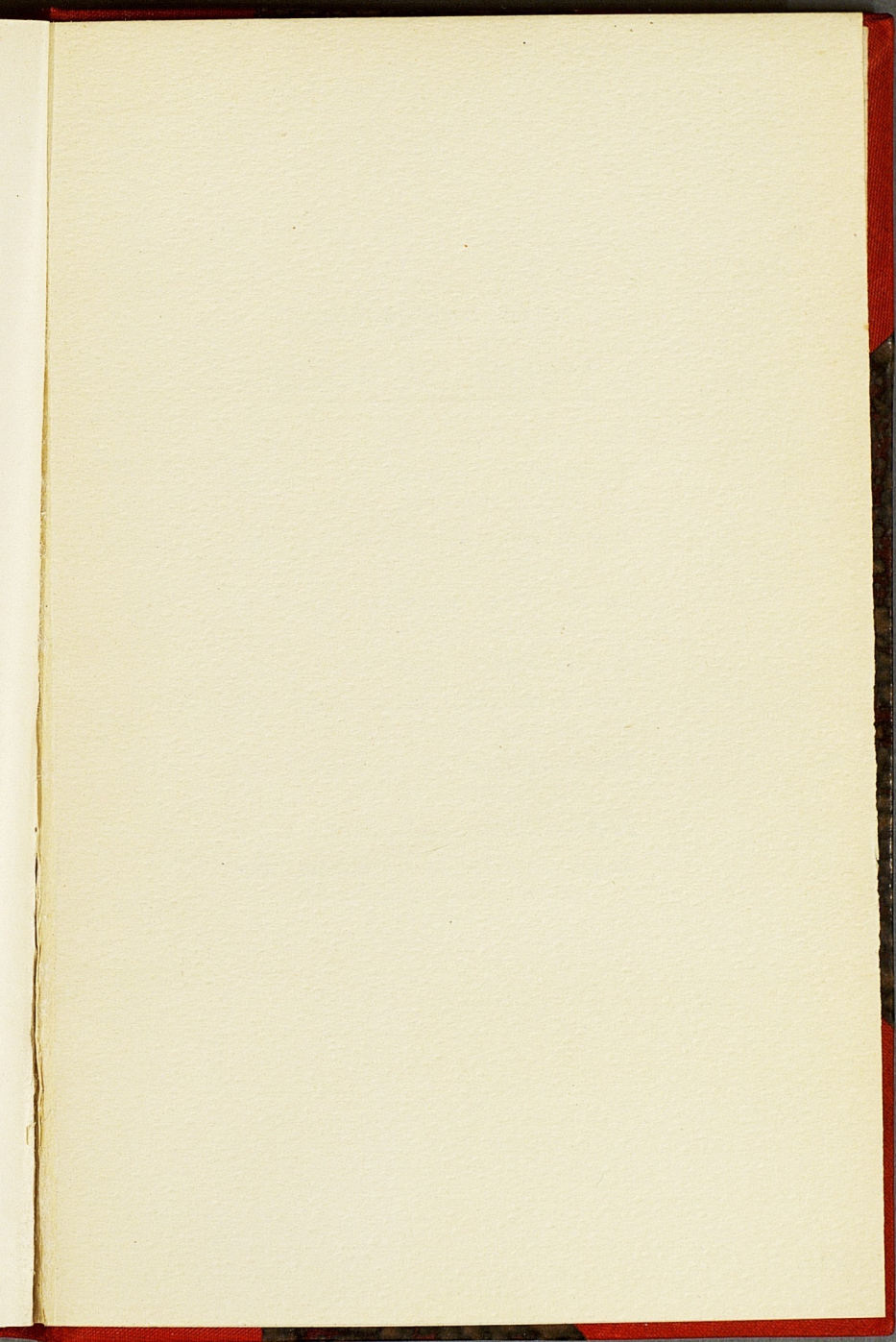
INNEHÅLL.

Några blad ur en moders dagbok	3
En underlig historia	37
Alabasterurnan	53
I fåvitsko	63
Själens längtan	71
I elfte timmen	85
Evig vår	95
Den osynliga länken	105
Två systrar	119
Det gamla paret	131
Gamla Marie	141
De fångnas jul	151
Den tomma platsen	163

Albert Bonniers förlag.

MATHILDA ROOS:

Hvit Ljung. 3:e uppl. 1: 50.

De osynliga vägarna. En dikt ur
lifvet. 3:e uppl. 1: 50.

Hennes son. Berättelse. 2:a uppl.
1: 50.

En springande gnista och andra be-
rättelser. 3: 25.

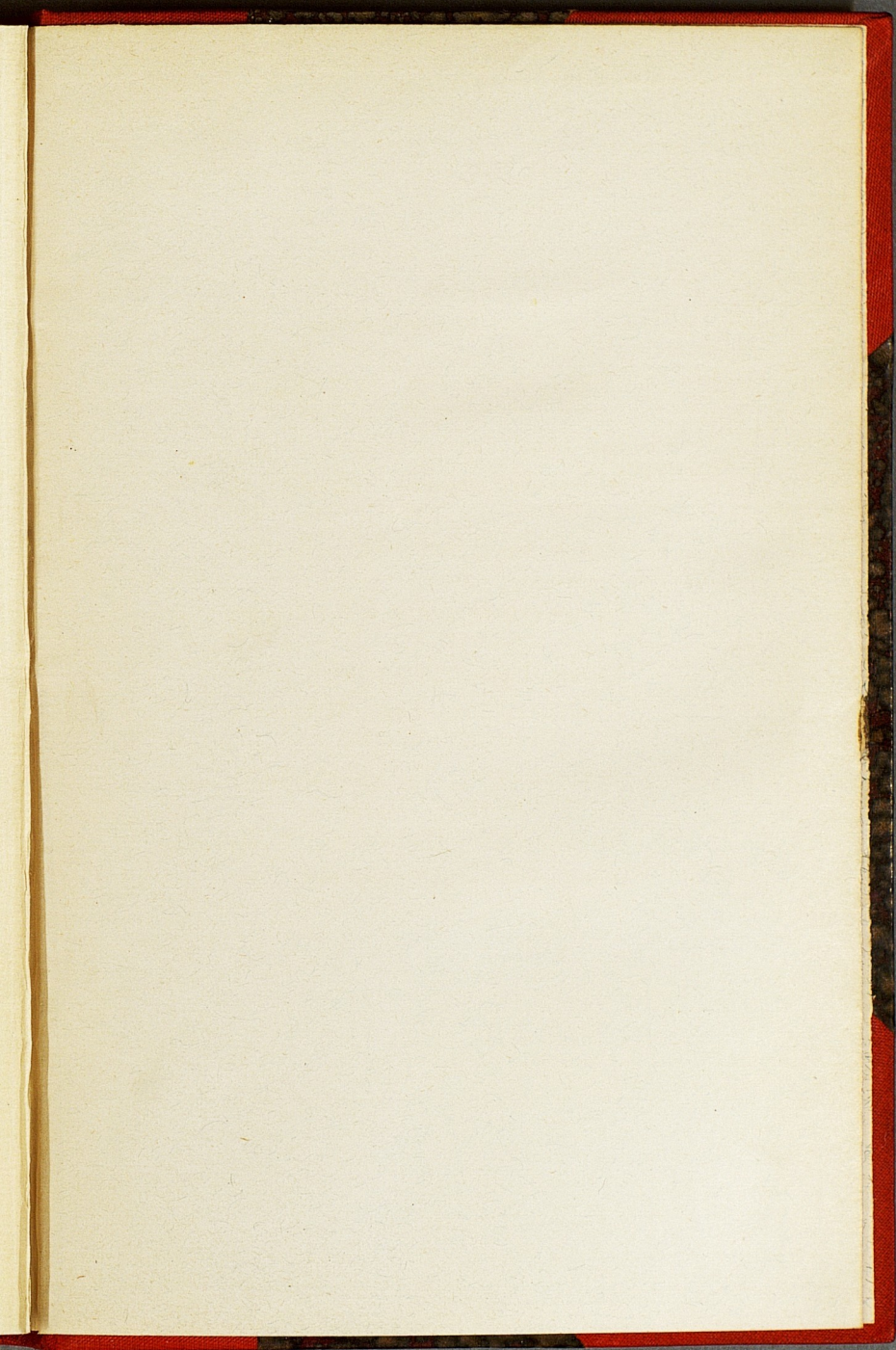
Djupets Sagor. Berättelser. 3: 75.

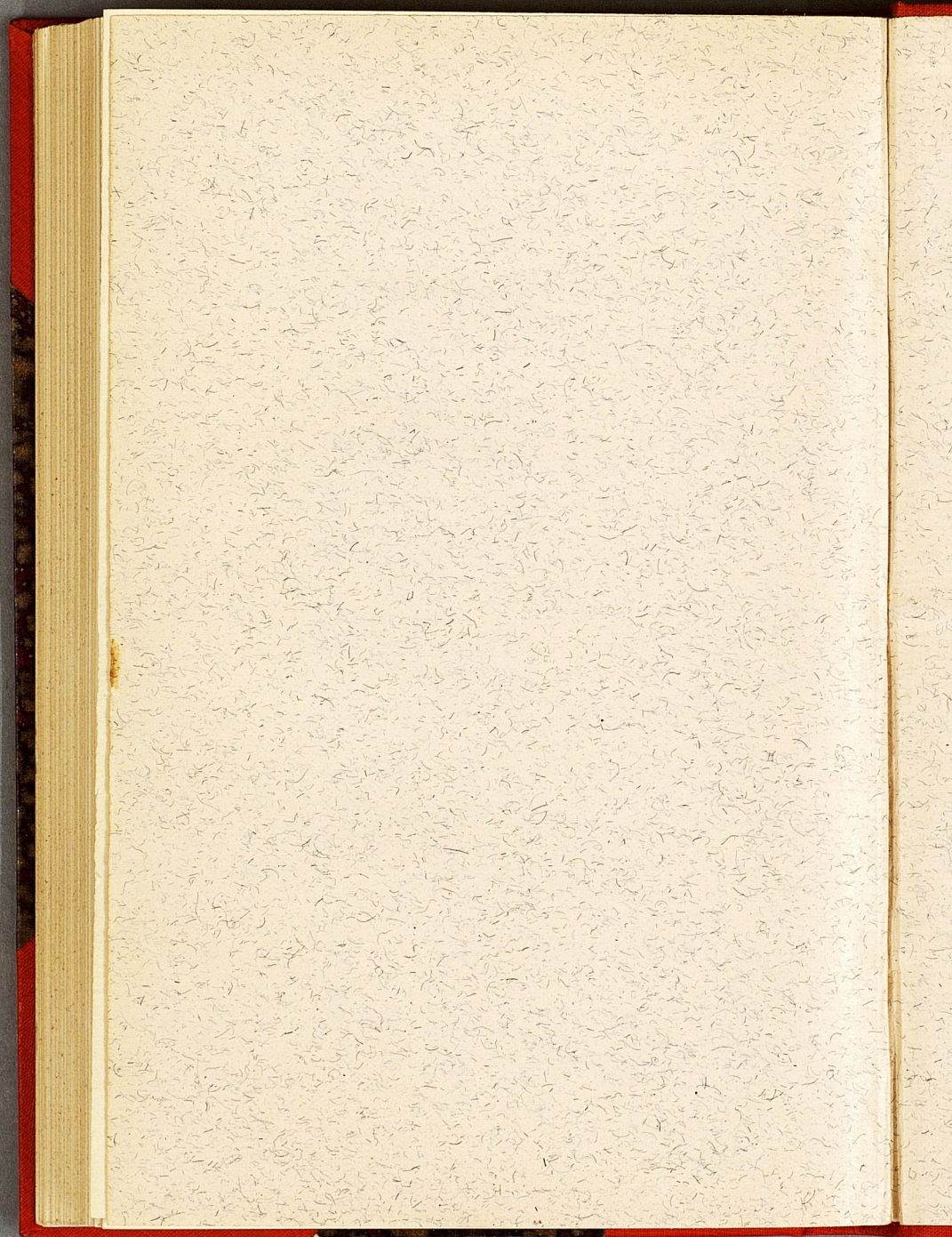
Från Norrskens land. Sägner och
tilldragelser. 2: 75.

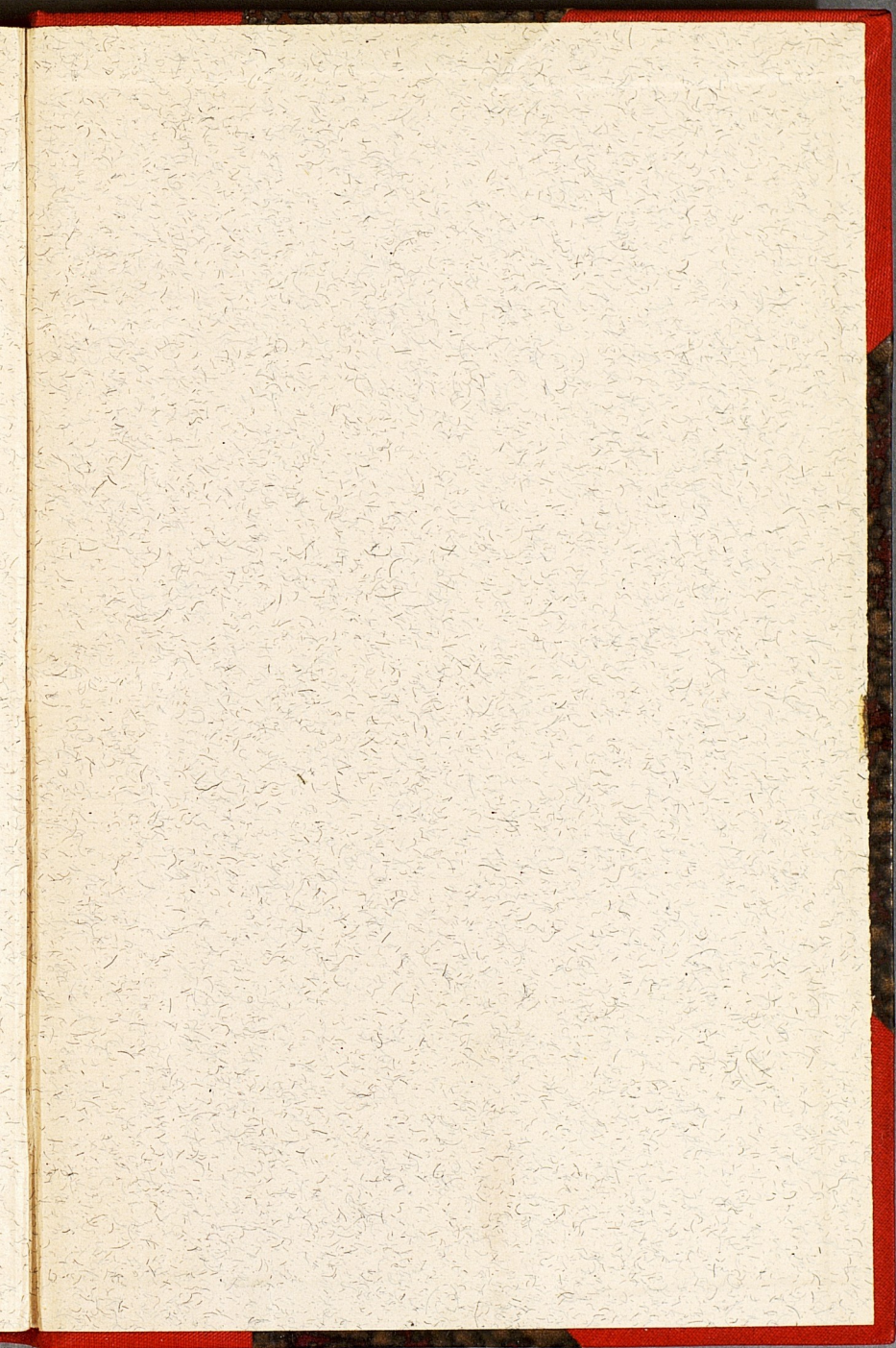
Genom skuggor. En nutidsskildring.
2:a upplagan. 3: 75.

Familjen Verle. En skildring. 3: 75.

Skepp, som förgås i stormen. Be-
rättelse. 2:a uppl. 2 kr.

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 850 796